

**CO ZMIENIŁO SIĘ
W EDUKACJI ZDALNEJ
PODCZAS TRWANIA PANDEMII?**

RAPORT Z BADANIA
marzec 2021

MARLENA PLEBAŃSKA, ALEKSANDRA SZYLLER, MAŁGORZATA SIĘNCZEWSKA

RAPORT – CO ZMIENIŁO SIĘ W EDUKACJI ZDALNEJ PODCZAS TRWANIA PANDEMII?

Podsumowanie wyników badania Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Warszawskiego,
Warszawa, marzec 2021.

Licencja: CC BY-ND

Redakcja:

Zespół badawczy:

Marlena Plebańska

Aleksandra Szyller

Małgorzata Sieńczewska

współpraca:

Łukasz Walczyna

Wydłużenie czasu edukacji zdalnej w związku z epidemią COVID-19 sprawiło, że wielu decydentów, ekspertów, nauczycieli, rodziców, opiekunów, a także samych uczniów zastanawia się, jak przebiega obecnie proces nauczania i uczenia się na różnych etapach kształcenia w Polsce. Bardzo interesujące byłoby określenie, co zmieniło się w różnego typu placówkach edukacyjnych w zakresie ich technologicznego wyposażenia, dostępności do wyższej jakości sprzętu oraz sieci Internet. Na początku pandemii ogromnym wyzwaniem dla wszystkich było zarówno prowadzenie zajęć z wykorzystaniem różnych systemów do edukacji on-line oraz platform e-learningowych, a także dostępność do cyfrowych materiałów dydaktycznych, umiejętność ich wyszukiwania, modyfikowania czy samodzielnego przygotowywania zgodnie z możliwościami i potrzebami uczniów. Oprócz konieczności podwyższenia poziomu kompetencji cyfrowych nauczycieli i uczniów, okazało się, że rozwiązania wymaga też szereg kwestii związanych z kontaktem i relacjami społecznymi uczestników edukacji na odległość.

Edukacja cyfrowa oraz edukacja online przez wiele lat traktowane były jako dodatek do edukacji tradycyjnej. Obecnie stały się podstawą edukacji systemowej, w której całkowicie uległy zmianie nie tylko elementy środowiska uczenia się, ale modyfikacji podlega zarówno przebieg, jak i organizacja procesu dydaktycznego.

Zespół badawczy Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Warszawskiego w ramach realizowanego od kilku lat projektu diagnozy poziomu edukacji cyfrowej w polskich szkołach, w czerwcu 2020 roku przeprowadził ogólnopolskie badanie wśród nauczycieli i uczniów, którego rezultaty zaprezentowane zostały w *RAPORCIE I EDUKACJA ZDALNA W CZASACH COVID-19*. W marcu 2021 roku znów dokonaliśmy powtórnego pomiaru. Dane uzyskane zostały z ankiety, której konstrukcja w zasadzie nie uległa zmianie w porównaniu z czerwcem 2020r. Modyfikacja tego narzędzia polegała bowiem na dodaniu jedynie dwóch nowych pytań. Od początku trwania pandemii zależało nam na takiej analizie doświadczeń z tego okresu, która umożliwiłaby opis i charakterystykę procesów zachodzących w szkołach na różnych etapach edukacji. Skoncentrowaliśmy się zatem na poszukiwaniach odpowiedzi na następujące pytania:

- W jaki sposób przebiegała edukacja zdalna w polskich szkołach w kolejnym etapie pandemii? Czy i w jakich obszarach zaszły zmiany w porównaniu z wynikami diagnozy z czerwca 2020 roku?
- W jaki sposób edukacja online powinna być organizowana i realizowana w placówkach edukacyjnych?
- Co nauczycielom i uczniom udało się osiągnąć w zakresie nauczania zdalnego? Co pozostaje przedmiotem ich zadowolenia, a co należałoby usprawnić, poddać modyfikacji po rocznym okresie doświadczeń?

Niniejszy RAPORT II prezentuje przede wszystkim wyniki kolejnego **ogólnopolskiego badania, które zostało zrealizowane za pośrednictwem Portalu LIBRUS Szkoła (nauczyciele) i LIBRUS Rodzina (uczniowie) Wzięło w nim udział 4254 respondentów, w tym 2398 nauczycieli i dyrektorów szkół oraz 1856 uczniów.** Kolejną diagnozę przeprowadziliśmy po drugim semestrze prowadzenia w Polsce edukacji zdalnej, zatem możliwe było dokonanie wstępnych porównań z rezultatami z początku pandemii.

W celu łatwiejszej identyfikacji różnic pomiędzy kolejnymi pomiarami zachowana została poprzednia struktura raportu. Próbowaliśmy także pokazać zmiany w kluczowych wnioskach oraz rekomendacjach, dotyczących działań na przyszłość w zakresie edukacji online.

Uzyskane wyniki umożliwiły poznanie i zestawienie opinii nauczycieli oraz uczniów na temat organizacji i jakości zdalnego nauczania na przestrzeni całego roku trwania pandemii. W obu badaniach pytaliśmy ankietowanych, na jakich zasadach realizowana jest nauka online, z jakimi problemami muszą się mierzyć, a co najważniejsze, jak postrzegają tę zmianę. Coraz więcej wiemy na temat wyzwań i trudności, z jakimi muszą nadal radzić sobie pedagodzy, młodzież i dzieci. Dostrzegamy też oznaki pozytywnych zmian, zwłaszcza w obszarze sprawności posługiwania się nowoczesnymi technologiami cyfrowymi, gdzie uczestnicy zdalnej edukacji nabyli wiele nowych kompetencji, stali się bardziej biegli, samodzielni i pewni w swoim działaniu. W dalszym ciągu niezwykle ważne jest dla nas określenie, czy zdaniem respondentów nauczanie na odległość umożliwia osiągnięcie takich samych efektów uczenia się, jakie były możliwe do osiągnięcia w edukacji prowadzonej tradycyjnie. Uzyskanie bardziej wyczerpującej odpowiedzi na to pytanie i wiele innych, które stawialiśmy sobie podczas dwóch kolejnych edycji badań, będzie pewnie możliwe po zakończeniu realizacji projektu. Być może decydująca okaże się tu kolejna diagnoza, którą zaplanowaliśmy po zakończeniu kolejnego semestru nauki w szkole.

Mamy nadzieję, że RAPORT II pozwoli lepiej przyjrzeć się, jak obecnie wygląda realizacja nauczania zdalnego w codziennej rzeczywistości szkolnej, co uległo zmianie, a które obszary wymagają dalszej pracy. Bardzo liczymy na to, że analiza i interpretacja zgromadzonych danych stanie się inspiracją do działania, mającego na celu doskonalenie i poprawę mechanizmów zdalnej edukacji. Pozwolą dyrektorom szkół oraz osobom odpowiedzialnym za zarządzania oświatą jeszcze lepiej rozwijać tę formę kształcenia.

Dziękujemy nauczycielom i uczniom za tak liczny udział w badaniu!

Spis treści

ROZDZIAŁ 1. BADANIE PROWADZONE WŚRÓD NAUCZYCIELI	9
1. Charakterystyka badanej grupy	9
2. Podsumowanie wyników badania i najważniejsze wnioski	13
2.1. Nauczyciele nadal potrzebują wsparcia w prowadzeniu zajęć online	14
2.2. Nauczyciele nadal potrzebują wsparcia ze strony administracyjnej	14
2.3. Nauczyciele nadal doskonale organizują się sami	15
2.4. Nauczyciele dostrzegają potencjał edukacji cyfrowej	15
2.5. Nauczyciele mają trudności w motywowaniu i ocenianiu uczniów	15
2.6. Edukacja zdalna sprzyja wzrostowi kompetencji cyfrowych nauczycieli	16
3. Analiza wyników odpowiedzi na pytania ankietowe	17
3.1. Jak wygląda typowa lekcja online w czasie epidemii COVID-19	17
3.2. Narzędzia cyfrowe wykorzystywane w trakcie lekcji online	19
3.3. Najczęściej wykorzystywane metody w czasie zajęć online	20
3.4. Skąd nauczyciele czerpią wiedzę na temat możliwości prowadzenia zajęć online?	21
3.5. Organizacja procesu prowadzenia zajęć online w szkole	22
3.6. Przygotowanie nauczycieli do realizacji zajęć online w czasie pandemii	22
3.7. Wiedza i umiejętności nauczycieli w zakresie kształcenia na odległość	23
3.8. Ewaluacja metod prowadzonych zajęć w edukacji na odległość	24
3.9. Motywacja uczniów do zdalnej nauki w czasach pandemii	25
3.10. Efektywność zdalnej edukacji dla osiągnięć uczniów	26
3.11. Czas poświęcony na edukację online w ramach jednej klasy	27
3.12. Sposób oceniania efektów kształcenia edukacji prowadzonej w formie zdalnej.	28
3.13. Sprzęt komputerowy wykorzystywany do edukacji online	29
3.14. Dostęp do Internetu wykorzystywany do edukacji online	30
3.15. Jakiego typu materiały edukacyjne są wykorzystywane przez Ciebie w czasie edukacji online?	31
3.16. Typ sprzętu komputerowego wykorzystywany do edukacji online	32
3.17. Charakter komunikacji z uczniami w czasie edukacji online	32

3.18. Częstotliwość komunikacji z uczniami w czasie tygodnia	33
3.19. Wykorzystanie edukacji online w przyszłości	34
3.20. Czy chciałbyś korzystać z edukacji online w przyszłości?	35
3.21. Co sprawia Ci najmniej trudności w trakcie prowadzenia zajęć online?	36
3.22. Co sprawia Ci najwięcej trudności w trakcie prowadzenia zajęć online?	37
3.23. Co Twoim zadaniem jest największym zagrożeniem edukacji online?	39
3.24. Co Twoim zadaniem jest największym atutem edukacji online?	40
Wnioski i rekomendacje	41
ROZDZIAŁ 2. BADANIE PROWADZONE WŚRÓD UCZNIÓW	43
1. Charakterystyka badanej grupy	44
2. Podsumowanie badania i najważniejsze wnioski	46
2.1. Uczniowie nadal nie mają trudności z obsługą narzędzi cyfrowych	47
2.2. Edukacja zdalna powinna być nadal wykorzystywana w szkole	47
2.3. Nadal potrzebne są atrakcyjne narzędzia i cyfrowe materiały dydaktyczne	48
2.4. Udana lekcja zdalna oparta jest na kontakcie z nauczycielem i rówieśnikami	48
3. Analiza wyników odpowiedzi na pytania ankietowe	49
3.1 W jaki sposób przebiega w Twojej szkole edukacja zdalna w czasie epidemii COVID-19 ?	49
3.2 Jak wygląda typowa lekcja online w czasie epidemii COVID-19 ?	50
3.3. Z jakich narzędzi cyfrowych najczęściej korzystasz w trakcie edukacji zdalnej w czasie epidemii COVID-19?	51
3.4. Jakie metody najczęściej stosują nauczyciele w czasie zajęć zdalnych?	52
3.5. Czy Twoim zdaniem nauczyciele są przygotowani do realizacji lekcji zdalnych w czasie COVID-19?	53
3.6. Czy Twoim zdaniem edukacja zdalna jest efektywna dla uczniów?	54
3.7. Czy Twoim zdaniem edukacja zdalna jest motywująca dla uczniów?	55
3.8. Czy Twoim zdaniem w II semestrze edukacji zdalnej wzrosła atrakcyjność oraz efektywność zajęć?	55
3.9. Czy Twoim zdaniem w II semestrze edukacji zdalnej nauczyciele wybierali bardziej różnorodne metody prowadzenia zajęć ?	57
3.10. Czy chciałabyś/chciałbyś uczyć się zdalnie jeszcze kiedyś w przyszłości?	58

3.11. Ile godzin poświęcasz tygodniowo na naukę zdalną ?	59
3.12. W jaki sposób oceniana jest Twoja wiedza i umiejętności w czasie edukacji zdalnej?	59
3.13. Z jakiego sprzętu korzystasz w czasie lekcji zdalnych?	60
3.14. Jakie materiały edukacyjne udostępniają Ci nauczyciele do zajęć zdalnych?	61
3.15. Czy posiadasz sprzęt na wyłączność do nauki w czasie edukacji zdalnej?	62
3.16. Jakiego typu sprzęt wykorzystujesz jako podstawowy do nauki zdalnej?	62
3.17. Co sprawiło Ci najmniej trudności w trakcie edukacji zdalnej?	63
3.18. Co sprawiło Ci najwięcej trudności w trakcie edukacji zdalnej?	64
3.19. Co Twoim zdaniem jest największym zagrożeniem w edukacji zdalnej?	66
3.20. Co Twoim zdaniem jest największym atutem edukacji zdalnej?	68
Wnioski i rekomendacje	71
Podsumowanie	73
Spis rysunków	75
O Autorach	76

Badanie prowadzone wśród nauczycieli

ROZDZIAŁ 1. BADANIE PROWADZONE WŚRÓD NAUCZYCIELI

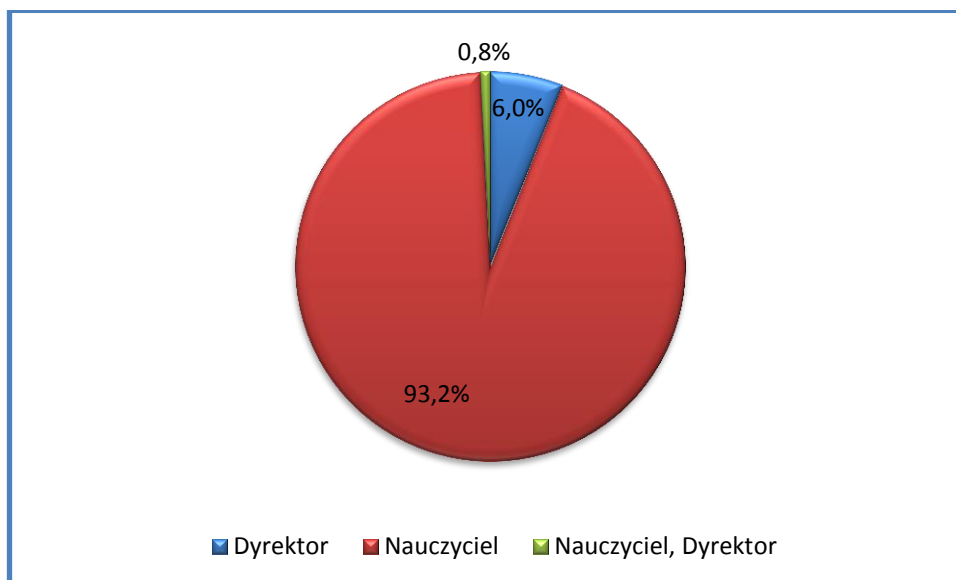
1. Charakterystyka badanej grupy

Niniejszy raport stanowi końcowe podsumowanie wyników badań, którego przedmiotem stało się nauczanie zdalne, realizowane w polskich placówkach od marca 2020 z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość.

Podczas badania, przeprowadzonego w dniach **08 - 18 marca 2021 roku** za pomocą ankiety internetowej LIBRUS Szkoła, pytaliśmy nauczycieli, dyrektorów szkół oraz uczniów, jak organizowane jest obecnie nauczanie zdalne i w jaki sposób szkoły realizują edukację na odległość.

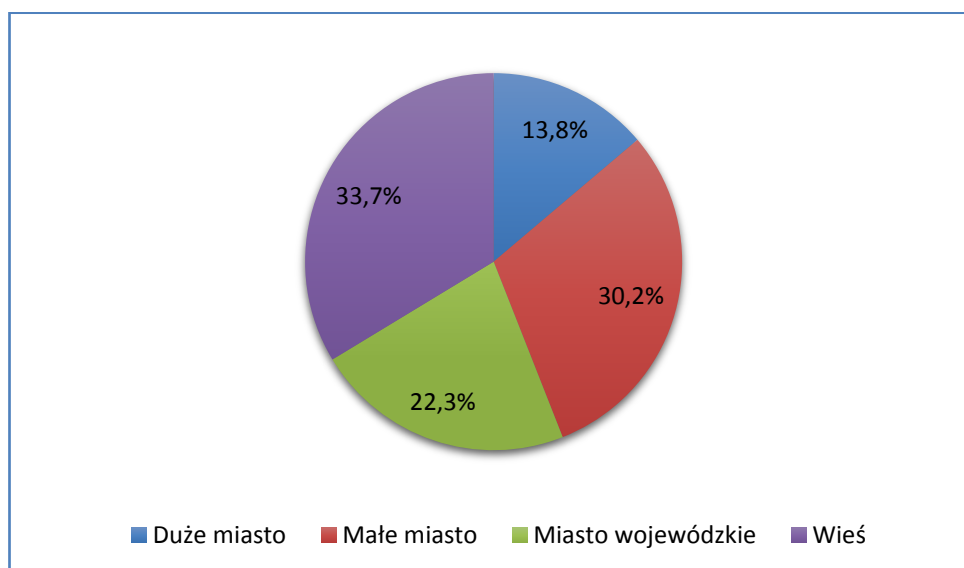
Podobnie jak w czerwcu 2020 roku, w pierwszej części raportu zaprezentowane zostaną rezultaty dotyczące nauczycieli. Celem przeprowadzonej diagnozy była analiza jakości nauczania zdalnego oraz ewentualnych zmian, które miały miejsce w stosunku do pierwszego okresu pandemii.

W badaniu wzięło udział 2 398 nauczycieli i dyrektorów szkół, którzy w przeważającej większości są użytkownikami portalu LIBRUS Szkoła. Uczestnicy badania to w 93,2 % nauczyciele, w 6% dyrektorzy szkół, a 0,8 % osób biorących udział w ankiecie łączy funkcję dyrektora z funkcją nauczyciela.

Rysunek 1. Jaką funkcję pełnisz w szkole?

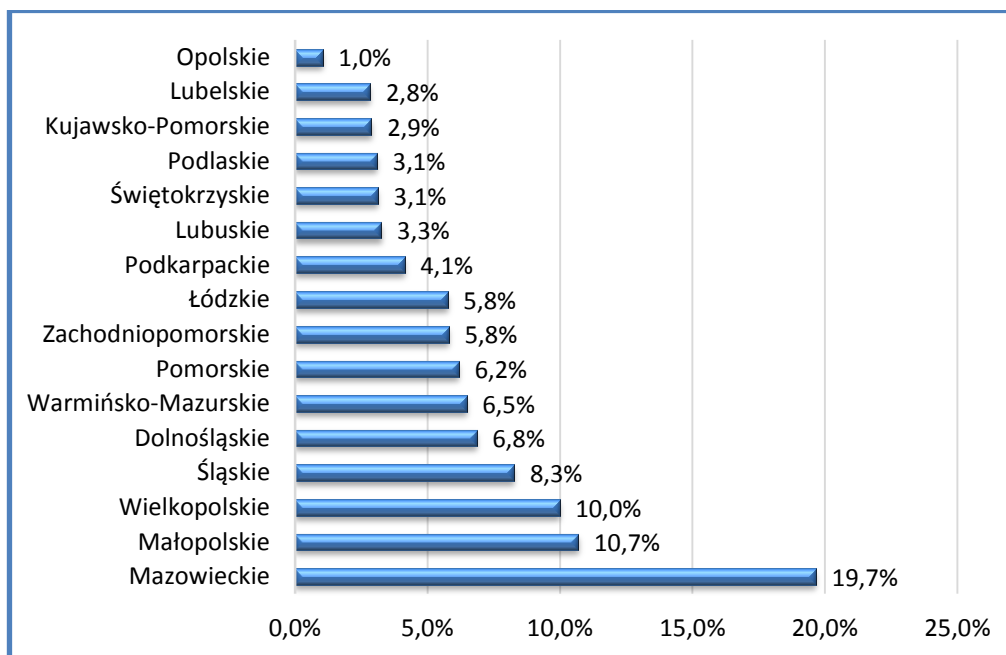
Ocena poziomu edukacji zdalnej zostanie dokonana na podstawie danych uzyskanych ze szkół, reprezentujących różne obszary na terenie całego kraju.

Rysunek 2. Gdzie znajduje się szkoła w której pracujesz?

Spośród ankietowanych, 33,7% pracuje w szkołach wiejskich, 30,2% w szkołach zlokalizowanych w małych miastach, 22,3% osób biorących udział w ankiecie zatrudnionych jest w szkołach ulokowanych w miastach wojewódzkich, a 13,8% ankietowanych to pracownicy szkół w dużych miastach. Interesujące jest to, że podobnie jak w czerwcu 2020 roku najbardziej licznie w ankiecie wzięli udział nauczyciele, pracujący na wsi i w małych miejscowościach, a najslabiej reprezentowani byli respondenci z dużych miast.

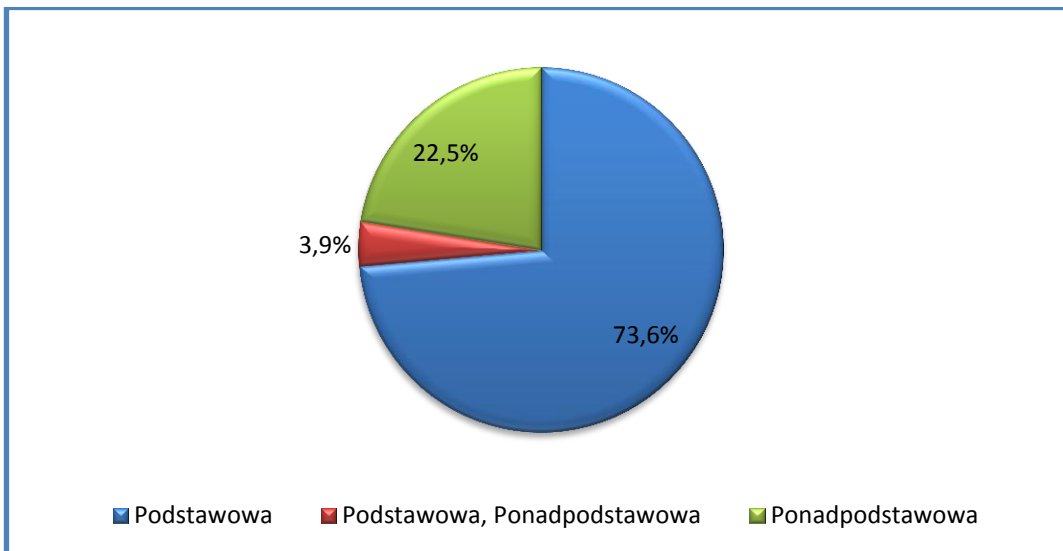
Ankieta skierowana była do nauczycieli i dyrektorów szkół w całej Polsce, jednak najwięcej odpowiedzi, podobnie jak w czerwcu 2020 roku, uzyskano od nauczycieli ze szkół w województwach: mazowieckim (19,7%), małopolskim (10,7%) oraz wielkopolskim (10%).

Rysunek 3. Województwo

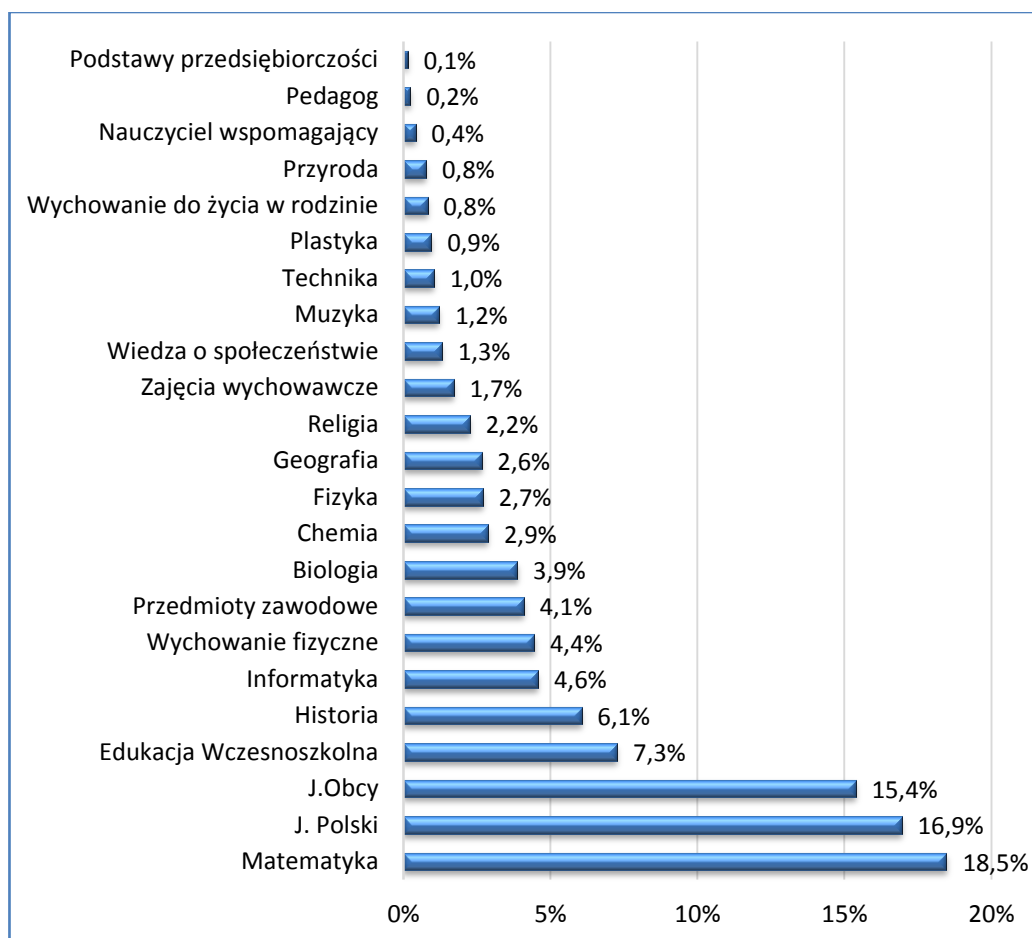
Najmniej ankiet wypełniono w województwie opolskim (1%). Wynik ten budzi niepokój, ponieważ nadal utrzymuje się na tym samym poziomie w porównaniu z poprzednim badaniem. Do poszukiwania przyczyn skłania też spadek udziału w ankiecie, respondentów z województwa lubelskiego (2,8 %) i kujawsko-pomorskiego (2,9 %).

Większość ankietowanych to pracownicy szkół podstawowych (73,6%), natomiast w szkole ponadpodstawowej zatrudnionych jest 22,5 % respondentów. 3,9% ankietowanych pracuje jednocześnie w szkole podstawowej i ponadpodstawowej.

Rysunek 4. Typ szkoły

Nauczyciele którzy wypełnili ankietę nauczają różnych przedmiotów. Najwięcej odpowiedzi uzyskano od nauczycieli matematyki (19,5%) , języka polskiego (17,9%) i języka obcego (16, 2%) Wyniki na podobnym poziomie zostały uzyskane podczas diagnozy w czerwcu 2020 roku.

Rysunek 5. Nauczany przedmiot

Podsumowanie wyników badania

2. Podsumowanie wyników badania i najważniejsze wnioski

Celem przeprowadzonych badań była **analiza i diagnoza nauczania zdalnego oraz zmian, które dokonały się w jego organizacji i przebiegu w okresie od czerwca 2020 do marca 2021 roku**. Dodatkowo obecna diagnoza może stanowić również ważną wskazówkę dla placówek edukacyjnych i organów prowadzących, jak prowadzić i usprawniać edukację zdalną.

Najważniejszy wniosek sformułowany przez zespół badawczy na podstawie analizy danych, uzyskanych z ankiet jest następujący:

Pomimo nadal istniejących różnych trudności o charakterze technologiczno-metodycznym coraz więcej zajęć prowadzonych jest cyfrowo w sposób synchroniczny. Nauczyciele mają poczucie wzrostu poziomu swoich kompetencji cyfrowych, ale jednocześnie potrzebują wsparcia odnośnie skutecznych metod aktywizowania uczniów podczas zajęć i motywowania ich do uczenia się.

Główne wnioski z przeprowadzonego badania stały się tytułami kolejnych podrozdziałów:

2.1. Nauczyciele nadal potrzebują wsparcia w prowadzeniu zajęć online

Podwyższenie poziomu przygotowania nauczycieli do prowadzenia zajęć edukacyjnych online należy rozpatrywać w trzech obszarach:

- **przygotowania technologicznego**, rozumianego jako umiejętność korzystania z sprzętu komputerowego (komputerów, laptopów, tabletów,) oraz podstawowych urządzeń peryferyjnych z uwzględnieniem dostępu do odpowiednio szybkiego i stabilnego Internetu;
- **podwyższania poziomu kompetencji** cyfrowych nauczycieli;
- **przygotowania metodycznego w zakresie przeniesienia zajęć tradycyjnych do świata cyfrowego**, rozumianego jako umiejętność dobrania odpowiednich narzędzi, metod i treści dostępnych w postaci cyfrowej;

O ile w dwóch pierwszych zakresach można dostrzec pozytywne zmiany, to jednak pod względem przygotowania metodycznego do prowadzenia zajęć zdalnych nauczyciele pozostali na tym samym poziomie. Nie rozszerzyli repertuaru stosowanych metod oraz nie wprowadzili do swojego warsztatu innych narzędzi i materiałów cyfrowych.

2.2. Nauczyciele nadal potrzebują wsparcia ze strony administracyjnej

Nauczyciele nadal czerpią wiedzę na temat prowadzenia zajęć online głównie z Internetu - świadczy to o wielkiej determinacji tego środowiska, by dostosować formułę nauczania do nowych, odmiennych realiów. **Przebieg zdalnej edukacji z całą pewnością uzależniony jest od wyposażenia użytkowników w dobrej jakości sprzęt i dostęp do Internetu.** Wielu ankietowanych korzysta obecnie z prywatnych komputerów czy laptopów, a także z prywatnych mobilnych urządzeń dotykowych. Podobnie jest z dostępem do Internetu. Konieczne jest większe wsparcie pedagogów ze strony placówki, w której są zatrudnieni pod względem udziału w specjalistycznych szkoleniach, jak też stworzenie możliwości korzystania ze sprzętu szkolnego.

2.3. Nauczyciele nadal doskonale organizują się sami

Respondenci w dalszym ciągu przede wszystkim korzystają z wewnętrznych, środowiskowych giełd materiałów i narzędzi cyfrowych. **Nauczyciele potrafią i chcą dzielić się swoimi doświadczeniami z prowadzenia zajęć w świecie cyfrowym.** Wymieniają się tym, co najlepiej sprawdza się w ich praktyce.

Wśród najlepiej ocenianych znajdują się nadal fora nauczycielskie, grupy na portalach społecznościowych tworzone przez doświadczonych cyfrowo pedagogów, czy prezentacje, webinary i inne materiały udostępniane przez wydawnictwa, ekspertów, organizacje pozarządowe i samych nauczycieli.

2.4. Nauczyciele dostrzegają potencjał edukacji cyfrowej

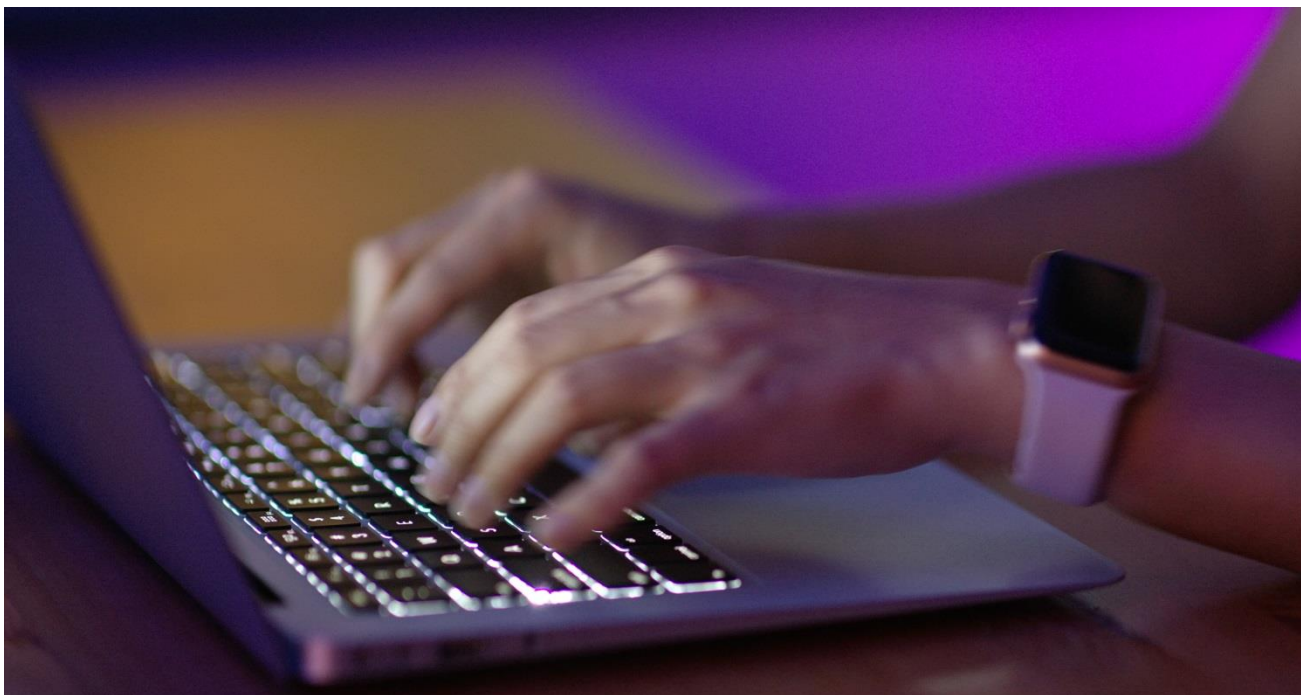
Ze względu na negatywne doświadczenia w prowadzeniu edukacji zdalnej, obecnie powiększyła się grupa nauczycieli, którzy nie chcieliby prowadzić w przyszłości zajęć w takiej formie. Pomimo to, **większość pedagogów docenia atrakcyjność i nowoczesność edukacji zdalnej.** Pozytywnie oceniana jest też dostępność do nieograniczonych zasobów edukacyjnych, takich jak galerie internetowe, cyfrowe materiały edukacyjne, filmy, obrazy, utwory muzyczne czy gotowe prezentacje.

2.5. Nauczyciele mają trudności w motywowaniu i ocenianiu uczniów

Ciągle zbyt wielu nauczycieli sprowadza pełnioną przez siebie funkcję do bycia zleceniodawcą materiałów do przerobienia i strażnikiem stopnia ich realizacji. Jednak coraz większa grupa ankietowanych poszukuje atrakcyjnych, innowacyjnych pomysłów realizacji programu nauczania oraz postuluje pilną potrzebę poznania skutecznych metod aktywizujących. Nauczyciele wskazują, że najtrudniej im w edukacji zdalnej oceniać samodzielność uczniów podczas wykonywania zadawanych prac i ćwiczeń, narzekają na ich nieuczciwe korzystanie z zasobów w Internecie i przekazywanie sobie online gotowych rozwiązań.

2.6 Edukacja zdalna sprzyja wzrostowi kompetencji cyfrowych nauczycieli

Wymiernym rezultatem realizacji zajęć online jest to, że nauczyciele lepiej poznali narzędzia edukacji cyfrowej oraz zaczęli wykorzystywać w codziennej praktyce edukacyjnej różne zasoby cyfrowe. Przekonali się, jakie możliwości dają nowoczesne technologie. **Obecnie więcej niż połowa pedagogów prowadzi zajęcia online przy wykorzystaniu platform umożliwiających komunikację synchroniczną, takich jak: Zoom, MS Teams, Google Hangouts i inne. Uczestnicy badania mają poczucie przyrostu wiedzy i umiejętności w zakresie kształcenia na odległość oraz podniesienia swoich kompetencji w zakresie korzystania z TiK.**

Analiza wyników badania

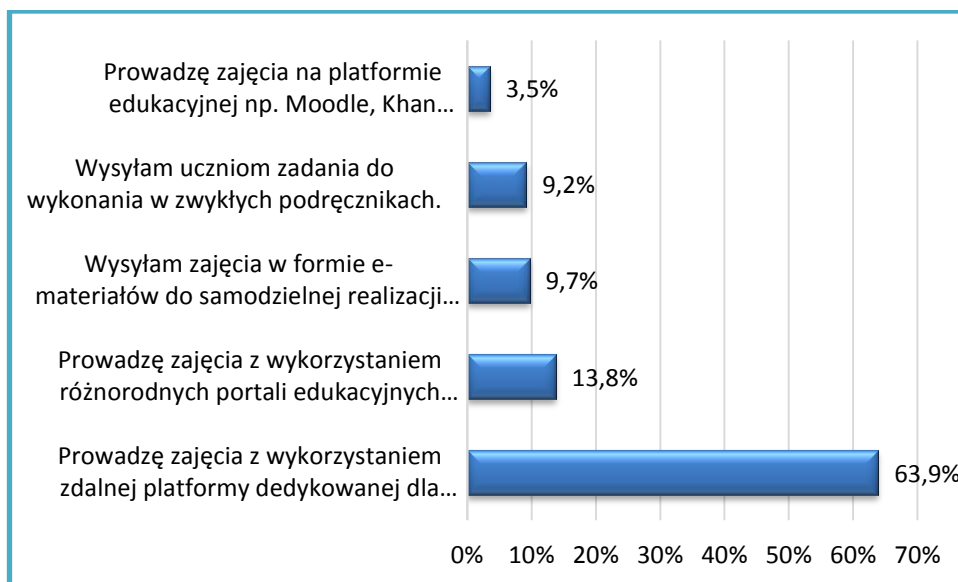
3. Analiza wyników odpowiedzi na pytania ankietowe

3.1. Jak wygląda typowa lekcja online w czasie epidemii COVID-19

Bardzo interesującym dla nas zagadnieniem było określenie, czy i w jakim kierunku nastąpiły zmiany, jeśli chodzi o przebieg i organizację lekcji on-line po ponad rocznym doświadczeniu nauczycieli z tego typu formą nauczania. Ponownie ankietowani mieli możliwość wielokrotnego wyboru odpowiedzi, bez konieczności wskazywania tylko jednej, która jest najbardziej zbliżona do sytuacji osoby uczestniczącej w badaniu.

Okazało się, że aż 63,9% ankietowanych prowadzi zajęcia online przy wykorzystaniu platform umożliwiających komunikację synchroniczną, takich jak: MS Teams, Zoom, Google Hangouts i inne. W stosunku do rezultatów badania w czerwcu 2020 roku **należy odnotować w tym zakresie wzrost aż o 32 punkty procentowe (p.p.)** Najprawdopodobniej jest to rezultat zarówno intensywnych szkoleń organizowanych dla kadry pedagogicznej, jak też wzajemnej wymiany doświadczeń pomiędzy

nauczycielami oraz indywidualnego korzystania przez nich z różnych tutoriali , webinarów lub filmików dostępnych w Internecie.

Rysunek 6 Jak wygląda typowa lekcja online prowadzona przez Ciebie w czasie epidemii COVID-19?

Drugą pod względem wielkości grupę (13,8%) stanowią nauczyciele prowadzący zajęcia z wykorzystaniem różnorodnych portali edukacyjnych. Tutaj wynik podwyższył się jedynie o 0,89 (p.p.) Natomiast znacząco spadła liczba nauczycieli, która wysyła uczniom zajęcia w formie e-materiałów. W poprzednim badaniu, deklarowało taką formę pracy aż 27% nauczycieli, obecnie wynik spadł do 9,7%. Dużą zmianę odnotowaliśmy także odnośnie wysyłania uczniom zadań do wykonania w zwykłych książkach i zeszytach ćwiczeń.

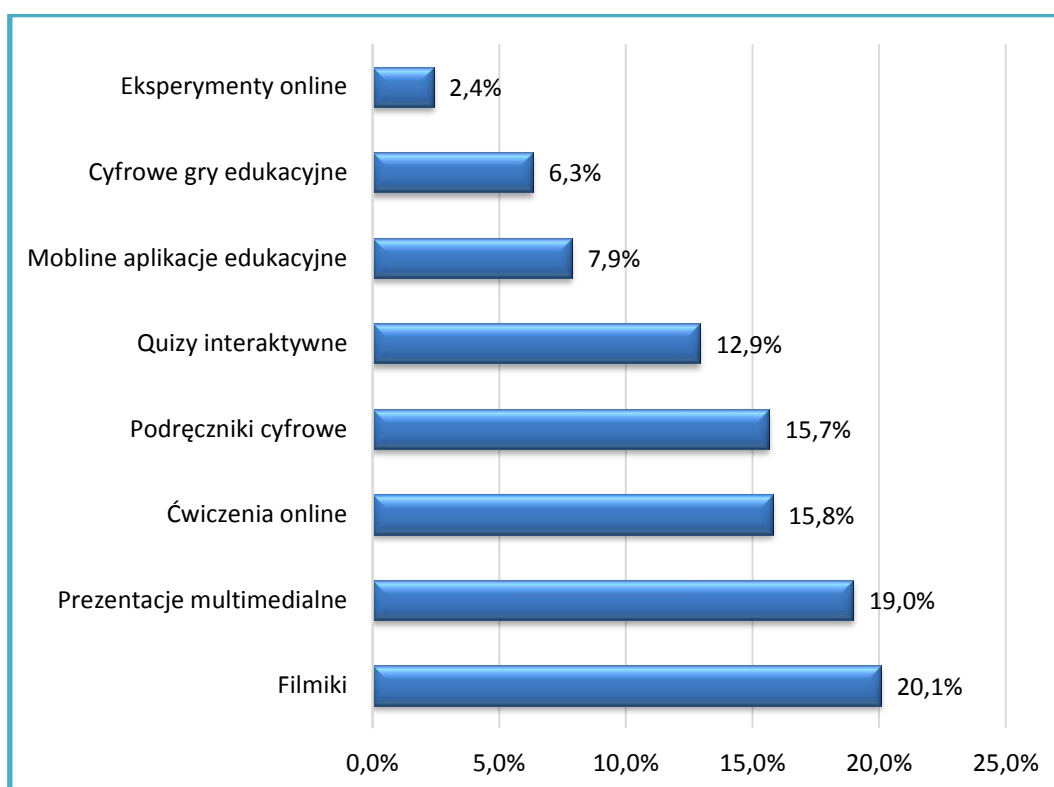
W porównaniu z pomiarem w czerwcu, z tej formy korzysta mniej respondentów- różnica wynosi o ok. 10 (p.p.) Obecnie tylko 9,2% ankietowanych opiera realizację programu na tym bardzo tradycyjnym sposobie nauczania.

Najmniej liczną grupę stanowią nauczyciele używający do edukacji online dedykowane platformy edukacyjne – 3,5%. Wynik ten pozostaje od kilku lat na tym samym poziomie.

Podkreślić należy, że coraz większa liczba nauczycieli deklaruje korzystanie z kilku różnych sposobów prowadzenia zajęć online, dostosowując je do potrzeb swoich, uczniów i przebiegu procesu dydaktycznego.

3.2. Narzędzia cyfrowe wykorzystywane w trakcie lekcji online

Wyniki ankiet zebranych w trakcie badania pokazują, że nauczyciele nadal najczęściej korzystają z filmików (20,1%) i prezentacji multimedialnych (19%). Ok (15,8%) wykorzystuje ćwiczenia online, podręczniki cyfrowe (15,7%) oraz quizy interaktywne (12,9%). Mniej niż 10% korzysta z mobilnych aplikacji edukacyjnych (7,9%), cyfrowych gier edukacyjnych (6,3%) czy eksperymentów online (2,4%). Nadal widoczne jest to, że podczas nauczania zdalnego nauczyciele zaczęli wykorzystywać bardziej różnorodne narzędzia cyfrowe niż w dotychczasowej edukacji tradycyjnej. (por. *Polska szkoła w dobie cyfryzacji. Diagnoza 2017*) Jednak posługiwanie się wymienionymi narzędziami utrzymuje się na tym samym poziomie (por. *Edukacja zdalna w czasach covid-19. Raport z badania – czerwiec 2020*). Zatem nauczyciele korzystają ciągle z tych samych narzędzi, **nie poszerzają w widocznym stopniu własnych kompetencji cyfrowych i nie wzbogacają instrumentarium w swoim warsztacie dydaktycznym.**

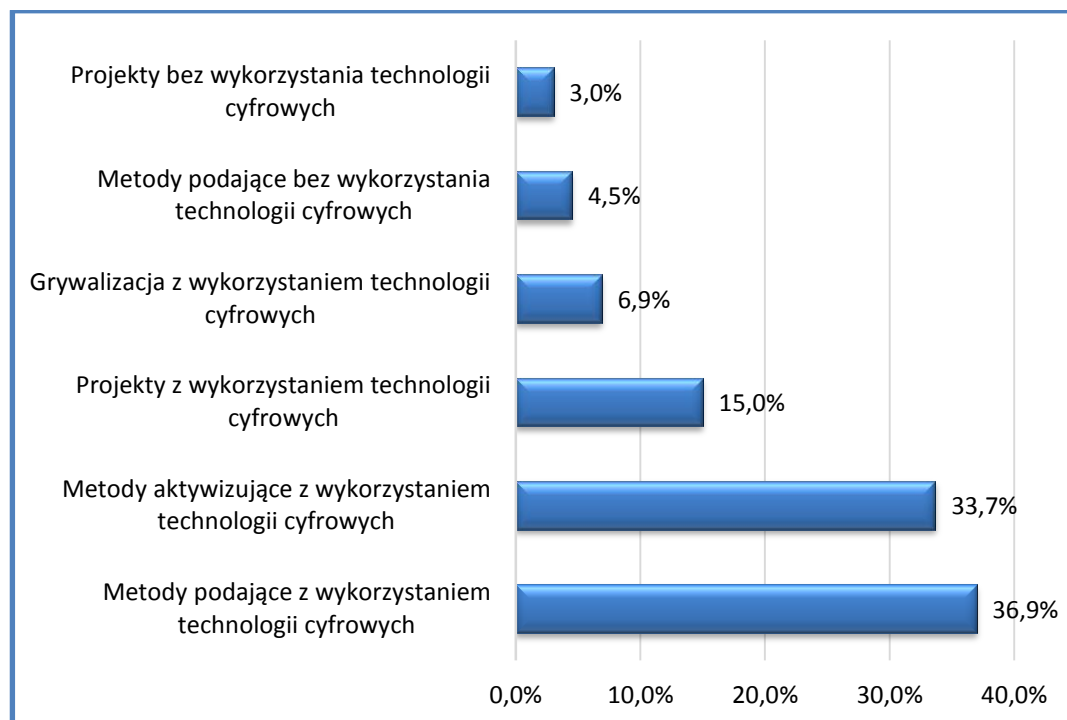

Rysunek7. Z jakich narzędzi cyfrowych najczęściej korzystasz w trakcie lekcji online?

3.3. Najczęściej wykorzystywane metody w czasie zajęć online

Niestety nauczyciele nadal – nawet po już drugim semestrze edukacji zdalnej, najczęściej stosują metody podające z wykorzystaniem technologii cyfrowych. Wynik oscyluje na tym samym poziomie (36,9%). Optymizm budzi jednak fakt, że częściej pojawiają się również wskazania dotyczące stosowania metod aktywizujących, wspartych nowoczesnymi technologiami (33,7%). Zmiana ma tu charakter minimalny, ponieważ podwyższenie wyniku nastąpiło zaledwie o 3 (p.p.). Na tym samym poziomie nauczyciele wykorzystują nadal metodę projektów z wykorzystaniem technologii cyfrowych (15%) oraz grywalizację z wykorzystaniem narzędzi cyfrowych (6,9%).

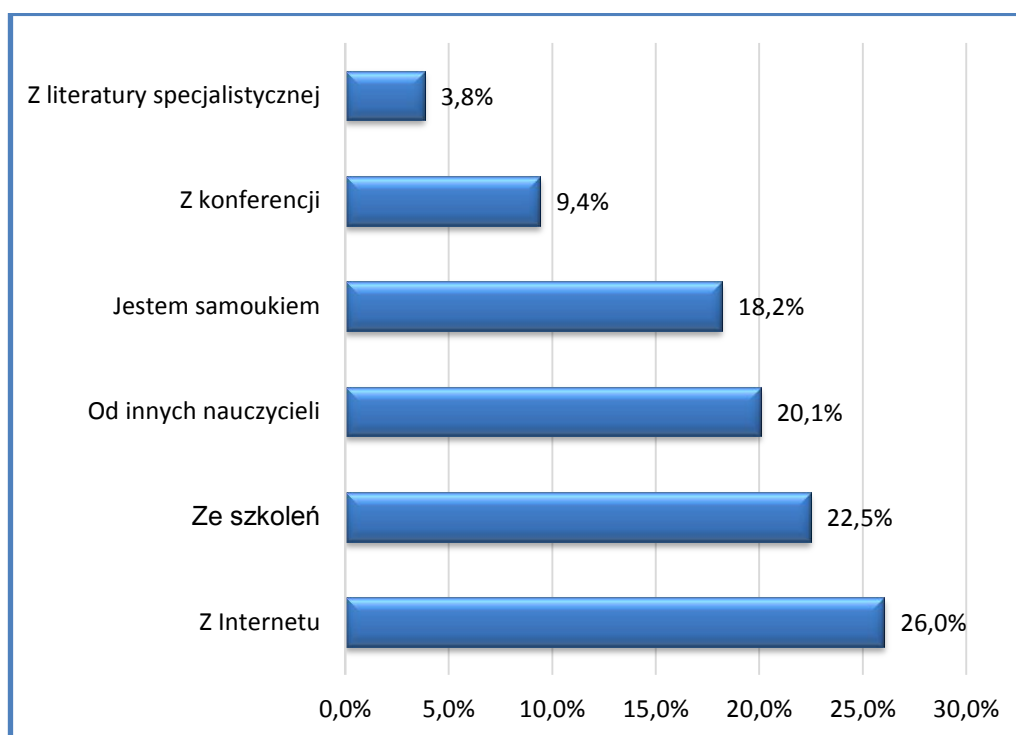
Nie odnotowaliśmy także żadnej zmiany w wykorzystaniu w codziennej praktyce edukacyjnej metod podających bez wykorzystania technologii cyfrowych (4,5%), czy projektów bez wykorzystania technologii cyfrowych (3%).

Rysunek 8. Wskaż metody najczęściej wykorzystywane w czasie swoich zajęć online?

3.4. Skąd nauczyciele czerpią wiedzę na temat możliwości prowadzenia zajęć online?

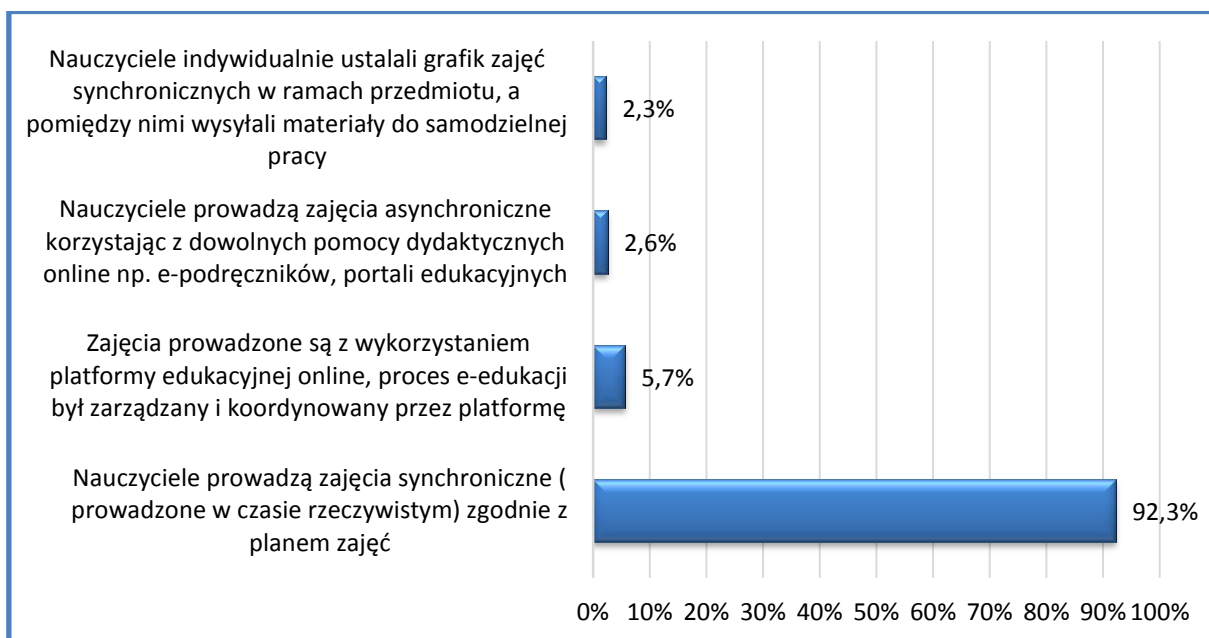
Również w tym pytaniu ankietowani mieli możliwość wskazania wielu odpowiedzi. Najczęściej stosowanym źródłem wiedzy pozostaje nadal Internet (26%), w dalszej kolejności samodzielna nauka (18,2 %) oraz informacje przekazywane przez innych nauczycieli (20,1%). W kolejnym etapie pandemii zmianę można dostrzec w zakresie korzystania przez ankietowanych ze szkoleń (22,5%) i konferencji (9,4%). Bogata oferta doskonaląca umiejętności w zakresie TiK, zachęciła aż o 5,5 (p.p) więcej nauczycieli do udziału w różnego rodzaju kursach lub warsztatach online. W porównaniu z pomiarem w czerwcu także w konferencjach wzięło udział o 1,5 (p.p.) więcej pedagogów i dyrektorów. Literaturę specjalistyczną wskazało zaledwie 3,8% nauczycieli, co potwierdza poprzedni rezultat badawczy.

Rysunek 9. Skąd czerpiesz wiedzę na temat możliwości prowadzenia zajęć online?

3.5. Organizacja procesu prowadzenia zajęć online w szkole

Pytanie o organizację procesu prowadzenia zajęć online w szkole umożliwiło zaznaczenie tylko jednej odpowiedzi. **Najczęściej wymieniano zajęcia synchroniczne (prowadzone w czasie rzeczywistym), zgodnie z planem zajęć (92,3%).** Wynik ten wskazuje na zmianę na poziomie 51,3% (p.p.) Natomiast obecnie nauczyciele bardzo rzadko indywidualnie ustalają grafik zajęć synchronicznych (nastąpił spadek wskazań z 25% na 2,3%), a także prowadzą lekcje asynchronicznie (spadek wskazań z 20% na 2,6%). Wykorzystanie platform edukacyjnych pozostaje na podobnym poziomie jak w zeszłym roku i wynosi 5,7%.

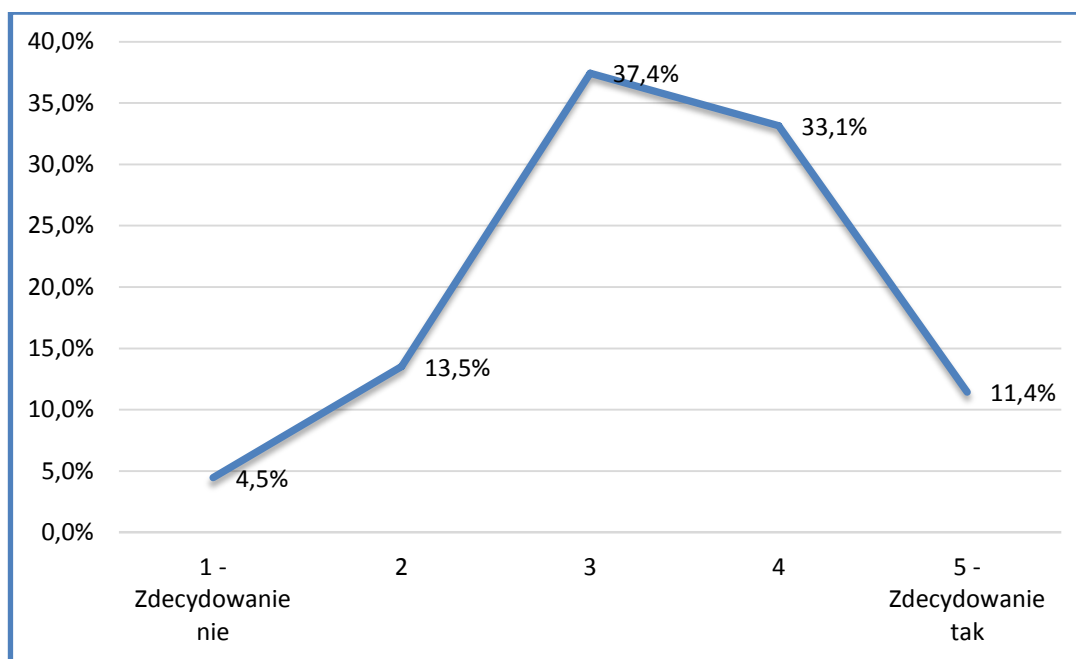
Rysunek 10. Jak zorganizowany jest proces prowadzenia zajęć online w Twojej szkole?

3.6. Przygotowanie nauczycieli do realizacji zajęć online w czasie pandemii

W kolejnym pytaniu zapytano nauczycieli o ich ocenę stopnia przygotowania do prowadzenia zajęć online w czasie pandemii COVID-19. Respondenci zostali poproszeni o dokonanie autoewaluacji oraz ocenę innych nauczycieli w skali od 1 do 5, gdzie „1” oznacza zdecydowane nieprzygotowanie do prowadzenia zajęć online, podczas gdy „5” oznacza zdecydowanie dobre przygotowanie.

Ocenę „5” z przygotowania do prowadzenia zajęć online przyznało sobie obecnie 11,4% nauczycieli. W porównaniu do pomiaru w czerwcu rezultat ten wzrósł o 6,4 (p.p.)

Podobnie jest w przypadku oceny „4” (odnotowaliśmy wzrost z 18% do 33,1%). Porównywalny poziom typowań uzyskała ocena „3” (37,4%). W przypadku oceny „2” można dostrzec spadek wskazań: z 24% do 13,5%. Bardzo wyraźny jest też spadek ocen niedostatecznych z przygotowania do prowadzenia zajęć online, które wystawiali ankietowani sobie i innym pedagogom. W czerwcu 2020 roku 16% nauczycieli dokonało takiej samooceny, a wiosną 2021 takich wskazań wśród biorących udział w badaniu jest tylko 4,5%.

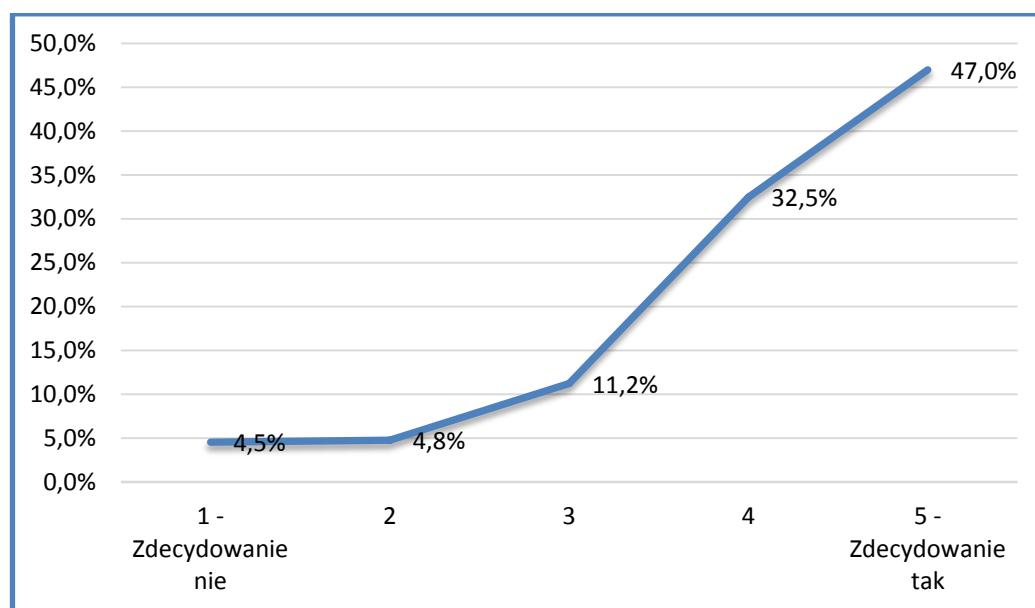

Rysunek 11. Czy Twoim zdaniem nauczyciele są przygotowani do realizacji zajęć online w czasie pandemii COVID-19?

3.7. Wiedza i umiejętności nauczycieli w zakresie kształcenia na odległość w porównaniu z początkiem pandemii

W kolejnym pytaniu, zadaniem nauczycieli była ocena własnej wiedzy i umiejętności w stosunku do sytuacji wiosną 2020 roku – początku pandemii. Respondenci zostali poproszeni o dokonanie autoewaluacji w skali od 1 do 5, gdzie „1” oznacza zdecydowanie brak przygotowania do prowadzenia zajęć online, podczas gdy „5” oznacza zdecydowanie wzrost wiedzy i umiejętności w zakresie kształcenia na odległość. Ocenę „5” wskazało 47% nauczycieli, ocenę „4” wybrało 32,5% badanych, zaś 11,2% uznało, że ich kompetencje do prowadzenia lekcji online zasługują obecnie jedynie na ocenę „3”. Ocenę „2” wskazywało 4,8% nauczycieli, zaś ocenę „1” zaznaczyło 4,5% biorących udział w badaniu. Na podstawie analizy tych wyników, można zatem

stwierdzić, że **nauczyciele mają poczucie przyrostu wiedzy i umiejętności w zakresie kształcenia na odległość**, ponieważ prawie 80% deklaruje, że przyrost ten nastąpił na poziomie dobrym i bardzo dobrym.

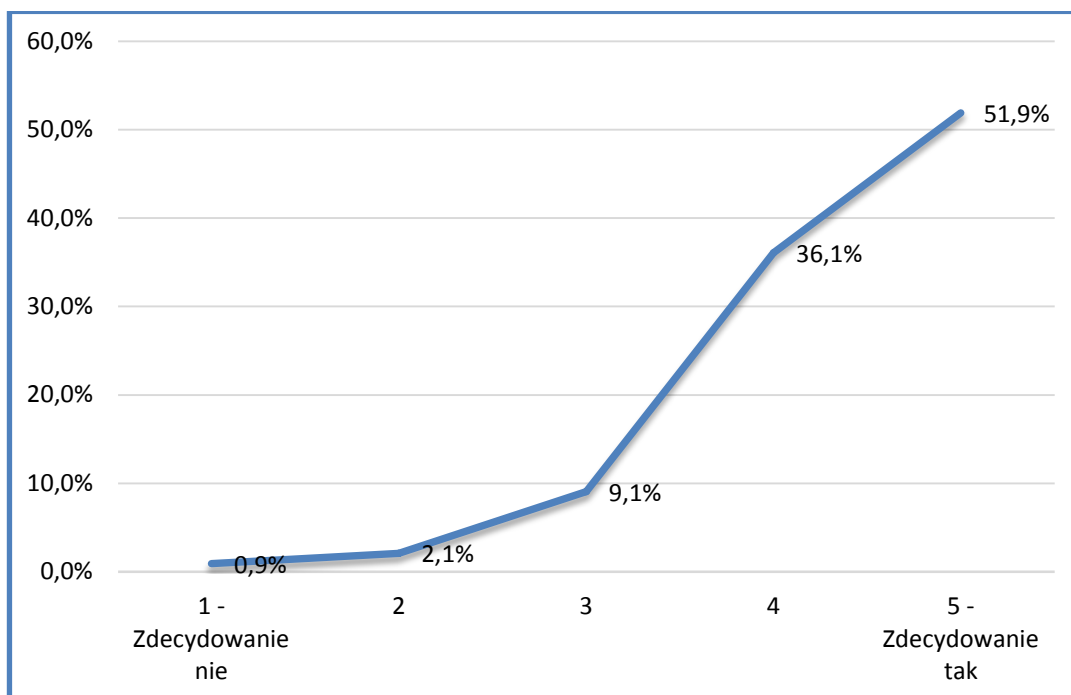
Rysunek 12. Czy Twoja wiedza i umiejętności w zakresie prowadzenia zajęć na odległość wzrosły w porównaniu do wiosny 2020 r.?

3.8 Ewaluacja metod prowadzenia zajęć na odległość w porównaniu z początkiem pandemii

W kolejnym pytaniu poproszono nauczycieli o ewaluację metod prowadzenia przez nich zajęć na odległość w stosunku do sytuacji z początku pandemii na wiosnę 2020 roku. Respondenci zostali poproszeni o dokonanie autoewaluacji w skali od 1 do 5, gdzie „1” oznacza zdecydowanie brak zmiany w zakresie stosowanych metod podczas zajęć online, podczas gdy „5” oznacza, że metody pracy z uczniami podczas edukacji zdalnej zdecydowanie ewaluowały w stosunku do początku pandemii.

Ocenę „5” wskazało 51 % nauczycieli, zaś 36,1% badanych oceniło zmianę w zakresie stosowanych metod na poziomie „4”. Ocenę „3” wybrało 9,1% respondentów. Ocenę „2” wskazywało 2,1% nauczycieli, zaś ocenę „1” zadeklarowało 0,9% biorących udział w badaniu.

Tutaj **nauczyciele mają także poczucie wzrostu swoich kompetencji w zakresie prowadzenia zajęć zdalnych**, ponieważ ok. 87% deklaruje, że ich metody prowadzenia zajęć online zdecydowanie ewaluowały w porównaniu do początku pandemii.

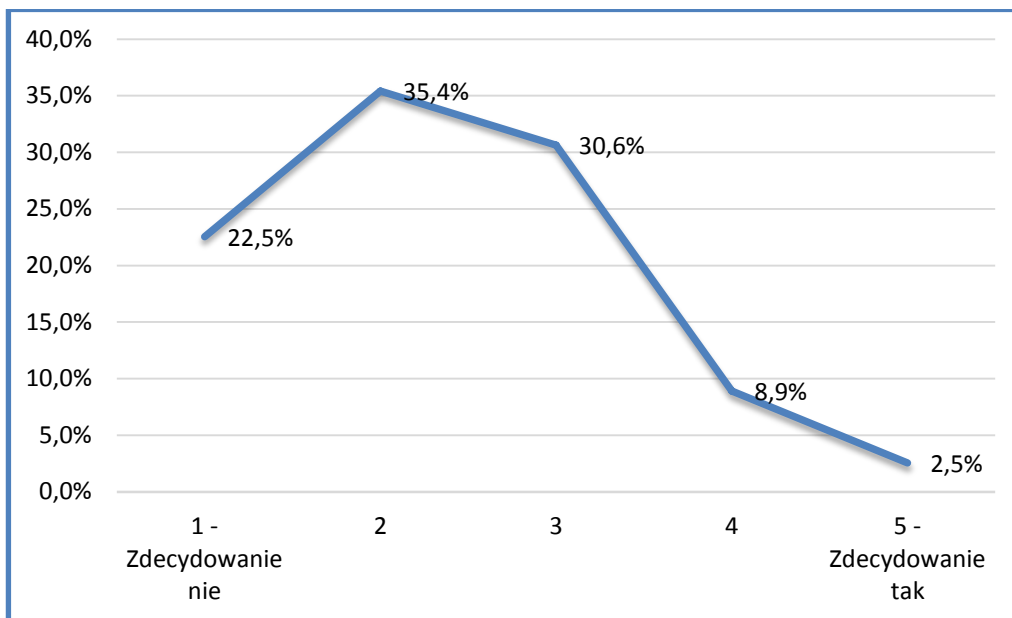
Rysunek 13. Czy metody prowadzenia przez Ciebie zajęć na odległość ewaluowały w porównaniu do wiosny 2020 r.?

3.9. Motywacja uczniów do zdalnej nauki w czasach pandemii

To pytanie miało na celu diagnozę stopnia motywacji uczniów do zdalnej nauki w trakcie pandemii. Tu również skorzystano ze skali oceny od „1” do „5”, gdzie „1” oznacza zdecydowany brak motywacji uczniów, a „5” oznacza zdecydowaną motywację do nauki zdalnej. I tak:

- 22,5% wskazało zdecydowany brak motywacji uczniów do nauki zdalnej („1”)
- 35,5% badanych oceniło motywację uczniów do zdalnej edukacji na „2”.
- 30,6% nauczycieli oceniło motywację uczniów do zdalnej nauki na „3”.
- na ocenę dobrą („4”) motywację uczniów oceniło 8,6% nauczycieli, a zaledwie 2,5% z nich oceniło motywację uczniów do zdalnej nauki bardzo dobrze („5”).

Wiosną 2021 roku, prawie o połowę spadła liczba pedagogów, którzy oceniają motywację uczniów na poziomie bardzo dobrym i dobrym. Jednocześnie o 8 – 6 (p.p.) ankietowanych więcej uważa, że motywacja uczniów jest na poziomie ocenianym na 2 i 1.

Rysunek 14. Czy Twoim zdaniem uczniowie są zmotywowani w czasie edukacja online?

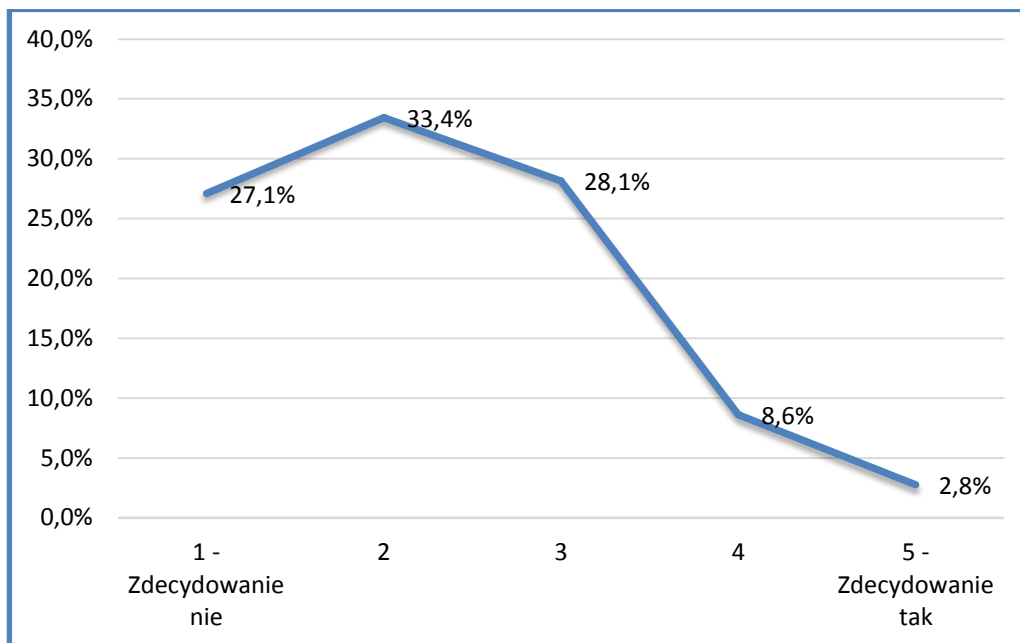
3.10 Efektywność zdalnej edukacji dla osiągnięć uczniów

Istotą tego pytania było zebranie opinii ankietowanych na temat przydatności zdalnej edukacji w porównaniu do tradycyjnej edukacji w szkole.

Zastosowano skalę ocen od „1” do „5”, gdzie „1” oznacza zdecydowany brak efektywności, a „5” oznacza zdecydowaną efektywność nauki zdalnej.

W marcu 2021 roku efektywność tej formy edukacji na poziomie 1 wskazało 27,1% nauczycieli, gdy pół roku temu było tylko 18% takich ankietowanych. Przyrost negatywnie oceniających edukację na odległość dotyczy także poziomu 2 (tu liczba respondentów wzrosła z 28% do 33,4%) Ocenę „3” w kontekście efektywności zdalnej edukacji przyznało obecnie 28,1% badanych, kiedy podczas poprzedniego pomiaru było 38% takich wskazań. Pozytywne oceny (na poziomie „4” i „5”) dla zdalnej edukacji wystawiło odpowiednio 8,6% nauczycieli (spadek o prawie 5 p.p.) i 2,8% badanych (tu poziom podobny do wcześniejszych wyników)

Podsumowując, ocena efektywności edukacji zdalnej przez respondentów wykazuje tendencję zniżkową. Już więcej niż połowa badanych (60,5%) dostrzega jej negatywny wpływ na przyrost osiągnięć uczniów.

Rysunek 15. Czy Twoim zdaniem edukacja online jest efektywna dla uczniów?

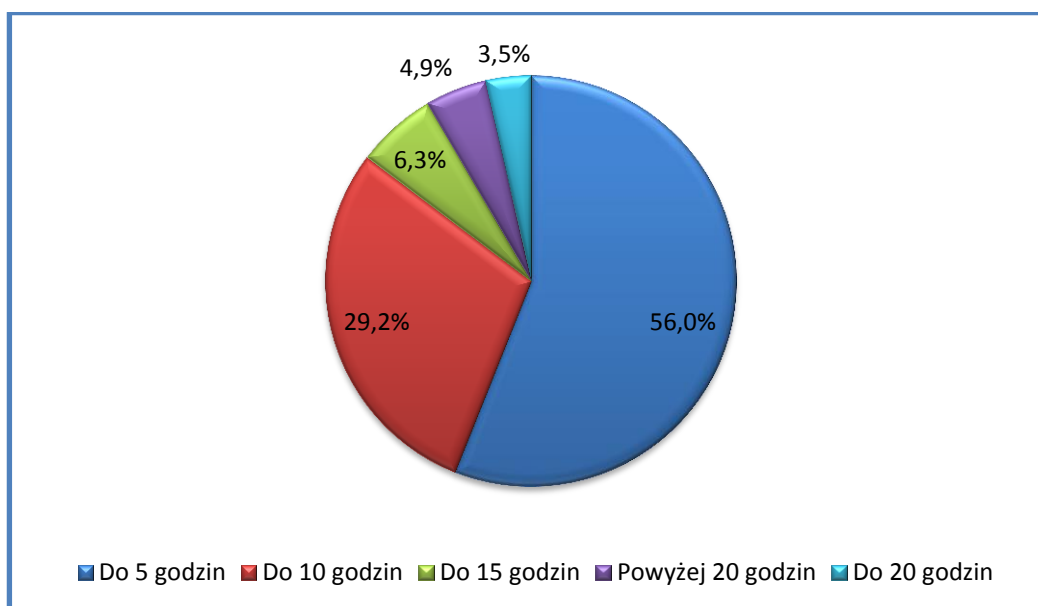
3.11. Czas poświęcony na edukację online w ramach jednej klasy

Istotne było dla nas również ustalenie, jak wygląda zaangażowanie nauczycieli w zdalną edukację dla jednej klasy. I tak:

- 56,0% nauczycieli poświęca na edukację zdalną jednej klasy do 5 godzin w tygodniu.
- 29,2% ankietowanych edukacji zdalnej jednej klasy poświęca do 10 godzin w tygodniu.
- 6,3% poświęca co tydzień ponad 15 godzin na edukację zdalną jednej klasy w tygodniu.
- 3,5% poświęca na edukację zdalną do 20 godzin na edukację zdalną jednej klasy w tygodniu.
- 4,9% biorących udział w ankiecie poświęca tygodniowo powyżej 20 godzin na edukację zdalną pojedynczej klasy.

Na podstawie uzyskanych danych, można stwierdzić, że o 15 (p.p.) wzrosła liczba nauczycieli, którzy poświęcają na edukację zdalną jednej klasy do 5 godzin w tygodniu. W pozostałych zakresach godzinowych poziom albo nie uległ zmianie (do 10 godzin w tygodniu), albo można zaobserwować tendencję zniżkową. W przypadku przedziału ponad 15 godzin i do 20 godzin tygodniowo, odnotowaliśmy spadek liczby respondentów odpowiednio na poziomie 3,5 (p.p.) i 1,5 (p.p.) Zaś z grona nauczycieli,

którzy do tej pory poświęcali powyżej 20 godzin na edukację zdalną pojedynczej klasy ubyla znaczna liczba osób (w czerwcu 2020 deklarowało taką liczbę godzin 10% ankietowanych, a obecnie tylko 4,9% respondentów wskazało, że pracuje z uczniami pojedynczej klasy powyżej 20 godzin tygodniowo) Wydaje się, że może to być spowodowane z jednej strony wzrostem umiejętności i doświadczenia nauczycieli w korzystaniu z różnych narzędzi cyfrowych, co z pewnością skraca czas przygotowania lub wyszukiwania gotowych materiałów do prowadzenia zajęć, ale może też wskazywać na ograniczenie kontaktów z uczniami jedynie do regularnych lekcji szkolnych, bez organizowania indywidualnych spotkań, aby udzielić im dodatkowych wyjaśnień czy w celu wspierania ich motywacji i zaangażowania w proces edukacyjny.

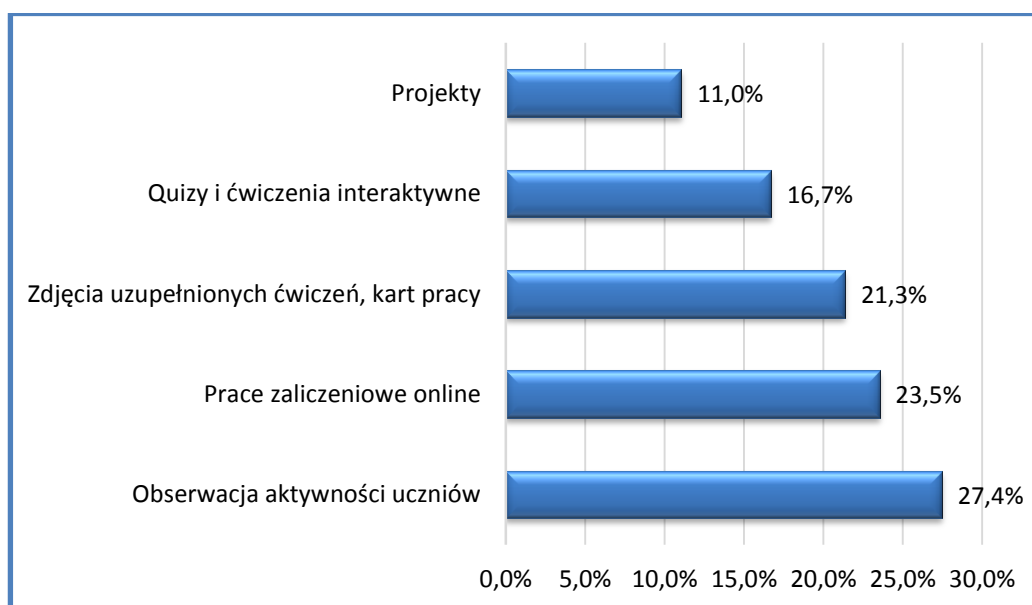

Rysunek 16. Ile godzin poświęcasz tygodniowo na edukację online w ramach pracy z jedną klasą?

3.12.Sposób oceniania efektów kształcenia edukacji prowadzonej w formie zdalnej

Pytanie, na które odpowiedzieć można było zaznaczając więcej niż jedną odpowiedź, miało na celu weryfikację sposobu oceniania efektów kształcenia edukacji prowadzonej w formie zdalnej. 27,4% ankietowanych ocenia efekty edukacji online na podstawie obserwacji aktywności uczniów. W tym przypadku warto podkreślić korzystną zmianę w stosunku do wyników badania z czerwca 2020 roku, ponieważ obecnie więcej ankietowanych wykorzystuje tę formę oceny pracy uczniów -wzrost o 3,4 (p.p.)

Natomiast na tym samym poziomie (23,5%) utrzymuje się liczba nauczycieli, którzy oceniają osiągnięcia uczniów na podstawie prac zaliczeniowych, wykonanych przez nich online. Zmniejszyła się natomiast liczba respondentów, którzy oceniają efekty uczenia się uczniów na podstawie zdjęć uzupełnionych przez nich ćwiczeń i kart pracy. W czerwcu było takich osób 25%, a obecnie tylko 21,3% deklaruje taki sposób kontaktu z uczniami. Zmniejszyła się natomiast liczba pedagogów, którzy wystawiają oceny na podstawie rezultatów uzyskanych podczas uczestnictwa w quizach i ćwiczeniach interaktywnych. Do tej pory deklarowało taką formę 21% badanych, a obecnie jest ich 16,7%. Projekty wykorzystuje do tego celu obecnie 11% badanych. Wynik ten podwyższył się o 1 (p.p.) w stosunku do danych, uzyskanych w czerwcu 2020 roku.

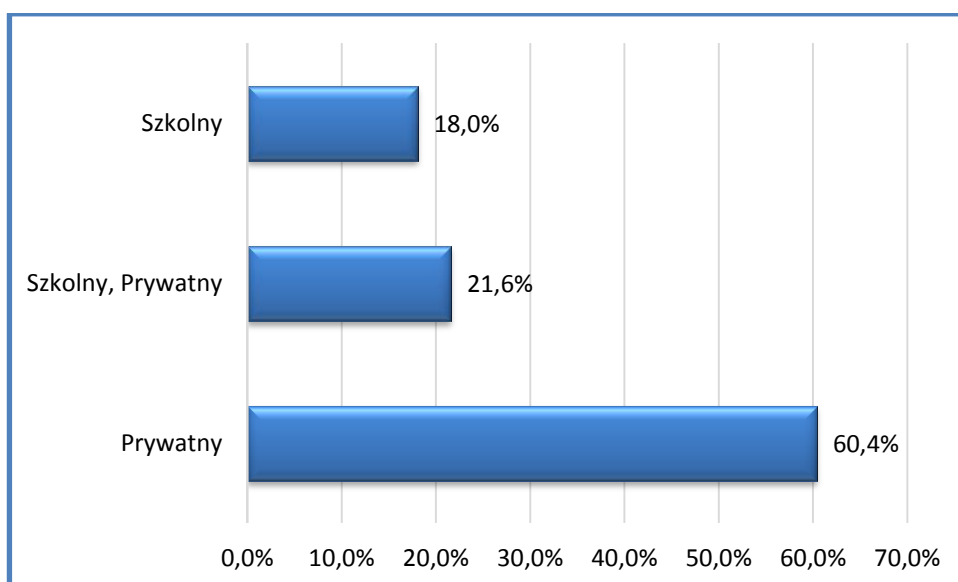

Rysunek 17. Sposób oceniania efektów kształcenia edukacji prowadzonej w formie zdalnej

3.13. Sprzęt komputerowy wykorzystywany do edukacji online

To pytanie zadano w formule wielokrotnego wyboru. Okazuje się, że nadal aż 60,4% badanych do zapewnienia uczniom edukacji online wykorzystuje prywatny sprzęt komputerowy. Można zaobserwować tutaj stopniową poprawę sytuacji, ponieważ podczas badania w czerwcu 2021 roku, tę odpowiedź wskazało 77% respondentów. Nieznacznie polepszyła się też możliwość wykorzystania sprzętu szkolnego w edukacji zdalnej. Co prawda, zadeklarowało to jedynie 18,6% uczestników ankiety, ale w porównaniu do poprzedniego pomiaru, wynik ten podwyższył się o 3,6 (p.p.)

Jednocześnie okazało się, że znacznie wzrosła liczba nauczycieli, która wskazuje na równoczesne wykorzystanie prywatnego i służbowego sprzętu komputerowego. W poprzednim badaniu deklarowało to tylko 8% pedagogów, a obecnie jest to 21,6%. Nauczyciele, aby móc lepiej przygotować się do zajęć online, a także aby podwyższyć sprawność kontaktów z uczniami, prawdopodobnie zainwestowali z własnych środków finansowych w lepszej jakości sprzęt komputerowy.

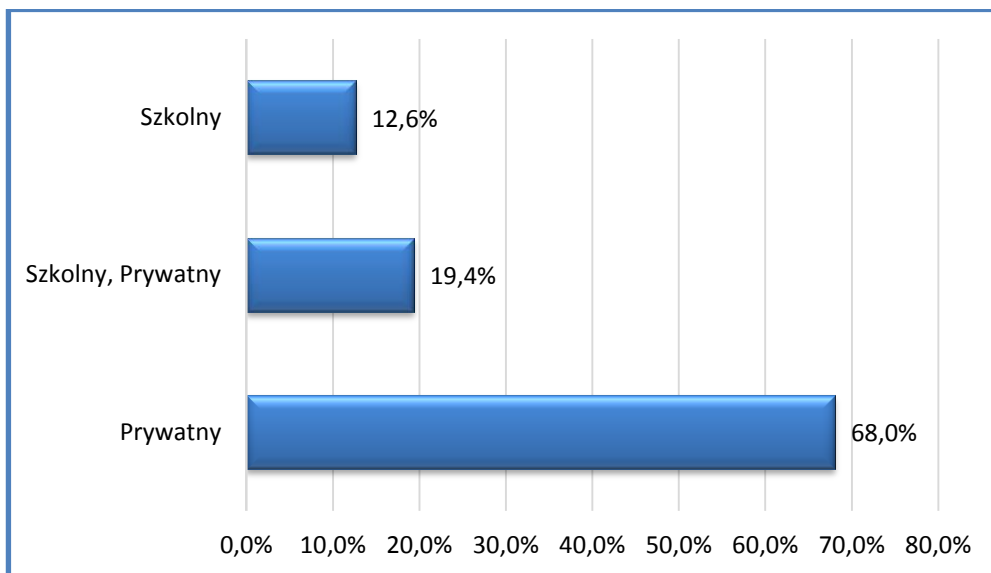

Rysunek 18. Jaki sprzęt komputerowy wykorzystywany jest przez Ciebie do edukacji online?

3.14 Dostęp do Internetu wykorzystywany do edukacji online

Podobnie jak w analizie danych odnośnie wykorzystywanego przez respondentów sprzętu komputerowego, pytanie o dostęp do Internetu umożliwiało odpowiedzi wielokrotnego wyboru.

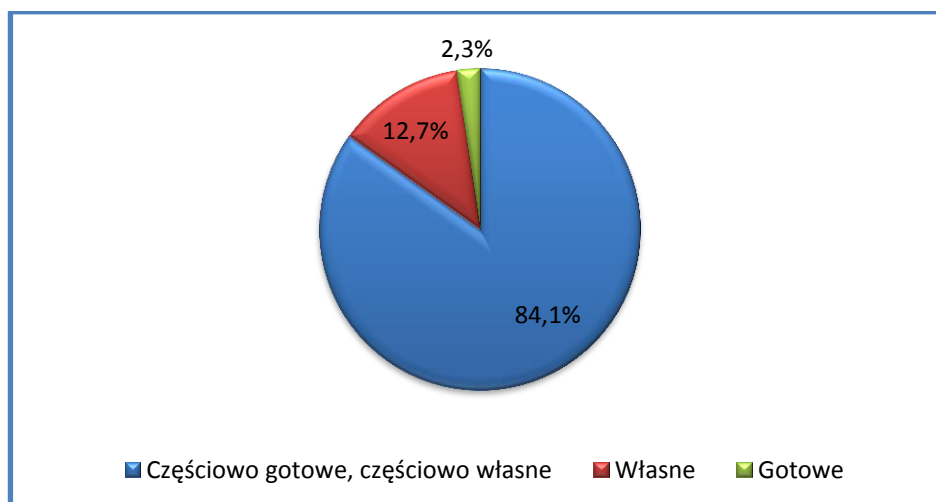
Okazało się, że nadal aż 68% biorących udział w badaniu, w celu zapewnienia uczniom edukacji online, wykorzystuje prywatny dostęp do Internetu. Sytuacja uległa wyraźnemu polepszeniu, ponieważ w czerwcu 2020 roku deklarowało ten fakt aż 93% nauczycieli. Obecnie tylko 12% ankietowanych deklaruje korzystanie z szkolnego dostępu do Internetu. Jednak warto podkreślić, że pół roku wcześniej mogło ze szkolnego dostępu do sieci skorzystać zaledwie 4% badanych. Podwyższyła się też liczba pedagogów, którzy używają jednocześnie i prywatnego, i służbowego dostępu do Internetu. Uzyskane obecnie dane wskazują, że w tej sytuacji jest już 19,4 % osób, kiedy na początku pandemii taką konieczność zadeklarowało jedynie 3% ankietowanych.

Rysunek 19. Jaki dostęp do Internetu wykorzystywany jest przez Ciebie do edukacji online?

3.15. Jakiego typu materiały edukacyjne są wykorzystywane przez Ciebie w czasie edukacji online?

To pytanie pozwalało na zaznaczenie wielu odpowiedzi. Obecnie już tylko 12,7% ankieterów wykorzystuje własne materiały edukacyjne. Jest to duża zmiana w porównaniu do wyników z czerwca 2020, gdzie taką sytuację deklarowało aż 37%. Wtedy też 32% wskazało na korzystanie z materiałów gotowych, a teraz jedynie 2,3% respondentów korzysta z takich zasobów. Wiosną 2021 roku zdecydowana większość uczestników badania, korzystała z materiałów własnych i gotowych (84,1%), co wskazuje, że nauczyciele starają się je bardziej dostosowywać do potrzeb swoich uczniów.

Rysunek 20 Jakiego typu materiały edukacyjne są wykorzystywane przez Ciebie w czasie edukacji online?

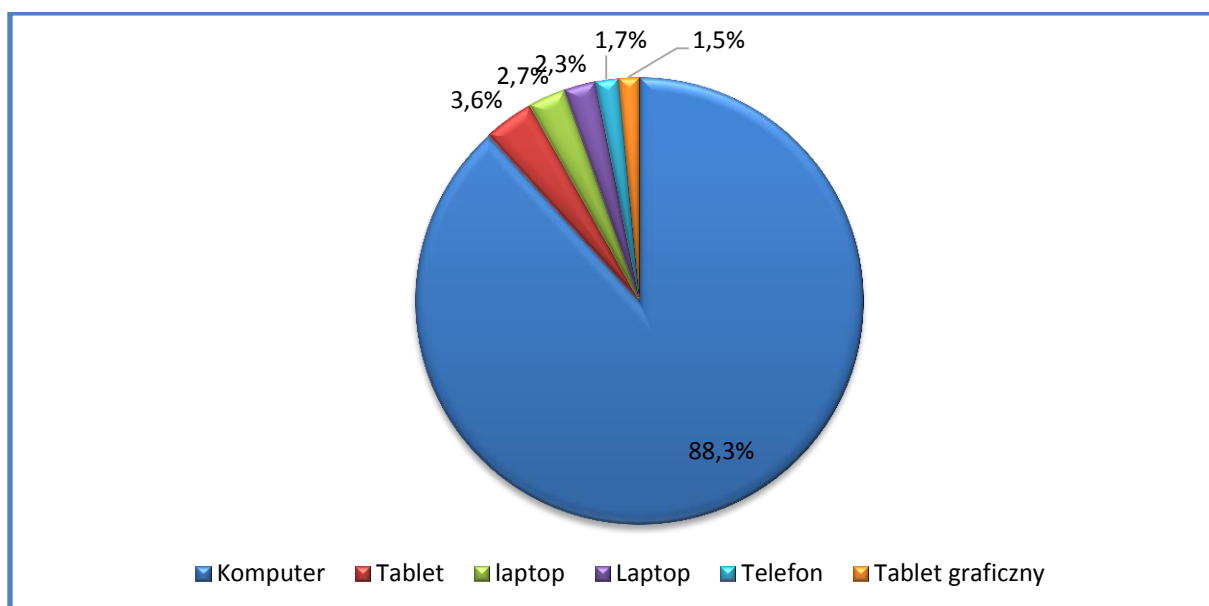
3.16. Typ sprzętu komputerowego wykorzystywany do edukacji online

Pytanie zostało zadane w formule wielokrotnego wyboru.

Podobnie jak w badaniu w roku 2020, nauczyciele najczęściej w edukacji zdalnej korzystają z komputera. Obecnie aż 88,3% ankietowanych wskazało na wykorzystywanie tego typu sprzętu. Uzyskany rezultat jest wyższy o 2,3 (p.p.) w stosunku do pomiaru z ubiegłego roku.

Poziom posługiwania się urządzeniami mobilnymi utrzymuje się na podobnym poziomie i wynosi odpowiednio:

- korzystanie z telefonu – 1,7%
- korzystanie z tabletu – 3,6%, a z tabletu graficznego-1,5%
- korzystanie z laptopa -2,7%
- korzystanie z laptopa i innego sprzętu-2,3%

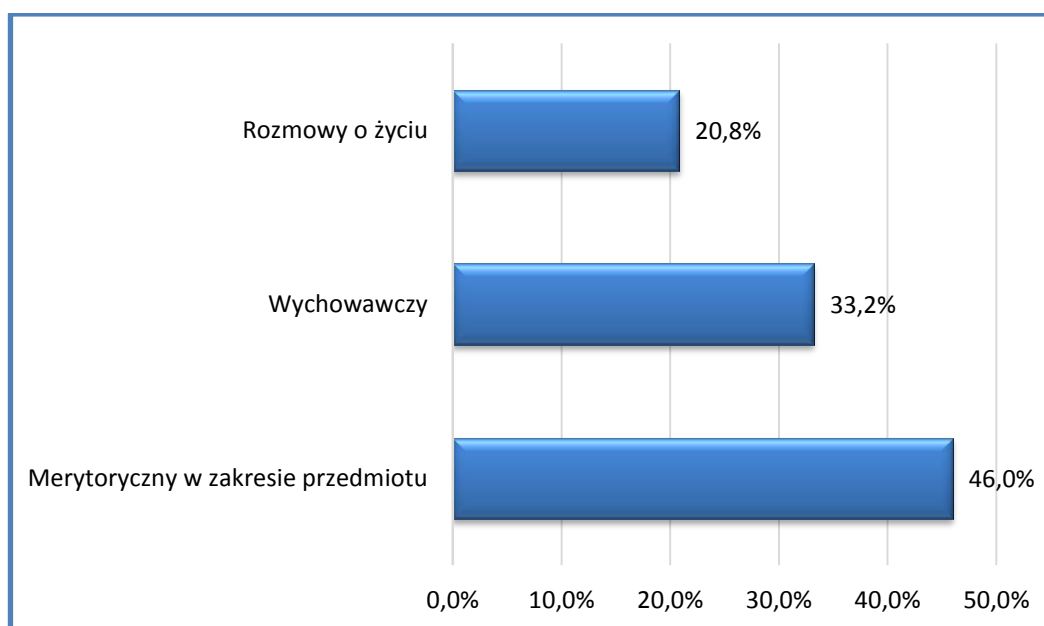

Rysunek 21 Jaki typ sprzętu komputerowego wykorzystywany jest przez Ciebie do edukacji online?

3.17. Charakter komunikacji z uczniami w czasie edukacji online

Pytanie pozwalało na wybranie wielu odpowiedzi. Zdecydowana większość ankietowanych wskazała na merytoryczny charakter komunikacji z uczniami online (46%). Równocześnie 33,2% ankietowanych zadeklarowała, że kontakt z uczniami miał charakter wychowawczy, a 20,8% zaznaczyło wykorzystanie komunikacji online do

prowadzenia rozmów o życiu. W porównaniu do wyników, uzyskanych w czerwcu 2020 roku, widać tylko istotną zmianę odnośnie wykorzystania komunikacji online do prowadzenia rozmów o życiu. Takich wskazań było obecnie więcej o prawie 5 (p. p.)

Rysunek 22 Jaki charakter ma Twoja komunikacja z uczniami w czasie edukacji online?

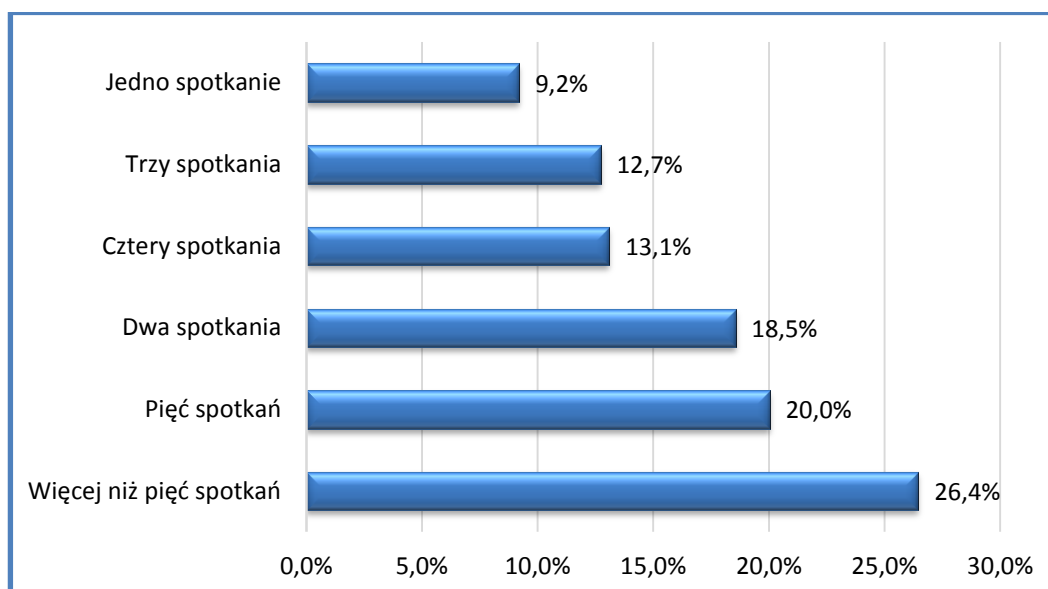
3.18 Częstotliwość komunikacji z uczniami w czasie tygodnia

To pytanie również zadano w formule umożliwiającej wskazanie wielu odpowiedzi. Zgodnie z odpowiedziami, najczęściej ankietowanych komunikuje się z uczniami więcej niż pięć razy w tygodniu (26,4%). Ta częstotliwość spotkań w porównaniu z poprzednim pomiarem wzrosła o 9,4 (p.p.) Natomiast można dostrzec spadek o 8 (p.p.) w przypadku komunikowania się z uczniami do pięciu razy w tygodniu. Obecnie taką częstotliwość deklaruje 20% badanych.

Zmianę widać także w zakresie komunikowania się z uczniami cztery razy w tygodniu. Poprzednio uzyskaliśmy tylko 6% takich wskazań, a obecnie nastąpił aż ponad dwukrotny ich przyrost (13,1%)

Trzy spotkania w tygodniu organizuje 12,7%, a dwa- 18,5% badanych, co wskazuje na wzrost częstotliwości komunikacji z uczniami na poziomie o ok. 3 (p. p.)

Jedno spotkanie w tygodniu deklaruje 9,2% nauczycieli. Tu odnotować należy spadek i tak rzadkich kontaktów o 4 (p.p.)

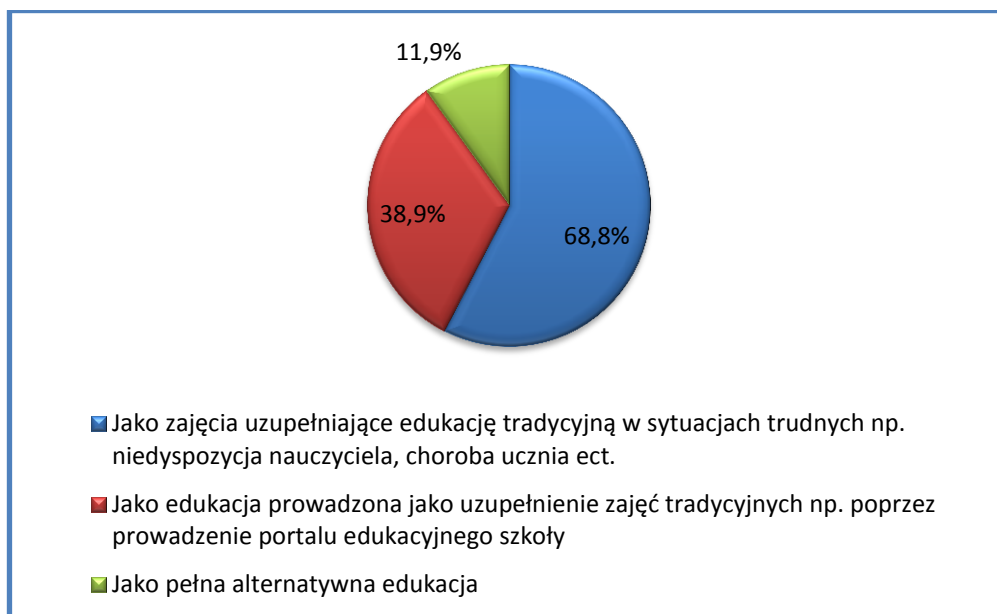
Rysunek 23. Jak często odbywała się Twoja komunikacja z uczniami w czasie tygodnia?

3.19. Wykorzystanie edukacji online w przyszłości

Również to pytanie umożliwiało wskazanie wielu odpowiedzi, a wyniki są następujące:

- 68,8% badanych zaleca wykorzystanie edukacji online jako zajęć uzupełniających edukację tradycyjną w sytuacjach trudnych np. niedyspozycja nauczyciela, choroba ucznia ect.
- 38,9% ankietowanych przyszłość edukacji online określa jako uzupełnienie zajęć tradycyjnych np. poprzez prowadzenie portalu edukacyjnego szkoły
- 11,9% nauczycieli wskazuje na edukację online jako pełną alternatywę dla edukacji tradycyjnej.

Dane uzyskane w marcu 2021 roku wskazują, że o prawie 14 (p.p.) wzrosła liczba zwolenników wykorzystania edukacji online jako zajęć uzupełniających edukację tradycyjną w sytuacjach trudnych lub kryzysowych. Podobnie uważają ankietowani w przypadku wykorzystania edukacji zdalnej jako formy uzupełnienia zajęć tradycyjnych, chociaż przyrost wskazań jest tu znacznie mniejszy i oscyluje na poziomie ok. 4 (p.p.) Respondenci rzadziej też deklarowali, że edukacja online może być alternatywą dla edukacji tradycyjnej. Tu spadek wynosi prawie 2 (p.p.)

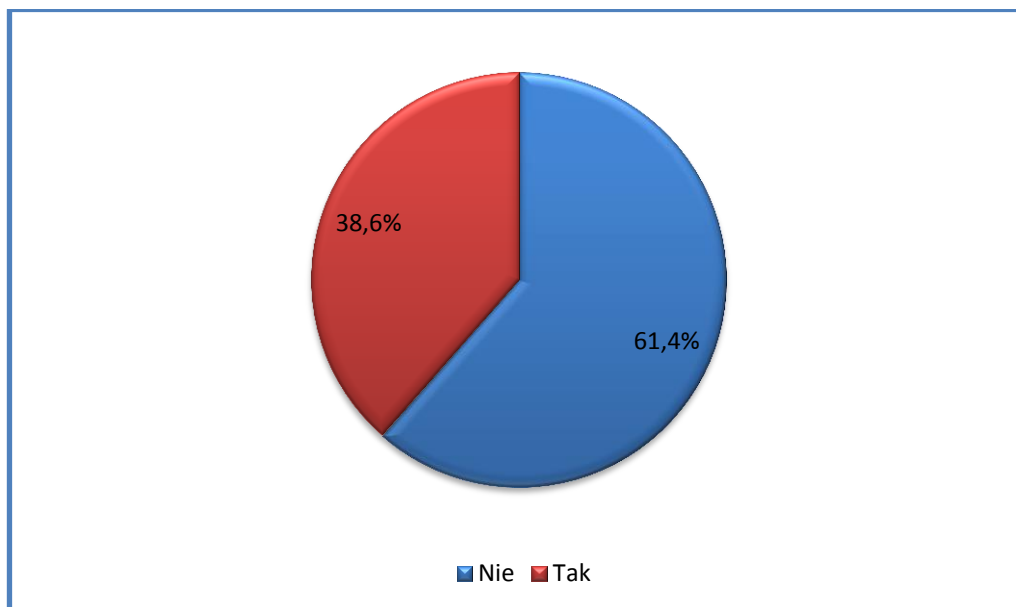

Rysunek 24 Jak wykorzystywać edukację online w przyszłości?

3.20 Czy chciałbyś korzystać z edukacji online w przyszłości?

To pytanie zadano w formule jednokrotnego wyboru. Biorąc pod uwagę całokształt doświadczeń z wykorzystaniem edukacji online w trakcie trwania pandemii COVID-19, aż 61,4% ankietowanych nie chce korzystać z edukacji online w przyszłości. Wynik ten jest wyższy o ponad 2 (p.p) w stosunku do badań prowadzonych w czerwcu 2020 roku.

Korzystanie z edukacji online w przyszłości deklaruje natomiast obecnie 38,6% respondentów. Takie wyniki świadczą o tym, że niektórzy nauczyciele są zniechęceni do tego typu edukacji, co może być także związane z ich kłopotami z dostępem do wysokiej jakości sprzętu, dostępem do Internetu czy utrzymującym się niskim poczuciem przygotowania do prowadzenia edukacji online. Mimo zaprezentowanej tendencji spadkowej, nadal liczna grupa nauczycieli deklaruje potrzebę doskonalenia własnych kompetencji cyfrowych z uwagi na konieczność i nieuchronność wykorzystywania edukacji online w przyszłości.

Rysunek 25 Czy chciałbyś korzystać z edukacji online w przyszłości?

3.21. Co sprawia Ci najmniej trudności w trakcie prowadzenia zajęć online?

Najwięcej nauczycieli w odpowiedzi na to pytanie podkreślało, że obecnie nie sprawia im większych trudności „wykorzystanie nowoczesnych technologii cyfrowych, a także użytkowanie zdalnej platformy i różnych systemów do komunikacji z uczniami”. Udział w intensywnych szkoleniach, porady innych pedagogów w swojej szkole lub uzyskane poprzez media społecznościowe, a przede wszystkim doświadczenie zdobyte w wyniku codziennej praktyki edukacyjnej sprawiło, że poczuli się pewniej i z większą swobodą korzystają już z różnych narzędzi, wykorzystywanych w edukacji zdalnej.

Ponadto uczestniczący w badaniu, nadal jako najmniej kłopotliwe w edukacji online, wskazują elementy związane z samym projektowaniem i prowadzeniem zajęć oraz wyszukiwaniem, gromadzeniem oraz przygotowaniem materiałów, zadań i ćwiczeń.

„Jest już dość duża baza materiałów pomocniczych przygotowanych przez wydawnictwa i innych nauczycieli dostępna w Internecie, więc znalezienie różnych środków i pomocy do lekcji stało się łatwiejsze”

„Najmniej trudne jest zaplanowanie i przeprowadzenie samych zajęć. Lekcja jest szybsza, gdyż nie ma typowych dla zajęć stacjonarnych elementów lekcji takich jak zajmowanie miejsca w sali, wyciąganie podręczników, kończenie spraw zaczętych na przerwie przez uczniów, dyscyplinowanie klasy itp. Na lekcjach online realizuję więcej materiału niż zazwyczaj.”

Wzrosła znacznie też liczba wypowiedzi, w których nauczyciele deklarowali, że obecnie łatwiejsze jest dla nich „*stworzenie własnych zadań czy gier dla uczniów*”

Jednak wielu respondentów nadal podkreśla, że pomimo dostępu do wielu materiałów i środków dydaktycznych, ich wybór, selekcja i samo przygotowanie lekcji pochłania im ogromną ilość czasu. Narzekają też, że brakuje im „*jednolitej platformy z różnorodnymi narzędziami i gotowymi materiałami do wykorzystania, brak interaktywnych kart pracy, platformy do bezpiecznego i rzetelnego diagnozowania wiedzy uczniów*”

Wielu odpowiadających potwierdziło, że nie sprawia im trudności także samo nawiązanie kontaktu i relacji z uczniami w świecie przeniesionym do rzeczywistości wirtualnej. Nauczyciele dostrzegają także, że podczas edukacji zdalnej mają mniej trudności w utrzymywaniu dyscypliny i rozwiązywaniu konfliktów wśród uczniów. Interesujące byłoby sprawdzenie, czy w tym celu stosują te same metody co w klasie szkolnej, czy też używają jakiś narzędzi zdalnych (np. systemowe podnoszenie ręki, komentowanie na czacie, wyłączenie mikrofonu czy też korzystanie z możliwości porozmawiania z uczniem w „osobnym pokoju”, bez konieczności zakłócania pracy pozostałych uczniów)

3.22. Co sprawia Ci najwięcej trudności w trakcie prowadzenia zajęć online?

Nauczyciele najczęściej wskazywali nadal na izolację, brak bezpośredniego kontaktu z wychowankami, zarówno w aspekcie kontroli ich samodzielności podczas wykonywania ćwiczeń i przygotowywania prac, ale także możliwości aktywizowania uczniów, wyzwalania ich zaangażowania, wspierania w działaniu, co niewątpliwie ma znaczenie w podtrzymywaniu motywacji do uczenia się

„Trudne jest dla mnie egzekwowanie aktywności i uwagi wszystkich uczniów, pozyskiwanie informacji zwrotnej od wszystkich. Około 30 procent uczniów wymaga przypomnień o wykonaniu i odesłaniu zadania, pracy, krzyżówki, testu, karty pracy. Dzieje się tak pomimo, że wszystkie zadawane zadania są w formie interaktywnej i wymagają jedynie kliknięcia przesłanego pliku i wykonania wyświetlonych poleceń. Zadania są łatwe, nie zabierają więcej niż 15 minut. Następnie uczeń klika "oddaj zadanie" . Nie zadaję ćwiczeń do wpisania w zeszyte. Nie wiem, kiedy będzie okazja zobaczyć zeszyt, czy w ogóle... .”

Nietrudno zauważyć, że nauczyciele bywają rozżaleni, skarżą się na niefrasobliwy, a nawet lekceważący stosunek uczniów do nauki, brak ich obowiązkowości, lenistwo, nieetyczne zachowania.

*„Staram się, przygotowuję różne ciekawe ćwiczenia, ale.... nie mogę wszystkich uczniów skłonić do uważania i włączania się w tok zajęć, bo zazwyczaj część loguje się i robi co innego - śpi, *giercuje*, jest aktywna na fb.”*

Wielu nauczycieli podkreśla też trudności w rzetelnej ocenie wiedzy i umiejętności swoich uczniów.

„Nie mam możliwości udzielania uczniom informacji zwrotnej na bieżąco, nie widzę jak rozwiązują zadania, jakie podejmują próby, czy robią to samodzielnie...”

„Pisanie sprawdzianów na odległość -są one po prostu niewiarygodne i nie motywujące do nauki ponieważ najczęściej uczniowie korzystają z różnych źródeł informacji pisząc sprawdziany i nie mają motywacji do zapamiętywania nauczanych treści”

W dalszej kolejności ankietowani wymieniali problemy techniczne oraz brak odpowiedniej przestrzeni do realizacji nauczania zdalnego. Trudności te dotyczyły zarówno nauczyciela jak i ucznia:

- brak odpowiedniego sprzętu (przede wszystkim brak kamerek i mikrofonów),
- celowe niekorzystanie przez uczniów z powyższych urządzeń, kiedy np. są nieprzygotowani do zajęć lub nie mają ochoty w nich uczestniczyć,

"Chowanie" się uczniów, a to im nie działa kamera, a to mikrofon, a to nie słyszą nauczyciela(zapytani, piszą na czacie "nie słyszę Pani")... a w przypadku niektórych uczniów są to tylko wykręty”

- słaba dostępność i jakość połączeń Internetowych, ale też częste usprawiedliwianie przez uczniów” swojej niskiej aktywności, a nawet nieobecności na lekcjach niedziałającym sprawnie sprzętem lub systemem komunikacji,
- dzielenie się sprzętem z innymi użytkownikami w domu, obecność podczas lekcji domowników, którzy utrudniają koncentrację zarówno prowadzącym lekcję, jak też uczestnikom zajęć

„Męczące są te częste problemy z połączeniami internetowymi, brak odpowiedniego sprzętu komputerowego u uczniów, brak właściwych warunków mieszkalnych uczniów- domownicy często przebywają w pomieszczeniu, gdzie jest komputer, zajmują się jakimiś domowymi

sprawami, rozpraszać uwagę swojego dziecka, jak też innych uczniów, bo przecież oni to też widzą na ekranach..”

„Trudno mi zaakceptować fakt, że na lekcjach w klasach 4 obecni są rodzice, którzy wyręczają swoje dzieci w zadaniach..., a czasami nawet komentują to, o co pytam czy proszę..”

Ankietowani wskazywali również na brak odpowiednich materiałów, i konieczność przygotowania ich w postaci elektronicznej, co jest zdecydowanie bardziej pracochłonne, szczególnie w przypadku projektowania gier i gromadzenia materiałów koniecznych do realizacji projektów.

Trudne bywa dla nich też wymyślanie i przygotowanie coraz to nowych form przeprowadzania i sprawdzania testów, uniemożliwiających uczniom ściąganie;

Niektórzy narzekali także na "bieżące sprawdzanie wypracowań, prac, ćwiczeń, zadań online i odpisywanie na wiadomości nawet do 22:00”

Nauczyciele odczuwają przeciążenie, zmęczenie, podkreślają pogorszenie swojego stanu zdrowia: „...mam problemy ze wzrokiem, słuchem, problemy z kręgosłupem po 10-14 godzinnym siedzeniu przy komputerze (na dobę!). Dodatkowo denerwuje mnie fakt, że społeczeństwo martwi się wyłącznie o dzieci, a nauczyciele pozostawieni są sami sobie. To zdecydowanie najgorszy rok mojej pracy w dwudziestoletniej karierze. Szczerze rozważam urlop zdrowotny lub odejście z zawodu”

3.23. Co Twoim zdaniem jest największym zagrożeniem edukacji online?

Odpowiedzi na to pytanie jednoznacznie wskazują, że obecnie największym zagrożeniem edukacji online w opinii ankietowanych jest **brak możliwości kontroli pracy uczniów podczas zajęć, zarówno w aspekcie weryfikacji samodzielności ich pracy, jak i możliwości aktywizowania czy przeciwdziałania bierności wychowanków**. Nauczycieli bardzo niepokoi fakt, że często nie wiedzą, czym tak naprawdę zajmują się uczniowie podczas lekcji oraz to, że coraz częstsze staje się udostępnianie czy nawet kopiowanie wykonanych zadań.

*„dzieci uczą się oszukiwania, cwaniactwa... te oszustwa w czasie sprawdzianów są okropne”
Brak możliwości rzetelnego sprawdzenia wiedzy uczniów i niepotrzebny stres w trakcie zajęć oraz sprawdzianów wynikający z problemów technicznych”*

Wielokrotnie też zwracano uwagę na spadek sprawności fizycznej uczniów i przeciążenie związane z wielogodzinną pracą w środowisku medialnym.

„Zubożenie osobowych relacji, uzależnienie od komputera młodych ludzi, znużenie i zmęczenie zbyt długa praca przy komputerze, brak ruchu i ćwiczeń fizycznych, wielki brak możliwości lekcji poza klasą w realu, zdalne lekcje muzealne, teatry to nie to samo, już nie wspominając o wycieczkach”

W dalszej kolejności wymieniano brak bezpośredniego kontaktu z każdym z uczniów, zagrożenie wykluczeniem (zarówno techniczno-sprzętowym jak i kompetencyjnym), oraz brak kontaktów między rówieśnikami, co pogłębia poczucie izolacji, wywołuje poczucie apatii i beznadziejności, stany depresyjne i trudności w prawidłowym funkcjonowaniu psychicznym i emocjonalnym.

„Wykluczenie z powodu braku dostępu do sprzętu i Internetu. Słabnąca motywacja uczniów, apatia, marazm, brak kontaktu bezpośredniego z drugą osobą (zarówno innymi uczniami, jak i nauczycielami). Brak kontroli podczas sprawdzianów zafałszowuje obraz nt. umiejętności i wiedzy uczniów. Zagrożenia wynikają z aktualnie panującej sytuacji epidemiologicznej i towarzyszących ograniczeń, a nie tylko bezpośrednio z form pracy zdalnej, bo te, jako narzędzia wspomagające tradycyjną pracę, mogą się świetnie sprawdzić”

3.24. Co Twoim zdaniem jest największym atutem edukacji online?

Za największy atut edukacji prowadzonej online ankietowani uważają wygodę i mobilność czyli możliwość prowadzenia zajęć praktycznie z każdego miejsca z dostępem do Internetu, a także oszczędność czasu, który do tej pory poświęcany był na przemieszczanie pomiędzy domem i miejscem pracy.

Wielu nauczycieli podkreśla też atrakcyjność i nowoczesność takiego typu edukacji:

„poznanie cyfrowego świata przez tych, którzy mieli świadomość, że on istnieje, ale nigdy bezpośrednio z nim się nie spotkali, a teraz zachwycają się jego możliwościami”

Stosunkowo dużą liczbę wskazań otrzymała też dostępność do nieograniczonych zasobów edukacyjnych, takich jak galerie internetowe, cyfrowe materiały edukacyjne, a także poszerzanie kompetencji cyfrowych: *„atutem są duże możliwości urozmaicenia zajęć, bogactwo narzędzi, materiałów”*

Nauczyciele mają świadomość, że w ich grupie zawodowej nastąpiło „podwyższenie kompetencji cyfrowych i obsługi różnorodnych programów, aplikacji, systemów do komunikacji online”. Doceniana jest też możliwość korzystania z różnorodnych narzędzi, materiałów i szybkiej weryfikacji efektów uczenia się, bez pracochłonnego przygotowywania różnych wersji zadań testowych, ich żmudnego potem powielania i sprawdzania. Podkreślane jest również wielokrotne wykorzystanie przygotowanych środków dydaktycznych i ich szybka modyfikacja w zależności od potrzeb i poziomu uczniów, a tym samym lepsze warunki do prowadzenia edukacji zindywidualizowanej.

„indywidualizacja pracy, a także to, że uczniowie nie przeszkadzają sobie na wzajem i nauczycielom w prowadzeniu zajęć”

„szansa zaistnienia dla uczniów, którzy w stacjonarnej edukacji nie mieli odwagi odezwać się na forum klasy, ze względu na obawy przez krytykę kolegów lub koleżanek”

Respondenci są też bardzo zadowoleni z możliwości doskonalenia własnych kompetencji w korzystaniu z nowoczesnych technologii, a także podkreślają większy dostęp do szkoleń online. *„poznanie i rozwój w obszarze nowoczesnych technologii informatycznych i komunikacyjnych, możliwość realizacji spotkań na odległość w ważnych sprawach edukacyjno-wychowawczych np. zebrania z rodzicami lub rady pedagogiczne, szkolenia”*

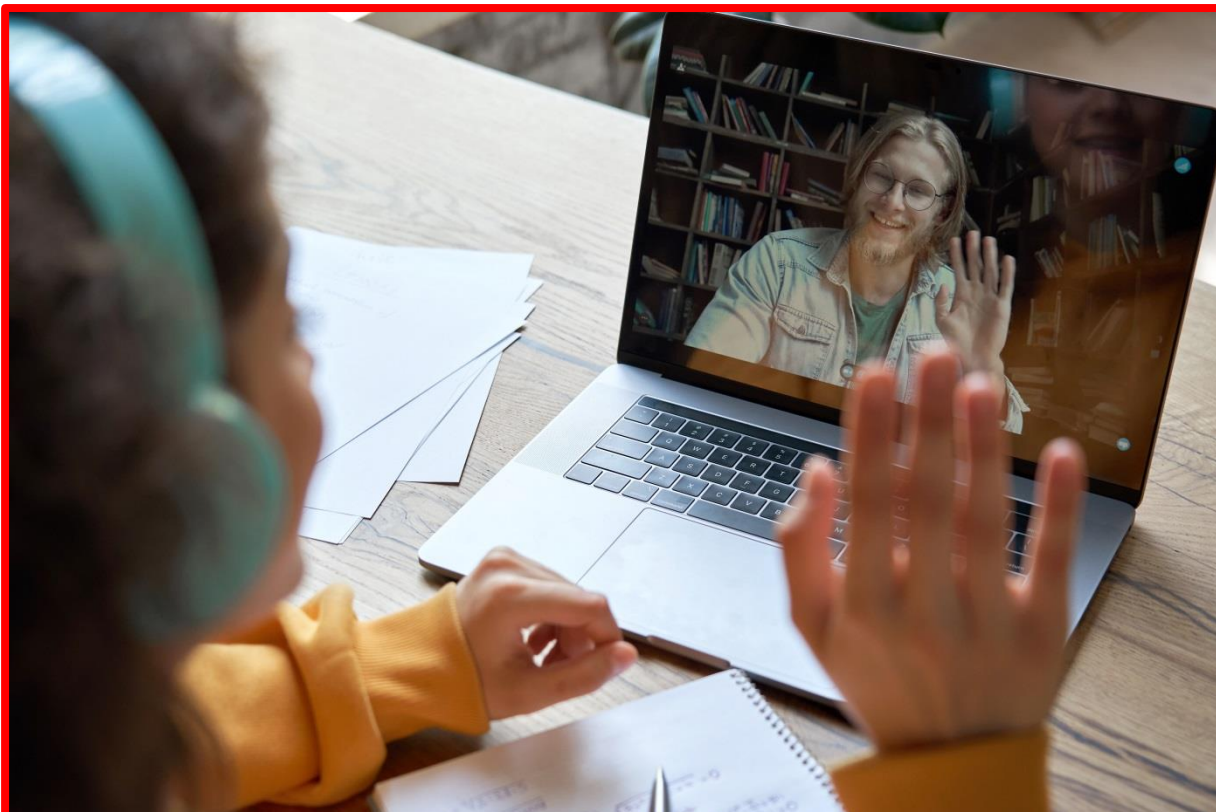
Niektórzy z uczestników badania zwrócili uwagę także na niższą absencję uczniów spowodowaną różnymi infekcjami, a także brak kłopotów z hałasem w szkole, dyscypliną podczas zajęć lekcyjnych czy spadek konfliktów rówieśniczych.

Wśród analizowanych wypowiedzi znalazło się też znacznie więcej takich, w których nauczyciele stwierdzali, że nie dostrzegają żadnych atutów edukacji zdalnej, odczuwają narastającą frustrację i zniechęcenie przedłużającą się pandemią.

Wnioski i rekomendacje

- Edukacja zdalna sprzyja podwyższeniu kompetencji cyfrowych nauczycieli,
- Obecnie więcej niż połowa pedagogów prowadzi zajęcia online przy wykorzystaniu platform umożliwiających komunikację synchroniczną,
- Ogromnym problemem jest nadal poczucie izolacji społecznej, brak bezpośrednich interakcji pomiędzy uczniami, a także kontaktów wśród nauczycieli

- Istnieje ogromna potrzeba poszerzania form komunikacji podczas zajęć zdalnych: możliwość dyskusji, zadawania pytań, wspólnego ustalania strategii rozwiązania postawionego problemu czy też uzyskania dodatkowych wyjaśnień od nauczyciela koreluje z motywacją i zaangażowaniem uczniów w proces uczenia się. Ważne jest też pozostawienie czasu na rozmowy wychowawcze, wsparcie psychiczne uczniów,
- Potrzebę wsparcia psychicznego coraz częściej zgłaszają także nauczyciele, którzy odczuwają przeciążenie pracą i obowiązkami zawodowymi, spadek motywacji i obniżenie nastroju
- Opinia ankietowanych na temat efektywności edukacji zdalnej wykazuje tendencję zniżkową, przy czym bardzo niepokojące są opisy nieetycznych zachowań uczniów podczas sytuacji mających na celu ocenianie ich osiągnięć
- Konieczne jest większe wsparcie pedagogów ze strony placówki, w której są zatrudnieni pod względem stworzenia możliwości korzystania z dobrej jakości sprzętu szkolnego i dostępu do Internetu,
- Wskazane jest zintensyfikowanie szkoleń dla nauczycieli z zakresu stosowania różnych metod aktywizujących, motywowania uczniów do uczenia się i problemowego projektowania zajęć online, tak aby uczniowie potrafili samodzielnie konstruować wiedzę i stosować ją w praktyce,
- Nauczyciele powinni mieć okazję do podwyższenia swoich kompetencji w zakresie różnych metod oceniania efektów uczenia się podczas prowadzenia edukacji zdalnej, stosowania oceniania kształtującego, które sprzyja przecież umiejętności planowania, uczy odpowiedzialności za własne uczenie się, ułatwia adekwatną samoocenę, a przede wszystkim wyzwala i wspiera motywację, której tak brakuje uczniom w dobie pandemii i która jest niezbędna w procesie samodzielnego zdobywania wiedzy,
- Warto zadbać też o przygotowanie oferty szkoleń na temat samodzielnego tworzenia interaktywnych materiałów cyfrowych dla uczniów, która umożliwiłaby podwyższenie poziomu indywidualizacji podczas nauczania na odległość,
- Promowanie w mediach społecznościowych pozytywnych przykładów pracy nauczycieli podczas zajęć online, stworzenie przestrzeni do wymiany doświadczeń między nauczycielami.

Badanie prowadzone wśród uczniów

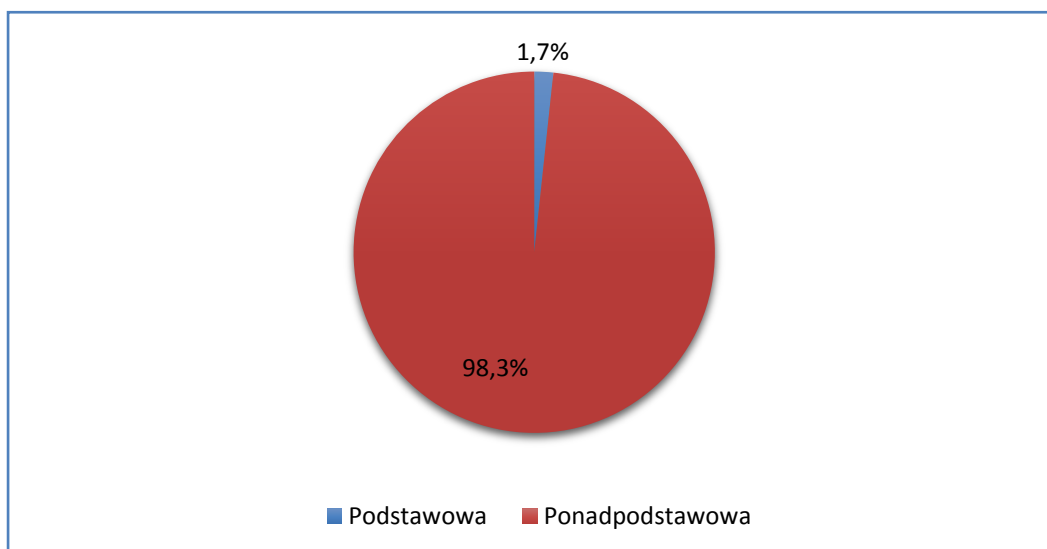
ROZDZIAŁ 2. BADANIE PROWADZONE WŚRÓD UCZNIÓW

W drugiej części raportu zaprezentowane zostaną wyniki badań, których celem było określenie jakości i efektywności edukacji zdalnej w szkołach na podstawie danych uzyskanych od uczniów.

Opinie uczniów na temat organizacji i przebiegu nauczania online zostały zebrane za pomocą ankiety internetowej na portalu LIBRUS Rodzina. Pytania w ankiecie niewiele odbiegały od treści tych, które zostały skierowane do nauczycieli. Uczniowie mieli możliwość udzielania na nie odpowiedzi w terminie: **15 – 19 lutego 2021 roku.**

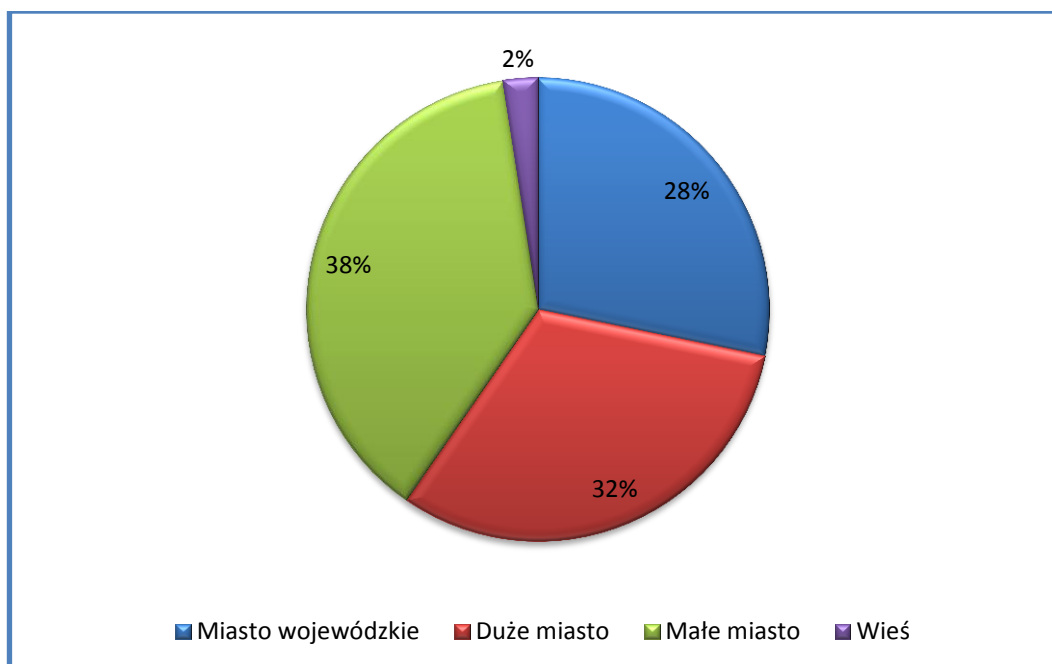
1. Charakterystyka badanej grupy

W badaniu wzięło udział 1856 uczniów. W przeważającej większości byli to uczniowie ze szkół ponadpodstawowych (98,3%).

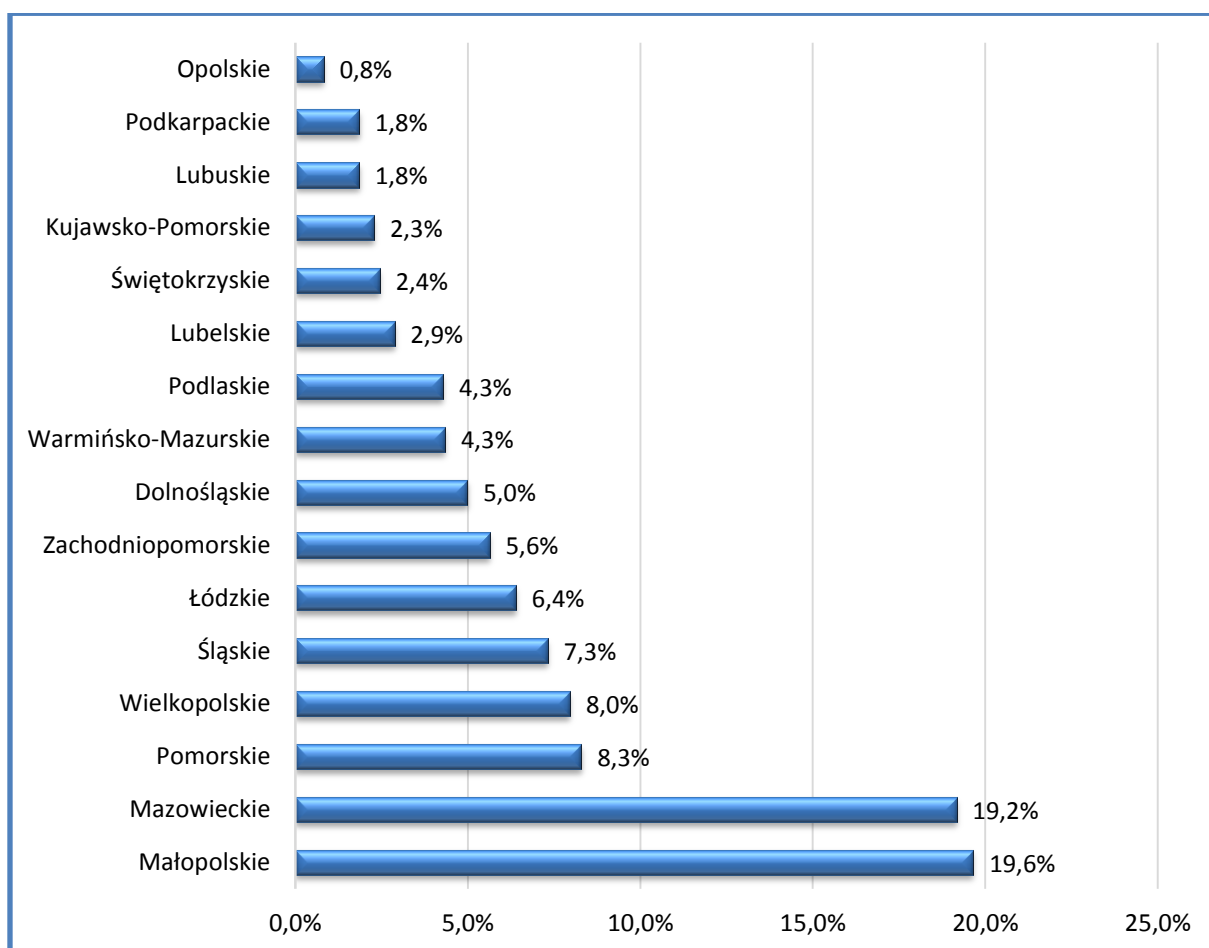
Rysunek 26. Typ szkoły

Większość ankietowanych uczyło się w szkołach położonych w miastach (98% respondentów). Tylko 2% uczniów rekrutowało się ze szkół wiejskich.

Rysunek 27. Gdzie znajduje się Twoja szkoła?

Ankietowani reprezentowali szkoły z całej Polski. Prawie 39% respondentów to uczniowie z województwa mazowieckiego i małopolskiego (kolejno 19,6% oraz 19,2%). W badaniu z 2019 roku odsetek ankietowanych z ww. województw również był najwyższy. Na drugim miejscu uplasowały się województwa pomorskie (8,3%), wielkopolskie (8%) i śląskie (7,3%). Najmniej ankiet wypełniono w województwach lubuskim i podkarpackim (po 1,8%) oraz opolskim (0,8%). Ponowne pojawienie się na ostatnim miejscu tych samych dwóch województw, co w poprzednim badaniu - województwa opolskiego i podkarpackiego budzi niepokój i mobilizuje do szukania przyczyny braku zainteresowania udziałem w ankiecie uczniów z tych regionów Polski.

Rysunek 28. Województwo

Podsumowanie wyników badania

2. Podsumowanie badania i najważniejsze wnioski

Najważniejszy wniosek wynikający z analizy odpowiedzi uczniów na pytania zamieszczone w ankiecie jest następujący:

Uczniowie nadal poświęcają kilkadziesiąt godzin tygodniowo na wykonywanie zadań jedynie zleczanych przez nauczycieli z wykorzystaniem tradycyjnych podręczników i zeszytów. Bywają zmęczeni, przeciążeni, emocjonalnie i psychicznie źle znoszą izolację i brak kontaktu z rówieśnikami. Uczniowie dostrzegają wiele korzyści z profesjonalnie zorganizowanej i realizowanej edukacji na odległość. Oczekują zastosowania w tym sposobie uczenia się bardziej atrakcyjnych materiałów edukacyjnych i nowoczesnych narzędzi cyfrowych. Częściej niż w pierwszym okresie pandemii stosują w relacjach z nauczycielami różne negatywne, a czasami nawet nieetyczne strategie uczniowskie.

Główne wnioski z przeprowadzonego badania stały się tytułami kolejnych podrozdziałów:

2.1. Uczniowie nadal nie mają trudności z obsługą narzędzi cyfrowych

Uczestnictwo w lekcjach zdalnych nie sprawiało uczniom większych trudności. Korzystają oni przecież na co dzień z różnych urządzeń cyfrowych, komunikują się z innymi i poszukują informacji w sieci. Ankietowani wskazywali przede wszystkim na łatwość obsługi sprzętu, korzystania z narzędzi cyfrowych, logowania się na zajęcia z wykorzystaniem **platform umożliwiających komunikację synchroniczną, takich jak: Zoom, MS Teams, Google Hangouts i inne.** Nie można jednak zapomnieć o tej grupie, która ma nadal ograniczony dostęp do dobrej jakości sprzętu i do mobilnego Internetu. Wśród tych uczniów w dalszym ciągu jest wielu, którzy doświadczali trudności z uwagi na konieczność dzielenia się sprzętem z innymi użytkownikami, pracującymi zdalnie w domu.

2.2. Edukacja zdalna powinna być nadal wykorzystywana w szkole

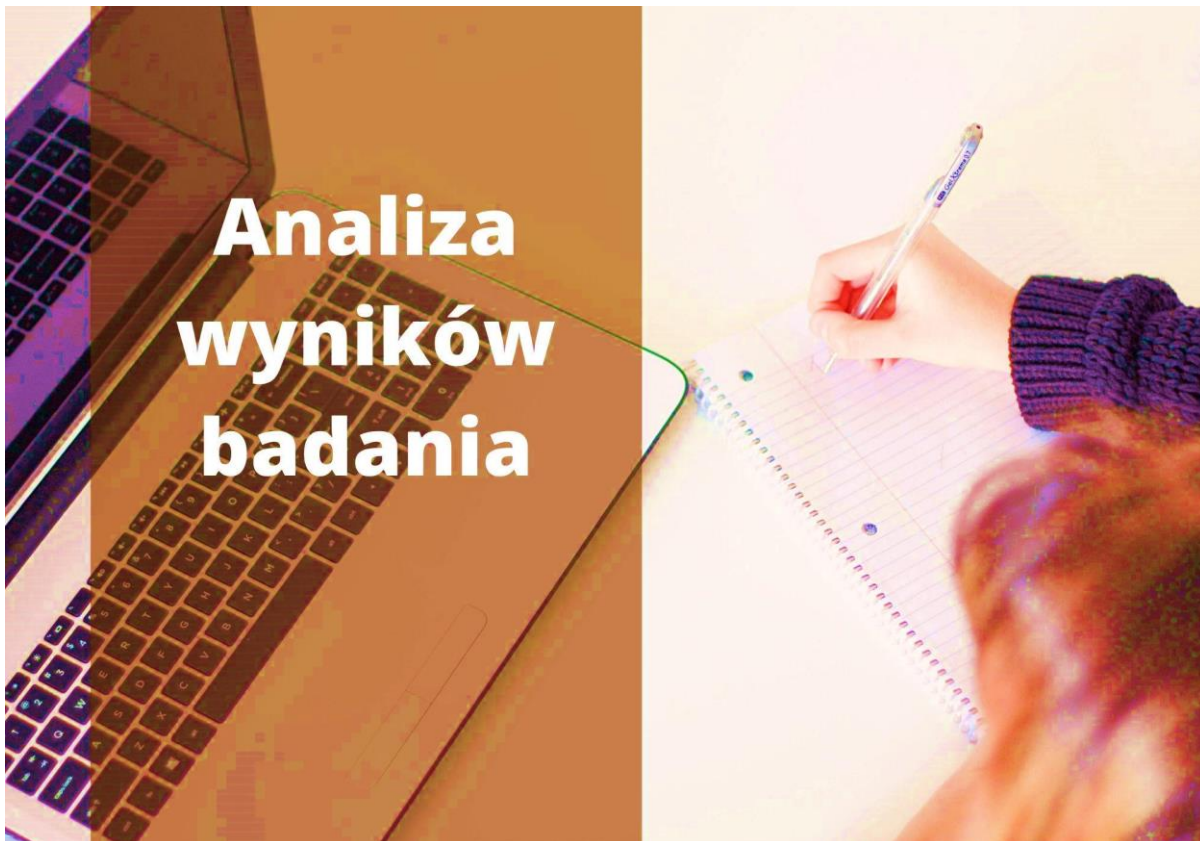
Badani uczniowie uważają, że edukacja zdalna jest bardzo wygodna, pozwala zaoszczędzić czas, który do tej pory był poświęcany na przygotowanie się do funkcjonowania poza domem i przemieszczanie do szkoły. Dostrzegają jej przydatność, kiedy nauczyciel lub uczeń ma utrudniony dostęp do szkoły z powodu choroby lub innego ważnego powodu. Ponadto podkreślają, że jest to doskonały sposób na uzupełnienie zajęć w szkole, ponieważ materiały dostępne są on-line, można z nich korzystać w dowolnie wybranym czasie, bardziej dostosowanym do potrzeb uczniów. Ponadto można je wielokrotnie przeglądać i pracować we własnym indywidualnym tempie. Interaktywne zadania, dzięki prostym, a jednocześnie precyzyjnym wyjaśnieniom i instrukcjom ułatwiają samodzielną naukę oraz utrwalenie poznanych na lekcji zagadnień. Niechęć do uczenia się on-line, negowanie tego typu zajęć zgłaszają przede wszystkim uczniowie, którzy podczas pandemii otrzymywali od swoich nauczycieli jedynie zadania do wykonywania w tradycyjnych podręcznikach i zeszytach ćwiczeń.

2.3. Nadal potrzebne są atrakcyjne narzędzia i cyfrowe materiały dydaktyczne

Wysoki poziom motywacji, zainteresowania i aktywności uczniów koreluje z wykorzystaniem podczas zajęć zdalnych nowoczesnych narzędzi cyfrowych, różnorodnych zasobów na platformach i portalach edukacyjnych, a także atrakcyjnych, cyfrowych materiałów i środków. Współcześni uczniowie chętniej korzystają z prezentacji, filmików, webinarów połączonych z interaktywnymi ćwiczeniami i zadaniami niż z obszernych opracowań w postaci tekstów drukowanych. Warto w pracy z nimi zrezygnować z rozwiązywania zadań lub wykonywania ćwiczeń w tradycyjnej papierowej formie (podręczniki, zeszyty ćwiczeń, karty pracy), a bardziej korzystać z quizów, mini testów, gier, WebQuestów, które świetnie utrwalają wiedzę, dostarczają natychmiastowej informacji zwrotnej o poziomie jej opanowania i umożliwiają trenowanie różnych umiejętności. Narzędzia te powinny stać się więc podstawą pracy w wirtualnej rzeczywistości. Wymaga to jednak od nauczycieli nie tylko wiedzy merytorycznej czy umiejętności dydaktycznych, ale przede wszystkim wysokich kompetencji cyfrowych.

2.4. Udana lekcja zdalna oparta jest na kontakcie z nauczycielem i rówieśnikami

Respondenci w dalszym ciągu podkreślali, że najbardziej istotnym warunkiem atrakcyjności i efektywności zajęć prowadzonych online jest stworzenie możliwości dyskusowania, zadawania pytań, wspólnego ustalania strategii rozwiązania postawionego problemu czy też uzyskania dodatkowych wyjaśnień od nauczyciela. Bardzo niepokojące wśród uczniów jest narastające poczucie beznadziejności, marazmu, zmęczenia izolacją, przeciążenia długotrwałą nauką przed ekranem komputera, prośby o wsparcie psychiczne.

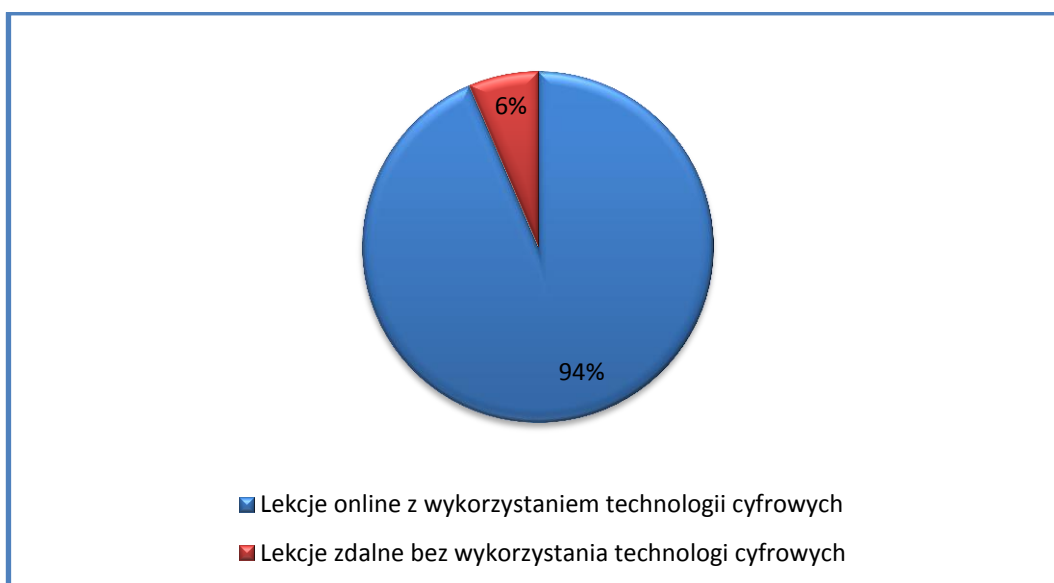

Analiza wyników badania

3. Analiza wyników odpowiedzi na pytania ankietowe

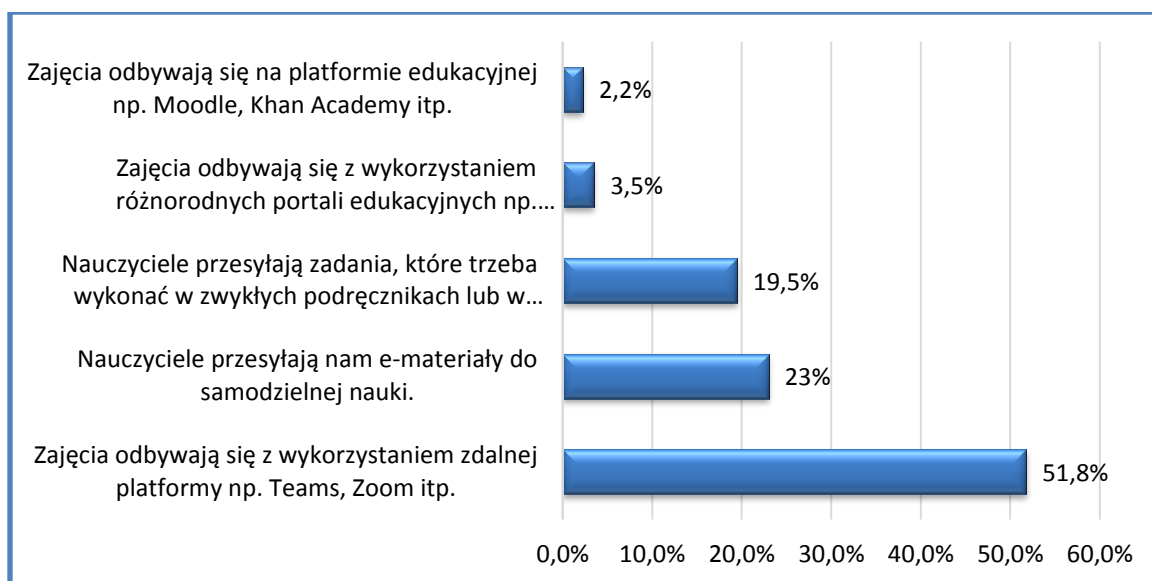
3.1 W jaki sposób przebiega w Twojej szkole edukacja zdalna w czasie epidemii COVID-19?

Tylko 6% szkół, w których uczyli się ankietowani prowadziło lekcje zdalne bez wykorzystania technologii cyfrowych. Pozostałe placówki oferowały uczniom lekcje online z wykorzystaniem różnorodnych środków medialnych.

Rysunek 29. W jaki sposób przebiega w Twojej szkole edukacja zdalna w czasie epidemii COVID-19?

3.2 Jak wygląda typowa lekcja online w czasie epidemii COVID-19 ?

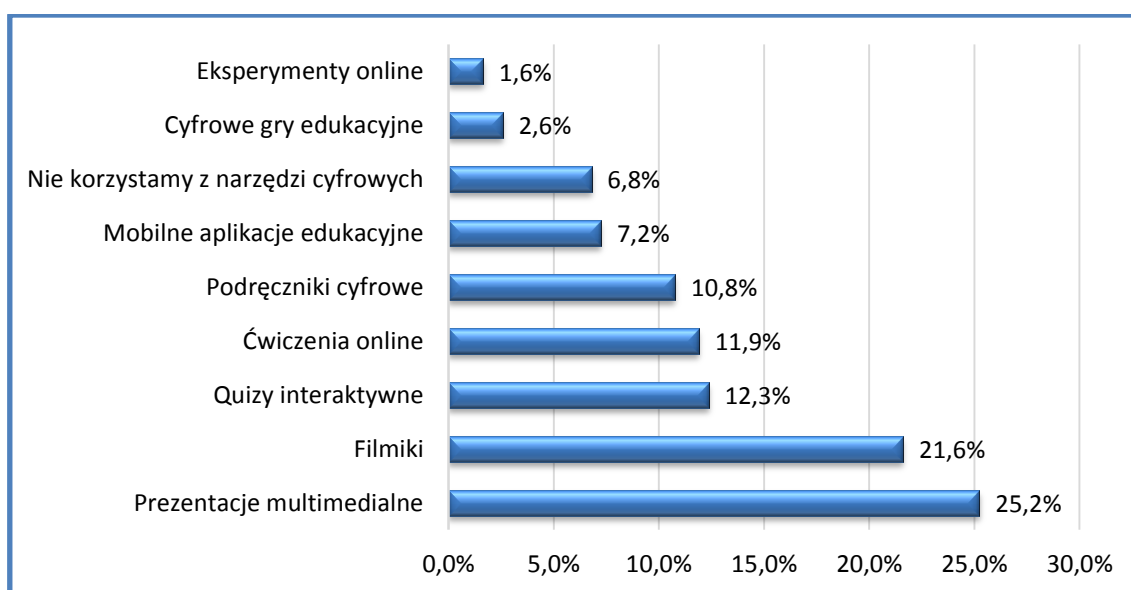

Rysunek 30. Jak wygląda Twoja typowa lekcja zdalna prowadzona w czasie epidemii COVID-19?

W stosunku do wyników poprzedniego badania znacząco spadła liczba respondentów stwierdzających, że typowa lekcja zdalna sprowadza się do przesyłania e-materiałów do samodzielnej pracy (z 42,1% w czerwcu 2020r na 23% w marcu 2021r). To, co budzi jeszcze większy entuzjazm to ponad trzykrotnie większe zastosowanie do prowadzenia lekcji zdalnej platform do nauki online, np. Teams czy Zoom (z 13,4% w czerwcu na 51,8% w marcu). Znacznie mniej ankietowanych wskazuje również, na fakt, że lekcja zdalna zastępowana jest przez zlecenie przez nauczycieli zadań do wykonania w zwykłych, analogowych pakietach edukacyjnych (z 33,9% w poprzednim roku na 19,5% dziś). Nieznacznie spadła jednak liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem różnorodnych portali edukacyjnych (z 5% na 3,5%). Uzyskane wyniki są optymistyczne, mogą świadczyć o dużej zmianie w prowadzeniu zajęć zdalnych w stosunku do poprzedniego roku. Nauczyciele zdołali się doszkolić w zakresie wykorzystania na lekcjach online różnych platform i zaczęli odchodzić od przesyłania uczniom gotowych prac do wykonania kosztem bezpośredniej komunikacji, z nimi, co nie jest bez znaczenia dla ich rozwoju emocjonalnego, społecznego oraz ogólnego samopoczucia i zdrowia psychicznego, znacznie nadwyrężonego w dobie pandemii.

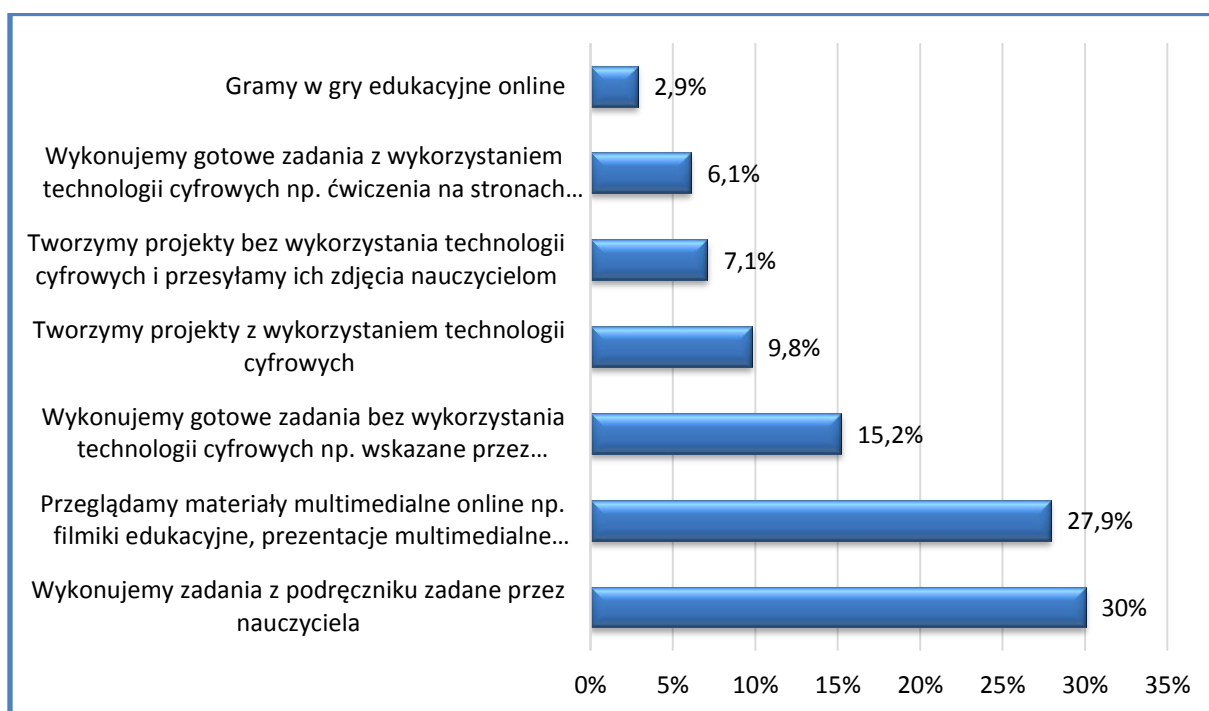
3.3 Z jakich narzędzi cyfrowych najczęściej korzystasz w trakcie edukacji zdalnej w czasie epidemii COVID-19?

Podczas edukacji zdalnej nauczyciele zdają się korzystać głównie z gotowych prezentacji multimedialnych (25,2%) oraz filmów (21,6%), co świadczy ciągle o istotnej dysproporcji między przekazywaniem wiedzy a jej konstruowaniem. W stosunku do wyników badań z czerwca nie nastąpiła tu ani jakościowa ani ilościowa zmiana. Nie wzrosła liczba nauczycieli stosujących ww. środki medialne. Zdaniem ankietowanych aż ośmiokrotnie zwiększyła się za to liczba zajęć, na których wykorzystywane są ćwiczenia online. Być może jest to rezultat licznych szkoleń dotyczących prowadzenia zajęć online, w jakich nauczyciele uczestniczą w czasach nauczania zdalnego. Być może to także zmiana świadomości nauczycieli w zakresie korzyści, jakie dają metody praktyczne na zajęciach z wykorzystaniem nowoczesnych pomocy dydaktycznych. Gry i eksperymenty wskazało jednak zaledwie 4,2% ankietowanych. W stosunku do badań z czerwca zmniejszyła się liczba pedagogów nie korzystających na edukacji zdalnej z narzędzi cyfrowych (z 10,1% w czerwcu na 6,8% w marcu). Taki wynik napawa nadzieją. Doświadczenia uzyskane dzięki prowadzonej już on ponad roku edukacji zdalnej, liczne kursy doskonalące, promowanie nowoczesnych sposobów prowadzenia zajęć online w sieci, publikacje o tej tematyce, wszystko to powinno wpływać na wzrost liczby pedagogów wykorzystujących narzędzia cyfrowe.

Rysunek 31. Z jakich narzędzi cyfrowych najczęściej korzystasz w trakcie edukacji zdalnej w czasie epidemii COVID-19?

3.4 Jakie metody najczęściej stosują nauczyciele w czasie zdalnych zajęć?

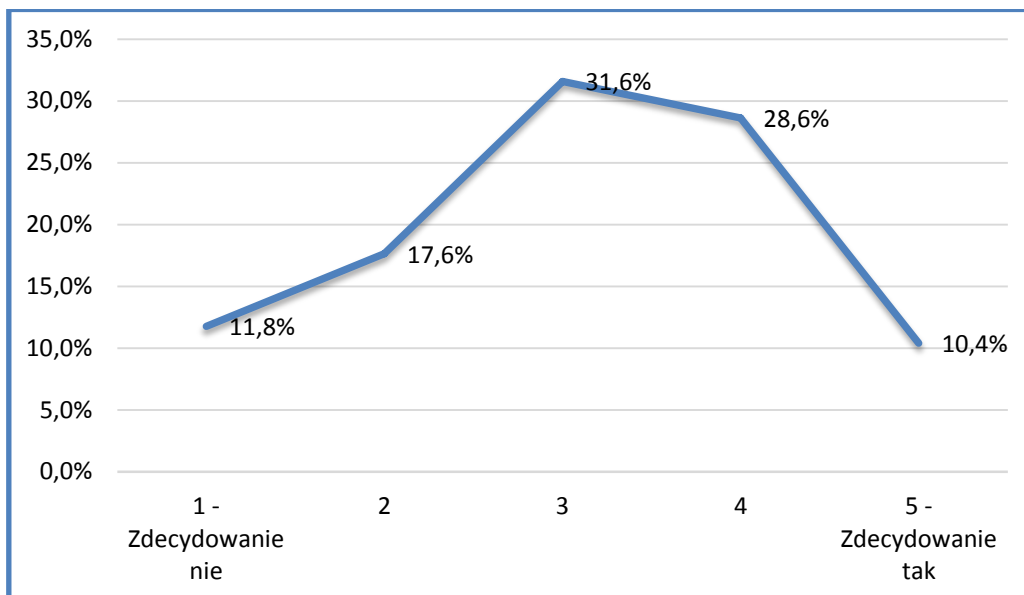
Rysunek 32. Jakie metody najczęściej stosują nauczyciele w czasie Twoich zajęć zdalnych?

Na podstawie odpowiedzi uzyskanych od uczniów można stwierdzić, że edukacja zdalna nieprzerwanie fokusuje się wokół pracy z tradycyjnym podręcznikiem (30% wskazań w wynikach obydwu badań) oraz przeglądania materiałów multimedialnych online (prawie 28%), ewentualnie wykonywania gotowych zadań bez zastosowania technologii cyfrowej (15,2%). Podobny trend występował w wynikach badania z czerwca 2020. Porównywalne wyniki uzyskane w badaniach i utrzymujące się już prawie od roku mogą świadczyć o kartomanii, której nie dała rady przezwyciężyć nawet edukacja zdalna z pełnym asortymentem nowych środków dydaktycznych. Niepokoi przyzwyczajenie nauczycieli do nauczania tradycyjnego, transmisyjnego, z wykorzystaniem dawnych pomocy dydaktycznych, podręcznika, ćwiczeń, zdających się ciągle posiadać monopol na wiedzę. Zauważalne są małe i powolne zmiany, idące w kierunku korzystania z technologii cyfrowej. Pedagodzy nadal jednak zdają się nie wykorzystywać pełnego potencjału, jakie stwarzają nowoczesne, multimedialne środki dydaktyczne. Wykorzystywane przez nauczycieli materiały multimedialne takie jak filmy czy prezentacje wydają się nie stanowić punktu wyjścia do realizacji zajęć osadzonych w duchu konstruktywizmu, metod aktywizujących. Pomagają raczej w realizacji zasady pogładowości, wpisując się w metody słowno-poglądowe, z naciskiem na aktywność

nauczyciela i brakiem miejsca na aktywność ucznia. Stworzenie miejsca na zajęciach zdalnych na metody problemowe, działań praktycznych stanowi więc dziś bardzo trudne, ale konieczne do podjęcia wyzwanie. Mimo przewagi pedagogiki transmisyjnej nad konstruktywizmem, nie jest on zupełnie obcy polskim nauczycielom. W stosunku do poprzednich badań, widoczny jest spadek wykonywania gotowych zadań bez wykorzystywania technologii cyfrowych – to znak, że coraz bardziej narzędzia technologiczne są wykorzystywane w zakresie nauki. Gotowe zadania z wykorzystaniem technologii cyfrowych wykonuje zaledwie 6,1% uczniów. Niezwykle rzadko uczniowie mają również okazję do wykorzystywania gier edukacyjnych online (tylko 2,9%). Grywalizacja, która stanowi atrakcyjny dla współczesnego ucznia pokolenia Z, ale przede wszystkim niezwykle efektywny sposób na realizację treści dydaktycznych, ciągle jest metodą rzadko stosowaną, a nawet wydaje się być nieznana polskim nauczycielom.

3.5 Czy Twoim zdaniem nauczyciele są przygotowani do realizacji lekcji zdalnych w czasie COVID-19?

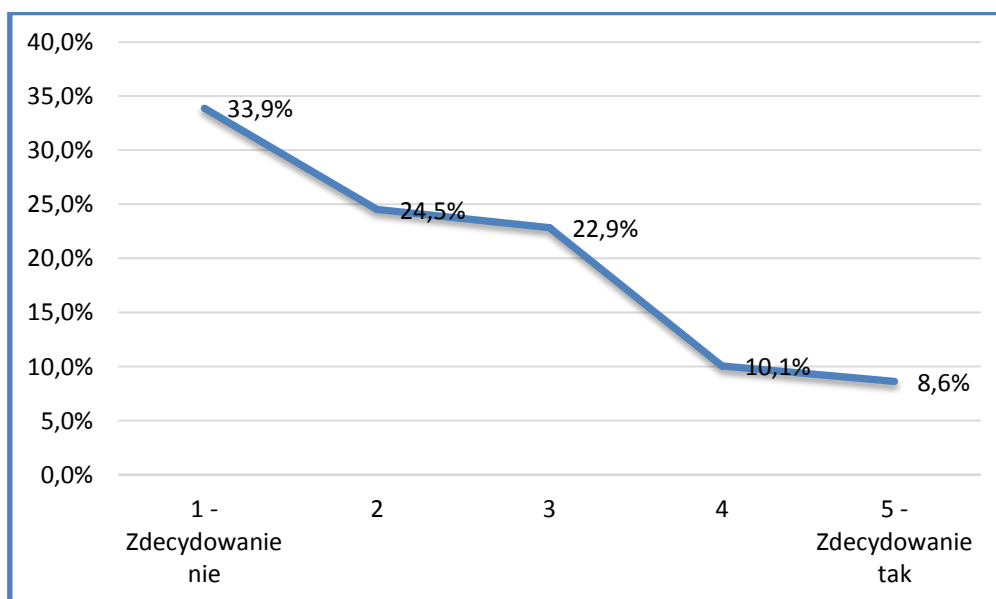
Ponad ¼ ankietowanych oceniła przygotowanie nauczycieli do prowadzenia zajęć zdalnych na niskim i bardzo niskim poziomie. W stosunku do poprzedniego badania wynik ten uległ jednak poprawie. W czerwcu ponad o 10 (p.p.) więcej respondentów oceniało przygotowanie pedagogów do lekcji online na poziomie bardzo niskim i niskim. Obecnie prawie 32% uczniów uznało, że zajęcia zdalne prowadzone są na średnim poziomie (bardzo porównywalny wynik otrzymaliśmy w czerwcu, gdzie liczba ta wynosiła 34%). Cieszy wzrost o prawie 10 (p.p.) liczby uczniów oceniających przygotowanie nauczycieli do realizacji zajęć zdalnych na ocenę dobrą. Tylko o 2 (p.p) jednak wzrosła liczba ankietowanych, którzy oceniali prowadzenie zajęć online na najwyższym poziomie (z 8% do 10,4%).

Rysunek 33 Czy Twoim zdaniem nauczyciele są przygotowani do realizacji lekcji zdalnych w czasie COVID-19?

3.6 Czy Twoim zdaniem edukacja zdalna jest efektywna dla uczniów?

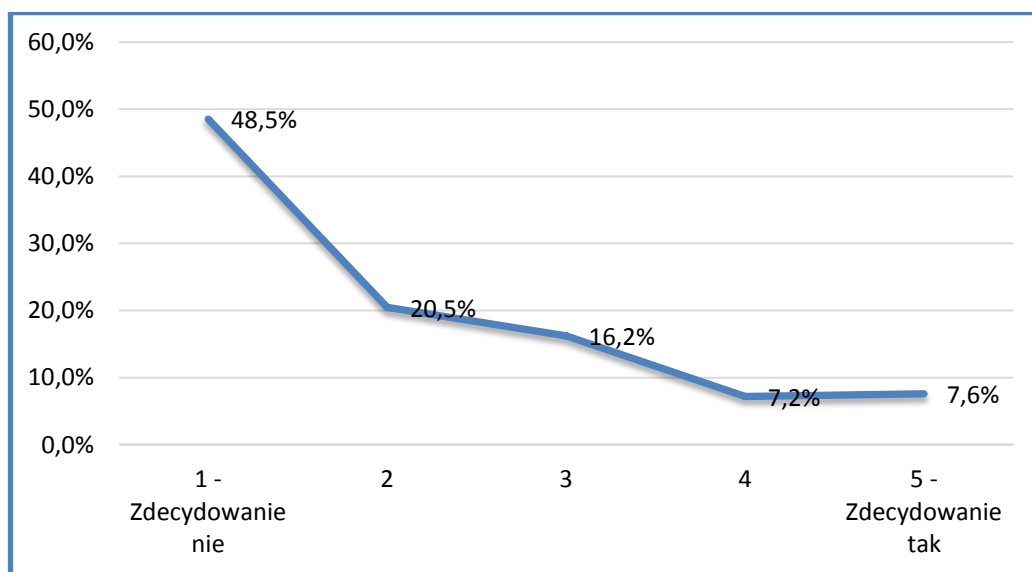
Nieznacznie spadła liczba uczniów oceniających edukację zdalną jako efektywną (z 9,9% na 8,6%). O ponad 1 (p.p) zmniejszyła się liczba respondentów oceniających edukację zdalną jako zdecydowanie efektywną. Większość respondentów ma negatywne zdanie na ten temat. Mniej uczniów ocenia edukację online jako zdecydowanie nieefektywną (spadek o ponad 5% (p.p.), ale ogólna ocena efektywności takich zajęć pozostaje bez większych zmian.

Rysunek 34 Czy Twoim zdaniem edukacja zdalna jest efektywna dla uczniów?

3.7 Czy Twoim zdaniem edukacja zdalna jest motywująca dla uczniów?

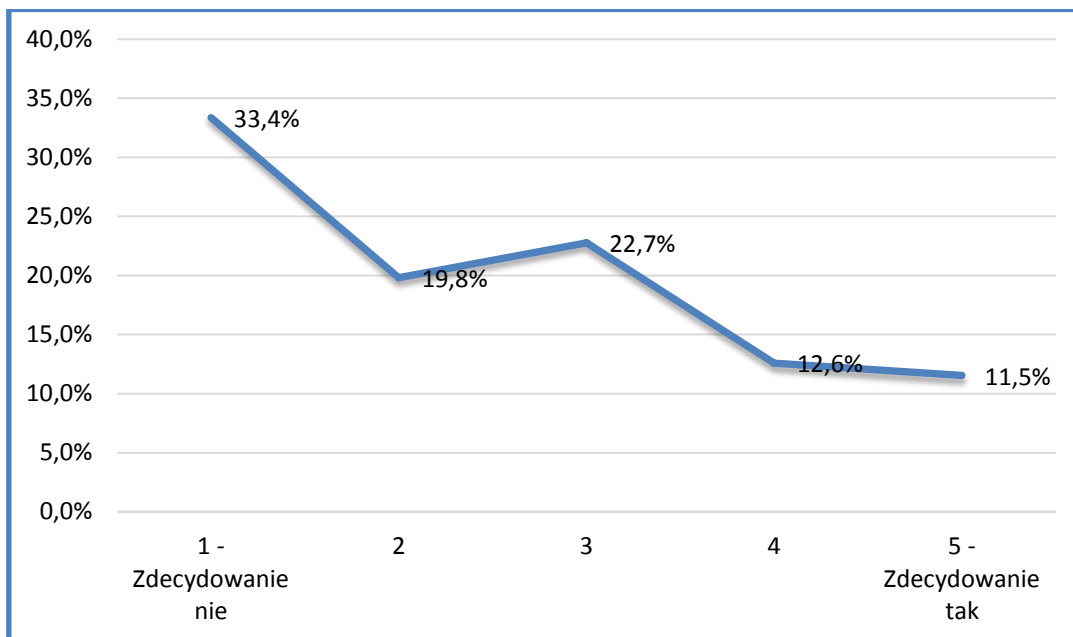
Zwiększyła się liczba osób uważających zajęcia zdalne jako niemotywuujące. Odpowiedź *Edukacja zdalna jest zdecydowanie niemotywuująca* zaznaczyła prawie połowa ankietowanych, w czerwcu tylko ponad co trzeci z nich. Spadła też liczba uczniów oceniających edukację zdalną jako zdecydowanie motywującą z 10,4% na 7,6%. Wyniki te mogą świadczyć o zmęczeniu uczniów edukacją zdalną i brakiem umiejętności zainteresowania nią wychowanków ze strony nauczycieli. Motywacja stanowiąca jeden z głównych czynników decydujących o powodzeniu procesu nauczania i uczenia się, zdaje się być skutecznie tłamszona przez zdalną edukację.

Rysunek 35 Czy Twoim zdaniem edukacja zdalna jest motywująca dla uczniów?

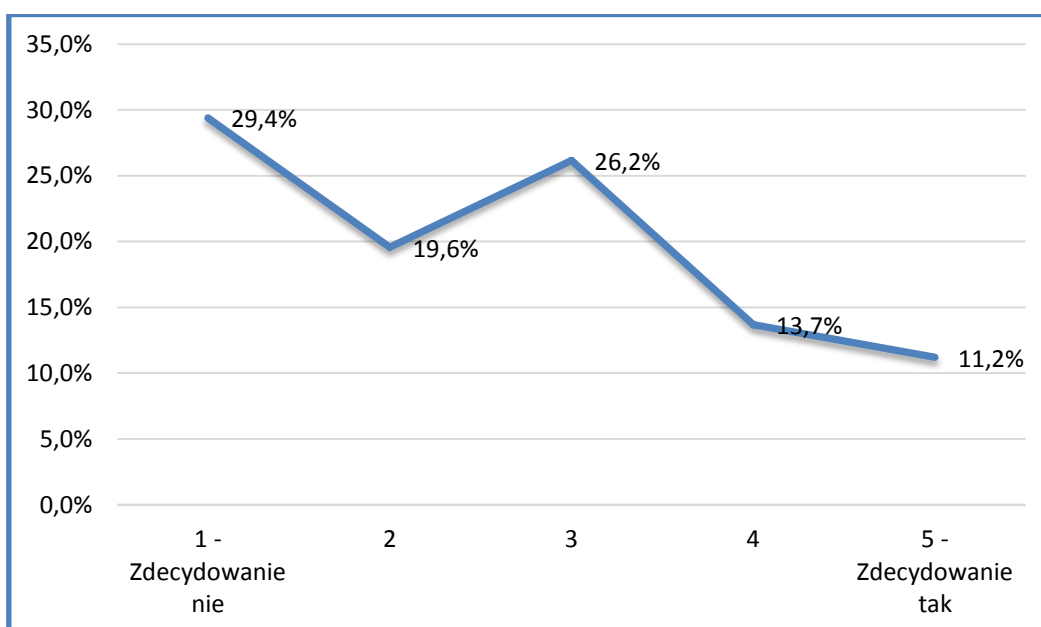
3.8 Czy Twoim zdaniem w drugim semestrze edukacji zdalnej wzrosła atrakcyjność oraz efektywność zajęć?

W kolejnym pytaniu respondenci sami porównywali atrakcyjność zajęć w stosunku do pierwszego semestru. Ponad co trzeci z nich uznał, że nie widzi żadnego progresu w tym zakresie. Tylko 11,5% uczniów odpowiedziało na to pytanie pozytywnie z pełnym przekonaniem (odpowiedź – zdecydowanie tak).

Rysunek 36. Czy w drugim semestrze edukacji zdalnej wzrosła atrakcyjność zajęć w stosunku do pierwszego semestru?

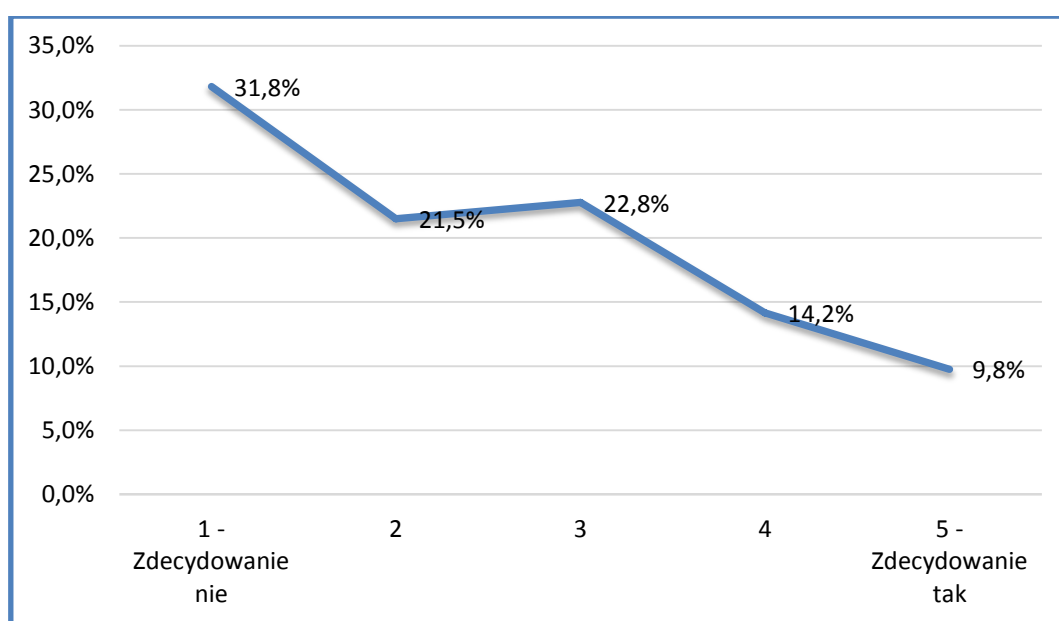
Podobne tendencje są widoczne w zakresie oceny efektywności zajęć. Prawie 30% uczniów uważa, że ich efektywność zdecydowanie nie uległa zmianie. Tylko co ponad dziesiąty ankietowany wypowiada się na ten temat twierdząco, z pełnym przekonaniem mówiąc o wzroście efektywności zajęć zdalnych w stosunku do poprzedniego semestru

Rysunek 37. Czy w drugim semestrze edukacji zdalnej wzrosła efektywność zajęć w stosunku do pierwszego semestru?

3.9 Czy Twoim zdaniem w drugim semestrze edukacji zdalnej nauczyciele wybierali bardziej różnorodne metody prowadzenia zajęć?

Oceniając różnorodność metod prowadzenia wybieranych przez nauczycieli w drugim semestrze w stosunku do pierwszego, ponownie ponad 31% ankietowanych uznało, że zdecydowanie nie widzi takiej różnicy. Tylko co prawie dziesiąty uczeń odpowiedział na to pytanie twierdząco z pełnym przeświadczeniem o słuszności swojej opinii.

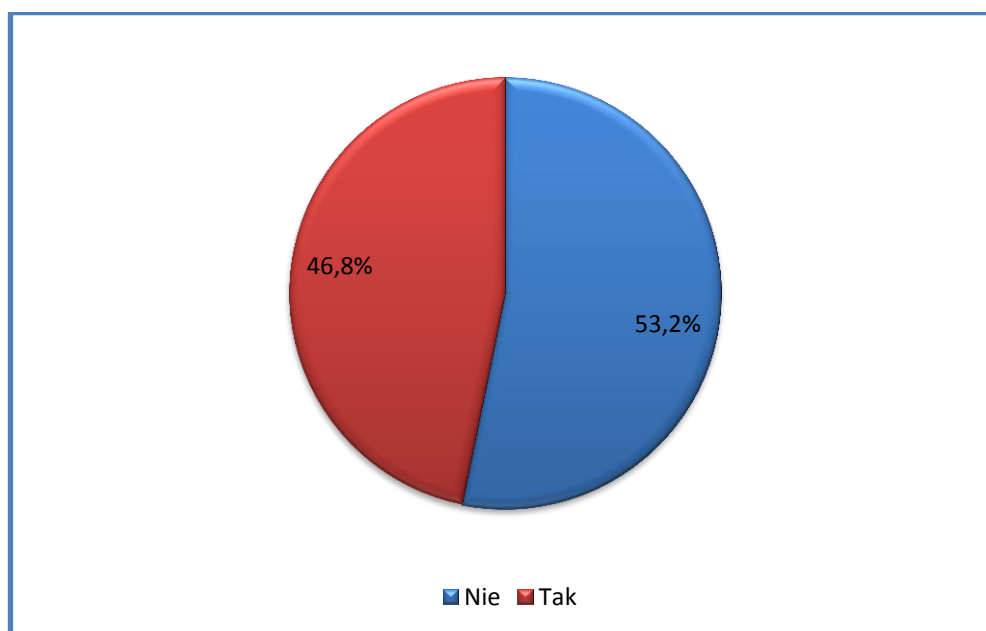

Rysunek 38. Czy w drugim semestrze edukacji zdalnej nauczyciele wybierali bardziej różnorodne metody prowadzenia zajęć?

Sfera emocjonalno-motywacyjna ucznia zdaje się mieć niekwestionowane znaczenie w osiągniętych rezultatach edukacyjnych. Znudzenie na zajęciach zdalnych, stosowanie nieatrakcyjnych, analogowych środków dydaktycznych, brak miejsca na konstruowanie wiedzy, to czynniki mogące stać u źródła braku efektywności polskiej edukacji w dobie pandemii. Ewidentnie negatywna ocena uczniów tyżająca się wzrostu atrakcyjności, efektywności zajęć zdalnych oraz wykorzystaniu różnorodnych środków dydaktycznych przez nauczycieli w kolejnym semestrze zajęć zdalnych powinna głąboko niepokoić. Nabycie przez nauczycieli wprawy w prowadzeniu zajęć zdalnych, zdobycie doświadczeń podczas takiej pracy z uczniami, uczestnictwo w różnych formach doskonalenia oraz samodoskonalenie powinno przynieść raczej progres w omawianym temacie.

3.10 Czy chciałabyś/chciałbyś uczyć się zdalnie jeszcze kiedyś w przyszłości?

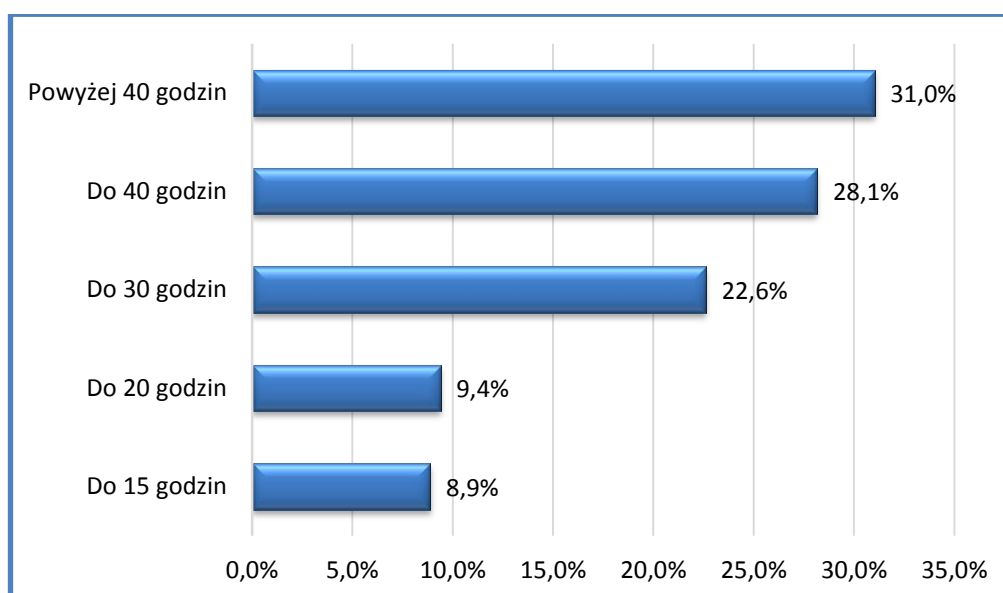
Negatywne doświadczenia uczniów z edukacją zdalną, brak atrakcyjności, efektywności stosowanych metod dydaktycznych podczas jej prowadzenia, brak wykorzystania na większą skalę multimedialnych środków w procesie uczenia się a nie nauczania, mogą być przyczyną faktu odrzucenia przez uczniów szkoły prowadzonej online. W stosunku do roku 2020, nie uległa zmianie liczba osób stwierdzających, że chcieliby brać udział w edukacji zdalnej w przyszłości. Prawie taka sama liczba ankietowanych w czerwcu i marcu twierdziła, że nie chce już mieć takich doświadczeń (53,4% - czerwiec, 53,2% - marzec). Mimo, że nauczyciele zmienili sposób prowadzenia lekcji online. W stosunku do zeszłego roku zdecydowana większość z nich zamiast zlecać gotowe prace w pakietach, łączyła się z uczniami na platformach takich jak Teams czy Zoom. Nie udało się im jednak zachęcić, zmotywować uczniów do zajęć prowadzonych online. Nie poradzili sobie z panującym wśród podopiecznych marazmem, nie wypełnili pustki wytworzonej przez brak bezpośrednich kontaktów z innymi.

Rysunek 39 Czy chciałabyś/chciałbyś uczyć się zdalnie jeszcze kiedyś w przyszłości?

3.11 Ile godzin poświęcasz tygodniowo na naukę zdalną ?

Większość ankietowanych poświęcała na naukę zdalną powyżej 40h (31%). To ponad 16 (p.p.) więcej niż w poprzednim roku. Podwojeniu uległa też liczba osób poświęcających na naukę zdalną do 40 godzin (obecnie 28,1%). Wyniki te mogą świadczyć o przeciążeniu uczniów nauką zdalną oraz scedowaniu na nich za wielu prac do wykonania nie na zajęciach, ale poza nimi. Potwierdzają je wypowiedzi uczniów udzielane w trakcie odpowiedzi na pytania otwarte. Przeciążenie nauką, obowiązkami, brak czasu dla siebie to główne wady nauczania zdalnego, na jakie wskazują ankietowani.

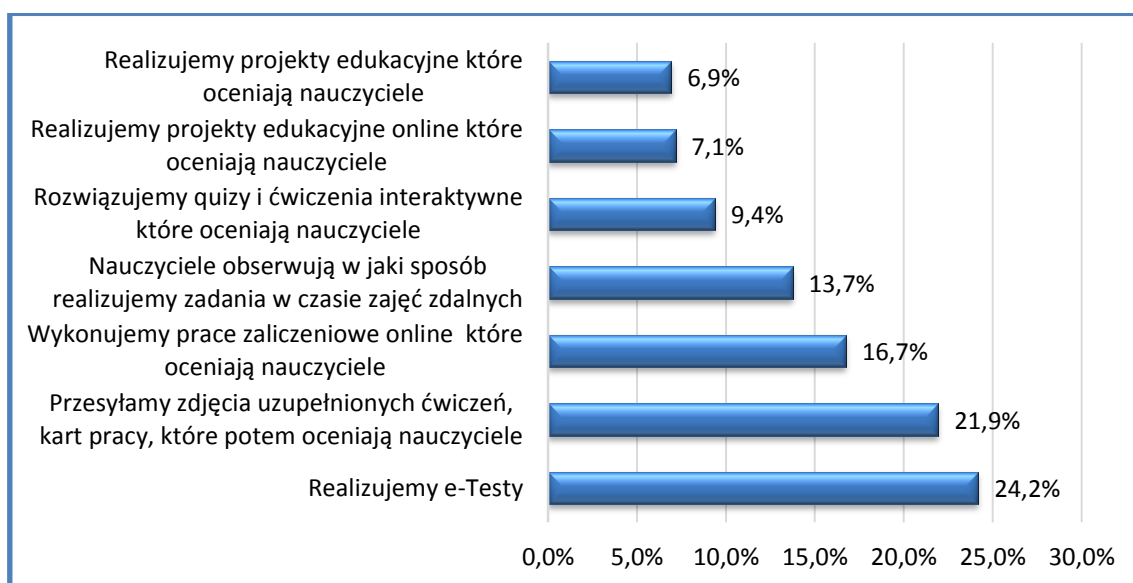

Rysunek 40. Ile godzin poświęcasz tygodniowo na naukę zdalną (wszystkie zajęcia oraz Twoja praca samodzielna)?

3.12 W jaki sposób oceniana jest Twoja wiedza i umiejętności w czasie edukacji zdalnej?

Wiedza uczniów i umiejętności podobnie jak w poprzednim roku są weryfikowane głównie metodami tradycyjnymi. W przeważającej większości uczniowie realizują e-testy (24,2%) oraz przesyłają zdjęcia uzupełnionych ćwiczeń i kart pracy (21,9%). W czerwcu na pierwszym miejscu znalazły się zdjęcia kart pracy, na drugim e-testy. Odwrócenie kolejności może napawać optymizmem, ale różnica punktów procentowych między tymi dwoma odpowiedziami ciągle jest niewielka. Co więcej, na bazie odpowiedzi uczniów na pytania otwarte, można stwierdzić, że sprawdziany

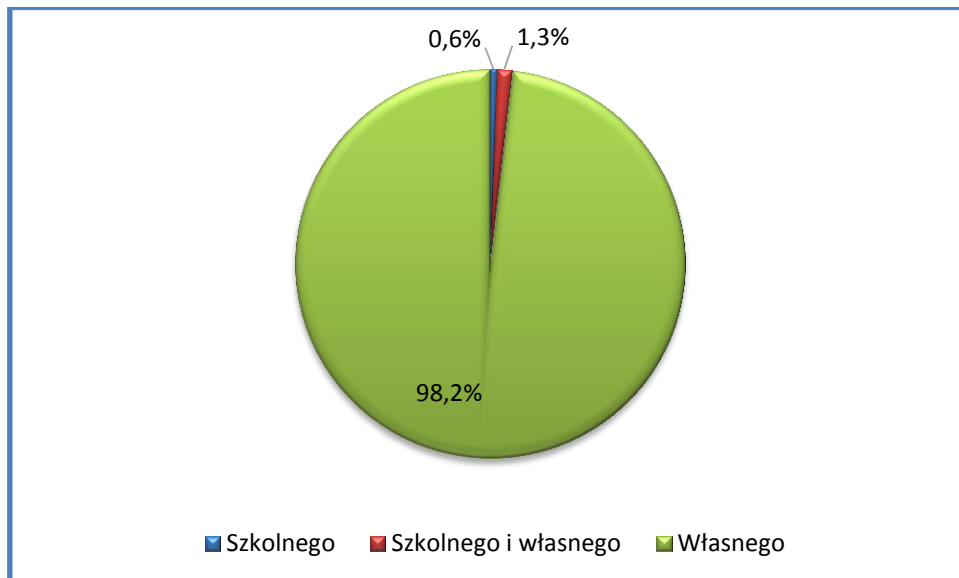
są jednym z najczęściej wymienianych przez respondentów ułomności nauczania zdalnego. Ankietowani twierdzą, że nie są one miarodajne, a w trakcie ich rozwiązania uciekają się oni do nieetycznych rozwiązań, dzięki temu uzyskując dużo wyższe oceny niż w czasie nauczania stacjonarnego. Pozostałe formy sprawdzania wiedzy zajmują w większości te same miejsca, co w poprzednim semestrze. Na trzecim miejscu plasują się prace zaliczeniowe online, następnie obserwacje nauczycieli, quizy i ćwiczenia interaktywne. Dwa ostatnie miejsca zajmują projekty edukacyjne, co ważne dziś bardziej online, w marcu tradycyjne.

Rysunek 41. W jaki sposób oceniana jest Twoja wiedza i umiejętności w czasie edukacji zdalnej?

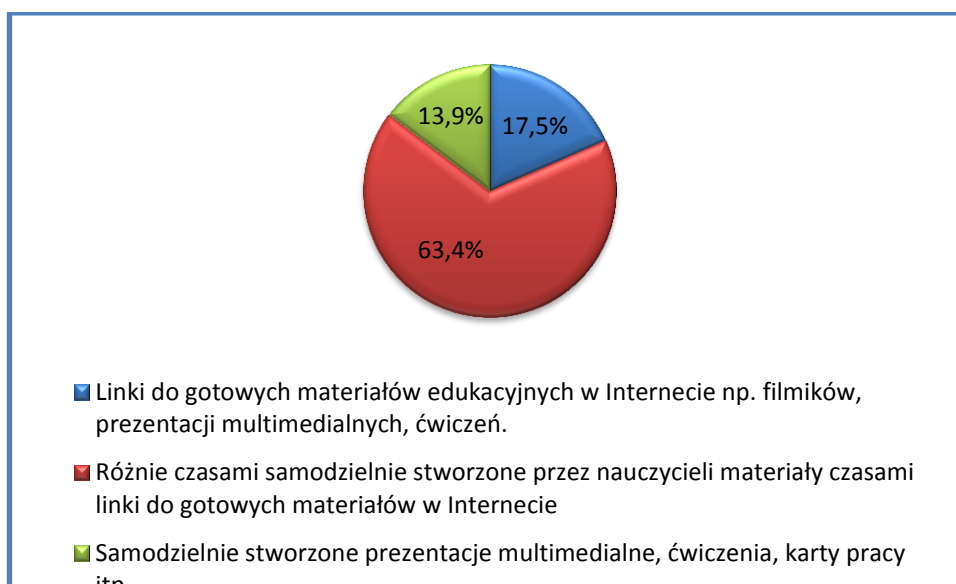
3.13 Z jakiego sprzętu korzystasz w czasie lekcji zdalnych?

W stosunku do poprzedniego badania, wzrosła liczba osób korzystająca na zajęciach online z własnego sprzętu (z 96% do 98,2%), co może być rezultatem programów grantowych, dotyczących zakupu narzędzi do zdalnego nauczania.

Rysunek 42. Z jakiego sprzętu korzystasz w czasie lekcji zdalnych?

3.14 Jakie materiały edukacyjne udostępniają Ci nauczyciele do zajęć zdalnych?

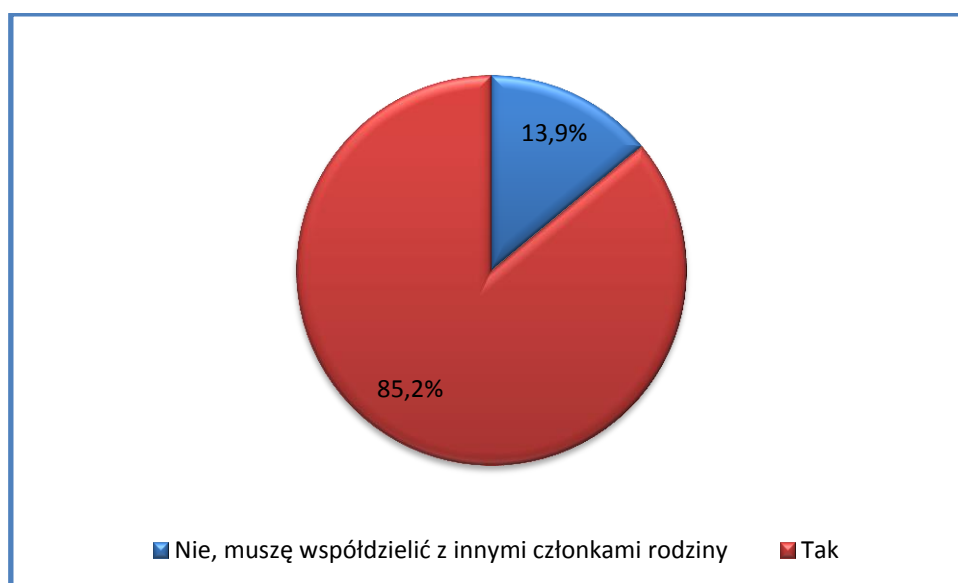
Rysunek 43 Jakie materiały edukacyjne udostępniają Ci nauczyciele do zajęć zdalnych?

Ciągle zbyt mało nauczycieli wydaje się tworzyć samodzielnie materiały do zajęć zdalnych (prezentacje multimedialne, ćwiczenia karty). Mimo masy bezpłatnych generatorów do tworzenia środków dydaktycznych na zajęcia zdalne, nauczyciele nieustannie wolą wykorzystywać gotowe materiały. Tylko samodzielnie tworzone pomoce dydaktyczne mogą pozwolić na pełną realizację zasady indywidualizowania pracy, przystępności, dostosowania materiałów do predyspozycji i zainteresowań

uczniów. Warto jednak zauważyć, że ogólna liczba nauczycieli samodzielnie przygotowujących takie środki wzrosła (czerwiec – 11,1%, marzec 13,9%). Nieznacznie spadła też liczba pedagogów korzystających głównie z gotowych materiałów edukacyjnych w Internecie (z 21,5% do 17,5%).

3.15 Czy posiadasz sprzęt na wyłączność do nauki w czasie edukacji zdalnej?

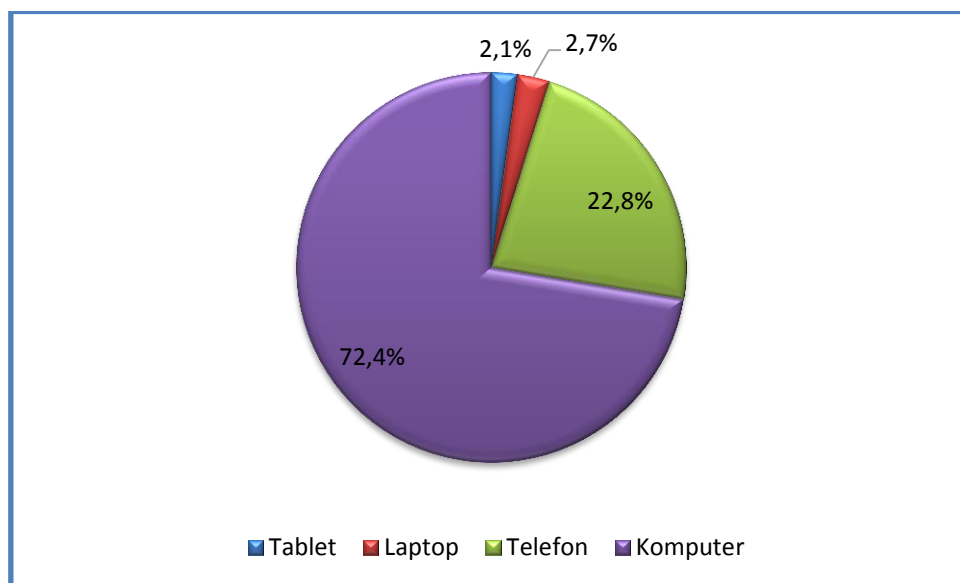
Zasadność opracowania i wdrożenia przez rząd programów dotyczących zakupu sprzętu do zdalnego nauczania oraz ich efektywność potwierdzają wyniki badań dotyczące posiadania przez uczniów sprzętu do nauki zdalnej na wyłączność. Liczba takich uczniów znacząco wzrosła. Z 78% w poprzednim semestrze do 85,2% w marcu. Tym samym spadła liczba uczniów zmuszonych do dzielenia się sprzętem z innymi domownikami (z 22% do 13,9%).

Rysunek 44 Czy posiadasz sprzęt na wyłączność do nauki w czasie edukacji zdalnej?

3.16 Jakiego typu sprzęt wykorzystujesz jako podstawowy do nauki zdalnej?

Nieznacznie wzrosła liczba komputerów wykorzystywanych w pracy zdalnej (z 69,6% do 72,4%). Na drugim miejscu ciągle plasuje się telefon komórkowy wykorzystywany obecnie przez 22,8% uczniów. Tylko na poziomie od 2,7% do 2,1% uczniowie mają dostęp do takich urządzeń jak laptop czy tablet.

Rysunek 45. Jakiego typu sprzęt wykorzystujesz jako podstawowy do nauki zdalnej?

3.17 Co sprawiło Ci najmniej trudności w trakcie edukacji zdalnej?

Myśląc o tym, co sprawiło najmniej trudności w trakcie edukacji zdalnej, zdecydowana większość uczniów, podobnie jak w czerwcu, podkreśla brak utraty czasu na dojazdy do szkół. Prowadzenie zajęć online pozwalało respondentom uczestniczyć w lekcjach, niezależnie od samopoczucia i stanu zdrowia. Taka formuła zajęć implikuje też ich mniejszą absencję oraz zdecydowanie rzadsze spóźnianie się na zajęcia. Ankietowani sygnalizowali możliwość wysypiania się i wielokrotnie wspominali o możliwości wstawania kilka minut przed lekcjami. Niektórzy, nie mający obowiązku włączania kamery, cały dzień spędzali w łóżku lub wykonywali w trakcie zajęć inne czynności (np. porządkowe, rozrywkowe), co wskazuje na duże wady tak prowadzonej nauki z brakiem efektywności dla uczniów. Respondenci nie mieli też problemów komunikacyjnych, kłopotów z logowaniem się na platformie edukacyjnej, z połączeniem się z nauczycielem, obsługą komputera i wykorzystywanymi narzędziami. Niektórym zupełnie nie przeszkadzał utrudniony lub uniemożliwiony kontakt z nauczycielem. Znaleźli się zwolennicy nauki w domowym zaciszu, cieszący się z braku konieczności bezpośredniego spotkania się z pedagogami i rówieśnikami „*Lubię siedzieć w domu nie przepadam za ludźmi, nie muszę patrzeć na ludzi z mojej szkoły a także na nauczycieli którzy potrafią zniszczyć psychikę*”. Ankietowani przyznawali, że dzięki nauce zdalnej, zdecydowanie łatwiej im było pisać sprawdziany oraz zaliczyć je z pozytywną oceną (mimo zbyt krótkiego czasu

przeznaczonego na ich wypełnienie otrzymanego od nauczycieli, o czym wspominali w pytaniu dotyczącym się problemów w edukacji zdalnej). Większość uczniów pisząc zaliczenia mogła korzystać z gotowych materiałów. Niepokoili jednak bardzo duży odsetek respondentów twierdzących, że dzięki lekcjom zdalnym i przeprowadzanych na nich sprawdzianach mogli bez najmniejszych problemów korzystać z nieuczciwych strategii, bazując na wiedzy innych, ściągając, kopiując informacje oraz w ostatecznym rezultacie zdobywać wyższe oceny. Dodatkową wartością płynącą z uczenia się w przestrzeni wirtualnej, która może stać się ogromną ich wadą, było nabycie przez uczniów umiejętności priorytetyzowania *„Szybko nauczyłam się na których lekcjach warto słuchać a na których nie”*. Znamienny jest także fakt, iż mimo że pytanie to miało na celu zdobycie informacji na temat tego, co nie sprawiało problemów uczniom na edukacji zdalnej, niektórzy odpowiadając na nie opisywali problemy z nią związane. *„Każdy aspekt zdalnej nauki jest nieakceptowalny w mojej szkole w sposobie jaki się odbywają zajęcia, jest to kpina z edukacji i poszanowania praw ucznia!”*, *„Wszystko jest trudne, nauczyciele oszaleli z ilością materiału”*.

3.18 Co sprawiło Ci najwięcej trudności w trakcie edukacji zdalnej?

Podobnie jak w odpowiedziach udzielanych przez uczniów w czerwcu, także dziś nagminnie występowały problemy sprzętowe (słaby Internet, opóźnienia z transferem, kłopoty z mikrofonem) oraz te wynikające z jego braku (konieczność dzielenia sprzętu z rodzeństwem, możliwość uczestniczenia w lekcji jedynie przez telefon (wykluczająca pełną interakcję). Ankietowani ponownie wspominali o zbyt dużym przeciążeniu ilością i zakresem materiału, zbyt dużą liczbą sprawdzianów, zadań do wykonania na lekcji (w bardzo krótkim czasie). Przede wszystkim jednak skarżyli się na przeciążenie pracą samodzielną, między zajęciami, (prace domowe ze zbyt krótkimi terminami wykonania). *„Nauczyciele myślący że jesteśmy dostępni 24h na dobę”*, *„Niespodziewanie duża ilość zadań "domowych" w porównaniu do nauki zwykłej w szkole”*. Uczniowie narzekali na brak przerw podczas prowadzonych zajęć zdalnych, niemożliwość skorzystania z toalety oraz zbyt długie lekcje. Ich zdaniem sytuację uprościłyby zajęcia trwające nie 45, ale 30 minut. Konsekwencją obecnego stanu rzeczy, scedowania na uczniów zbyt dużej liczby zadań, które powinny być wykonywane podczas lekcji, jest trudność z utrzymaniem dobrego samopoczucia w trakcie odbywanej edukacji online, ogromne zmęczenie i

demotywacja. Sytuację pogarsza fakt braku możliwości bezpośredniego kontaktu z innymi, samotność, alienacja (*„Popadam w obłąd, od tyłu miesięcy nie widziałam kogoś z poza domu.”*), Uczniów martwi także anonimowość w sieci, przykłady znęcania się nad nimi rówieśników oraz złe traktowanie ich przez nauczycieli (*„Szukają winy w uczniach i wykorzystują każdą możliwą sytuację by ich gnębić”*). Ankietowani skarżyli się na konieczność zaliczenia ogromu materiału, z którego przedstawieniem nie radzili sobie nauczyciele. Irytował ich brak udostępniania materiałów przez pedagogów, prowadzenie lekcji bez wykorzystania zasady pogłębienia, metodami słownymi (*„Przyswajanie informacji bez pokazywania materiału. Jestem raczej wzrokowcem.”*), czego rezultatem była nuda i nieumiejętność skupienia się na wykładanym materiale oraz późniejsze trudności z jego opanowaniem (zwłaszcza na przedmiotach ścisłych). Uczniowie wskazywali na brak umiejętności korzystania z nowych technologii przez nauczycieli oraz brak kompetencji w tym zakresie. Najczęściej wymienianym przedmiotem, z którego opanowaniem w trakcie nauki zdalnej uczniowie mieli największe trudności, była matematyka. Naukę utrudniał chaos spowodowany brakiem przygotowania do zajęć zdalnych nauczycieli, oraz wspomnianymi już metodami przez nich stosowanymi (*„Tematy nie zostają nam tłumaczone, są tylko podawane zadania, które mamy na czas odesłać. Czasami dostajemy link z filmikiem, ale nie można tego porównać z nauką w szkole”, „Nauczyciele wysyłają materiał do samodzielnego opracowania zamiast połączenia się na lekcji”*) oraz brak jednolitych zasad uczestnictwa w takich zajęciach odbierających, zachwiane już i tak, poczucie bezpieczeństwa uczniów (*„Uczeń nie może się spóźnić, nauczyciel tak, robi 5 minut lekcji i wychodzi”*). Uczniowie narzekali na brak ruchu oraz liczne konsekwencje zdrowotne wynikające z konieczności spędzania całego dnia przed komputerem oraz co za tym idzie prowadzenia siedzącego trybu życia (ból oczu, kręgosłupa). Znalazła się również dość liczna grupa ankietowanych, do której należeli Ci, którzy przy próbie odpowiedzi na powyższe pytanie otwarte, nie potrafili wskazać jednej trudności w trakcie nauki zdalnej, wypowiadając się o jej całokształcie *„Cała edukacja zdalna jest dla mnie wielką trudnością”, „Całe nauczanie zdalne od początku do końca sprawia mi same trudności”*.

3.19 Co Twoim zdaniem jest największym zagrożeniem edukacji zdalnej?

Uczniowie starszych klas liceum za główne zagrożenie edukacji zdalnej uważali niską lub żadną wiedzę, jaką posiadli podczas tak odbywającej się edukacji. Bali się o konsekwencje takiego stanu rzeczy, wśród których wymieniali możliwość braku uzyskania promocji do następnej klasy (*„Myślę, że to że 90% uczniów nic nie robi, istnieje zagrożenie nie zdania do następnej klasy”*), a w ostateczności nie zdanie matury i świetlaną przyszłość (*Jestem w liceum i jestem przerażona jaka będzie matura przy moim stanie wiedzy*), *„Późniejsze wyniki - edukacja zdalna jest efektywna jedynie dla osób z samozaparciem i celem - reszta będzie używała sposobów by mieć dobre oceny i się nie uczyć, a to jest w edukacji zdalnej banalnie proste”*). Respondenci uważali, że źródło takiego niebezpieczeństwa jest nie tylko w nich (rozleniwienie, zniechęcenie, brak motywacji do samodzielnej nauki, brak samodyscypliny, przeświadczenie, że wszystkiego można się nauczyć z Internetu), ale przede wszystkim w nauczycielach, którzy nie potrafią prowadzić zajęć zdalnych, przełamują je metodami słownymi, nie starają się zdobyć nowych umiejętności, nie wywiązują się ze swoich obowiązków, nie umieją poradzić sobie z multimedialnymi narzędziami, podstawową obsługą komputera *„W szkole sami musimy pomagać ze sprzętem i im wszystko naprawiać, gdy są sami w domu nie umieją się posługiwać platformą, trzeba im wszystko tłumaczyć”*. Są jednak mniej krytyczni, a bardziej wyrozumiali uczniowie, widzący progres w zakresie kompetencji nauczycieli i ich przygotowania do prowadzenia zajęć zdalnych *„Do tego przez jakiś czas niektórzy nauczyciele mieli problemy z prowadzeniem lekcji online ze względu na brak umiejętności posługiwania się takimi formami komunikacji, jednak aktualnie każdy mój nauczyciel dobrze prowadzi lekcje”*. Takich głosów nie jest niestety dużo. Respondenci zauważają liczne problemy nauczycieli dotyczące spraw wychowawczych. Nie potrafią pomóc uczniom nie radzącym sobie z nauką, często nie dostrzegają na odległość ich problemów. Nie kontrolują złych zachowań uczniów, pozwalają ściągać na sprawdzianach. Scedowują na uczniów pracę, sami dając za mało od siebie *„Strach przez uczniów martwiących się o to czy wyślą pracę na czas, martwiących się tym, że średnio mamy 12 przedmiotów do tak naprawdę opracowania samemu w domu podczas lekcji, plus dodatkowo poza nimi, co jest męczące psychicznie”*. Niektórzy ograniczają zajęcia do sprawdzenia listy obecności. *„Zajęcia wf są ograniczane do sprawdzenia listy obecności”* *„Kaprysy i lenistwo nauczycieli, którzy unikają wykonywania swojej pracy, obrażają się,*

wychodzą z lekcji, dyktują całą lekcję repetytorium zamiast je progresywnie omawiać". Uczniowie i nauczyciele pracują na awaryjnym sprzęcie. Zawodzi dostęp do Internetu, platforma edukacyjna, na której odbywają się zajęcia. Najbardziej trudna sytuacja występuje w przypadku uczniów pierwszych klas na danym etapie edukacyjnym. Nie zdążyli oni się poznać w świecie rzeczywistym, nie znają się w świecie wirtualnym. Rozpoznają się po głosach, nie znają twarzy. „Nauczyciele przyznają, że poznają nas po głosach a nie pamiętają jak wyglądamy”. Oprócz konsekwencji poznawczych ankietowani wskazywali na daleko posunięte implikacje społeczne – alienacja, osamotnienie, cyberprzemoc, konieczność przebywania w patologicznych rodzinach z brakiem możliwości wyjścia do znajomych, w ostateczności choroby psychiczne, depresje, a nawet możliwość samobójstwa (podkreślana nie tylko przez pojedynczych ankietowanych). „Zagrożeniem jest to, że do szkoły nie wróci taka sama liczba osób, bo nie wytrzymamy”. „Dni zlewają się w jeden długi dzień z przerwami na sen. Dodatkowo stres spowodowany egzaminami. To jest przerażające”. Niektórzy uważali, że formuła zajęć zdalnych pozwalająca na anonimowość, może prowadzić do łatwiejszej możliwości znęcania się nad innymi, wykorzystania ich wizerunku. Nauczyciele za rzadko zdają się również pracować z uczniami w zespołach (nie wykorzystują możliwości platform edukacyjnych, dostępnej opcji podzielenia zespołu na grupy i pracy nad wspólnym zagadnieniem). Zamiera tym samym umiejętność pracy w grupie. Uczestnicząc w zajęciach z własnego domu, uczniowie rozpraszani są przez liczne dystraktory: zapachy z kuchni, hałas w domu, za ścianą, telefonem na biurku. Kolejną konsekwencją były kwestie zdrowotne, ból kręgosłupa, choroby oczu, otyłość. „Siedzenie przy biurku przez 70% dnia”, „Uczniowie muszą siedzieć przed monitorem po nawet 9-10 godzin dziennie”. „W pewnym momencie uczeń w tych samych czterech ścianach, czuje się jak w więzieniu (naukę zaczynamy już od 7 lub 8 a kończymy często po 18 i nie ma już czasu żeby spędzić czas z kimkolwiek, wyjść na spacer, ponieważ zostaje jeszcze dużo nauki na wiele sprawdzianów, kartkówki i odpowiedzi ustnych- w niektórych przypadkach na poprawy - oraz odrabianie prac domowych).” Uczniowie czują się przeciążeni nauką, zmęczeni.

3.20 Co Twoim zadaniem jest największym atutem edukacji zdalnej?

Na pytanie o zalety edukacji zdalnej niektórzy uczniowie odpowiadali mówiąc o jej wadach lub wskazując na to, że nie mogą odnaleźć żadnych jej atutów. *„Absolutnie nic nie jest zaletą”, „Jeszcze w marcu 2020 powiedziałabym, że wszystko, dziś w lutym 2021 mówię ZDECYDOWANIE NIC”. „Nie ma zalet. Lekcje odbywają się nieregularnie z przerwami pomiędzy nimi. Wiele godzin marnuje się na czekanie i zastanawianie co robić w przerwie między lekcjami”. „Ciągła aktywność w internecie na którą się nie zgadzam zmusza mnie do odbierania maili od nauczycieli nawet o 1 w nocy. Nie ma zalet jest tak naprawdę więcej roboty niż mniej”. „Oczy się psują od ekranu całkowita porażka i tyle”. „Nic, ten syf jest beznadziejny”, „Nic, to idiotstwo”, „Nic, to jest dno”, „Przy moich 9 godzinach codziennie przy telefonie nie powiedziałbym żeby miała jakiegokolwiek zalety”, „Mogę dłużej spać. To JEDYNY pozytywny nauki zdalnej”, „Jest ona PASKUDNA. Edukacja zdalna nie ma żadnych zalet”, „Jedno wielkie NIC Twierdzą że nauka zdalna jest najgorszą rzeczą, jaka mogła mnie w życiu szkolnym spotkać”.*

Znaleźli się jednak liczni respondenci, którzy wymieniali nie jedną, ale kilka zalet edukacji zdalnej. Wśród odpowiedzi przeważała ta, odnosząca się do braku czasu traconego na dojazdy do szkoły. Ze względu na oddalenie od miejsca zamieszkania uczniów placówek na wysokim poziomie, niektórzy tracili na dojazdy do szkół nawet do 4h dziennie (średnio 2h). W odpowiedzi na omawiane pytanie uczniowie odwoływali się więc do oszczędności czasu, pieniędzy wydanych na dojazdy (ale przeznaczanych teraz na rachunki za prąd) oraz tak prozaicznych zaletach jak brak konieczności przemarzania w komunikacji czy czekając na transport. *„Nie trzeba wychodzić w mróz lub w inne, złe warunki pogodowe”.* Ankietowani często powoływali się na poczucie bezpieczeństwa, zarówno fizycznego (zdrowotnego związanego z mniejszym prawdopodobieństwem zarażenia wirusem), ale także psychicznego (brak ataków rówieśników) *„Nie widzimy się z toksycznymi osobami, a które niestety są w szkołach”.* Wspominali o sytuacjach nierównego traktowania uczennic przez uczniów w trakcie zajęć stacjonarnych, wyśmiewaniu się z innych *„Czuję się pewniej, gdy wiem, że nikt głośno nie wyśmiewa mojej wypowiedzi, co zdarzało się w szkole”*), czego nie doświadczali w trakcie edukacji zdalnej. Dla uczniów nieśmiały, introwertyków, nauka zdalna okazała się jedyną szansą na brak konieczności widywania się z innymi (także z nauczycielami), obcowania twarzą w twarz z ludźmi, co wielu ankietowanych uważało, za duży jej atut, wskazując na lepsze samopoczucie oraz mniejszy stres. *„Nie muszę pokazywać twarzy i*

ogólnie ciała, co zawsze mnie stresuje". Podobne oraz powtarzające się w wynikach badań odpowiedzi ankietowanych świadczą o tym, że nie wszyscy uczniowie muszą włączać kamery podczas zajęć zdalnych, a większość nauczycieli traci kontrolę nad tym, co robią w czasie ich trwania. Brak obecności innych, konieczności przebywania na dużych, brudnych i głośnych przestrzeniach, kosztem domowego zacisza, powodował zdaniem respondentów lepszą koncentrację, ciszę i spokój podczas zajęć (co niemożliwe byłoby w trakcie nauki w klasie). Na zdrowie fizyczne uczniów wpływała też możliwość zjedzenia posiłku w trakcie dnia, napicia się wody, wyjścia do toalety (co utrudnione było w placówkach edukacyjnych). Uczniowie doceniali też dostęp do wszystkich możliwych narzędzi, przyborów, pomocy, możliwość pracy w komfortowych warunkach, co nie zawsze było wykonalne w murach szkolnych. Brak konieczności dojeżdżania do szkoły implikował możliwość wydłużenia czasu na sen, uczęszczanie na lekcje także w czasie przeziębienia, choroby, więcej czasu na zajęcia w domu, odpoczynek, rozwijanie hobby czy pomoc rodzicom i dziadkom (brak konieczności przebywania w internatach, daleko od domu). Niestety niektóre z opisywanych czynności wykonywane były przez uczniów podczas trwających lekcji na żywo. *„No i można czasami puścić sobie lekcje w tle jak chcesz np. posprzątać pokój lub przygotować posiłek gdy nauczyciel omawia prosty temat lub wiesz że i tak notatki nauczyciela zostają dostępne dla uczniów”*. *„Można siedzieć w piżamie lub po prostu włączyć zajęcia i iść dalej spać lub robić coś innego”*, *„Można wstać minutę przed lekcją, spać między lekcjami a nawet na nich kiedy nauczyciel nie wymaga pracy samodzielnej (większość przedmiotów)”*, *„Nie marnuję czasu na niepotrzebnych przedmiotach, bo mogę podczas nich się uczyć”*. *„Lecje które nas nie interesują można wykorzystać na nie szykowanie się do zajęć (duża część nie wymaga kamerki”*. Niektórzy jedzą w trakcie zajęć, inni przygotowują śniadanie, jeszcze inni wracają do łóżka *„Można leżeć w łóżku cały dzień”*, *„Idzie się wyspać idąc na lekcje”*, *„Można spać podczas lekcji, a potem powiedzieć, że miało się problemy z Internetem”*, *„Można pograć w gry na lekcji i robić co się chce”*. Kolejnym problemem etycznym jaki pojawił się w odpowiedziach uczniów było zaliczenie materiału. Bardzo wielu ankietowanych wspominało o dobrych ocenach, jakie otrzymują podczas nauczania zdalnego w wyniku nieuczciwych strategii, które stosują na sprawdzianach. *„Można ściągać i oceny idą w górę”*. Wracając do pozytywnych przykładów, uczniowie zauważyli, że lekcje zdalne spopularyzowały wykorzystanie multimedialnych środków dydaktycznych, otworzyły ich możliwości nie tylko przed nauczycielami, ale także uczniami, którzy nauczyli się korzystać z nowych zasobów medialnych. Na lekcjach pojawiało się więcej prezentacji i filmów, nieobecnych w trakcie

nauki stacjonarnej. Uległy zmianie metody pracy stosowane przez nauczycieli. *„Moim zdaniem nauczyciele częściej teraz usiłują przekazać nam wiedzę w przystępny sposób, tak żebyśmy zaczęli się sami doszukiwać informacji, a nie tylko przepisywać podręcznik. Obawiam się, że gdy wrócimy do szkoły, to takie przekazywanie wiedzy zaginie, ponieważ nie będzie się to opłacało”*. Dodatkowo materiały z lekcji były dostępne online (z czym uczniowie nie mieli wcześniej do czynienia). Mogli też częściej kontaktować się po lekcjach z nauczycielami, dostępnymi niekiedy dla swoich podopiecznych o każdej porze dnia i nocy. *„Pytanie nauczycielowi można zadać o każdej porze i może być ono dowolnie skomplikowane, ponieważ nauczyciel też może odpisać w dowolnym momencie”*. Pedagodzy okazywali się być mniej zestresowani niż na zajęciach stacjonarnych, rzadziej podnosili głos na prowadzonych zdalnie lekcjach *„Są mniej nerwowi. Można się dogadać”*. Uczniom podobała się duża elastyczność, indywidualizacja pracy, możliwość uczenia się w swoim tempie, sfokusowanie się na przedmiotach, które najbardziej ich interesują. Ankietowani nauczyli się samodyscypliny, gospodarowania czasem. Docenili też możliwość uczestnictwa w zajęciach z każdego miejsca z dostępem do Internetu, niezależnie czy jechali do lekarza czy przebywali poza domem. Często padały odpowiedzi dotyczące lekcji w-f, które dzięki nauczaniu zdalnemu w większości nie odbywały się ku radości uczniów.

Nauczyciele, zdaniem uczniów, zdali się nie zdać testu dotyczącego prowadzenia zajęć zdalnych. Pracując już od roku zdalnie i hybrydowo, wydają się być grupą, która zawiodła, ponosząc porażkę w oczach swoich podopiecznych. Czas, który mieli nie został przez nich efektywnie wykorzystany. Mimo że zdecydowanie częściej niż w zeszłym roku łączą się oni z uczniami na zajęcia zdalne na platformach edukacyjnych, ciągle zlecają zbyt dużo zadań do samodzielnego wykonania przez ucznia, zapominając, o swojej roli podczas prowadzonych lekcji.

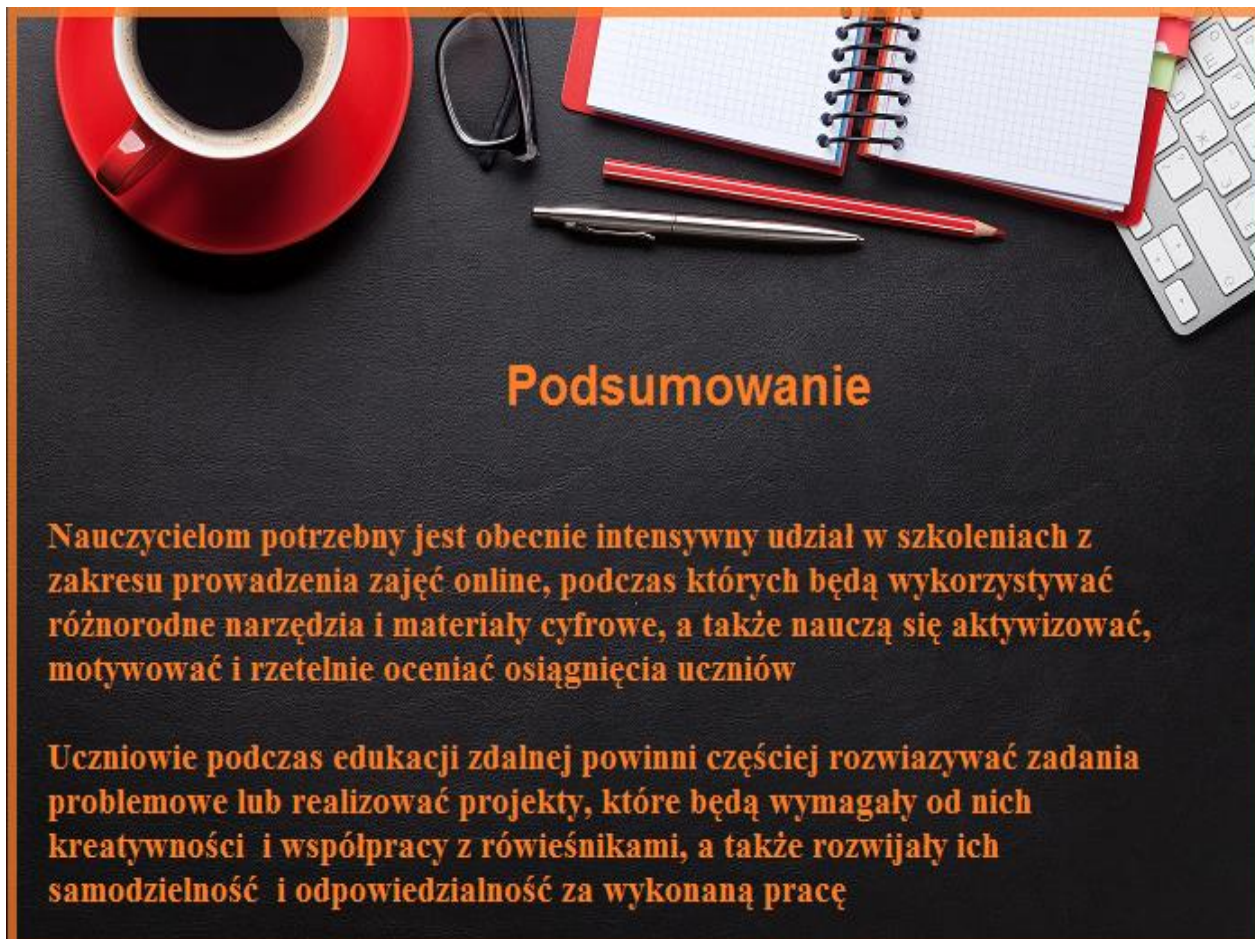
Nie wyciągnęli wniosków z poprzedniego semestru zajęć prowadzonych online. Nie dali rady przekuć w praktyczne działanie, tego czego nauczyli się uczestnicząc w kursach i szkoleniach doskonalących lub samodzielnie poszukując wiedzy.

Uczniowie czują się wyobcowani, przeciążeni nauką, materiałem, czasem spędzonym przed ekranem monitora, znajdują się na granicy utraty zdrowia psychicznego. Martwią się o swoją przyszłość edukacyjną, są przerażeni możliwością niezdania matury. Pojawienie się odpowiedzi dotyczących samobójstw w otwartych pytaniach do uczniów bije na alarm. Uczniowie ciągle skarżą się na sprzęt, Internet, awaryjny i utrudniający codzienną naukę, Niepokoi ich jednak także ciągle nieprzygotowanie nauczycieli do zajęć, nieumiejętność ich prowadzenia, niesprawiedliwe traktowanie, nieskomplikowane możliwości otrzymania dobrych ocen bez wysiłku i w nieetyczny sposób, ściągając na klasówkach.

Wnioski i rekomendacje

- Zadbanie o zdrowie psychiczne uczniów, zainteresowanie się ich kondycją psychiczną
- Wdrożenie programów zapobiegającym cyberprzemocy
- Zadbanie o komunikację na zajęciach zdalnych, pozostawienie czasu na rozmowy wychowawcze, wsparcie psychiczne (zainteresowanie się złą kondycją uczniów)
- Umożliwienie uczniom kontaktu z psychologiem szkolnym
- Wsparcie uczniów przygotowujących się do egzaminów maturalnych specjalnymi kursami organizowanymi w tym zakresie i prowadzonymi przez specjalistów
- Zintensyfikowanie działań podejmowanych na lekcjach przez nauczycieli (jak najefektywniejsze spożytkowanie czasu zajęć bez cedowania na uczniów kolejnych zadań w czasie przerw i odpoczynku)

- Odejście od kartomanii, uzupełniania podręczników i ćwiczeń na rzecz projektów wykonywanych przez uczniów
- Umożliwienie uczniom pracy w grupie na zajęciach zdalnych (projekty, praca w pokojach na wykorzystywanych platformach edukacyjnych)
- Konieczność prowadzenia zajęć zdalnych zgodnie z planem (realne ich prowadzenie a nie zadawanie pracy do wykonania uczniom)
- Konieczność włączania kamer na zajęciach zdalnych (zapobieganie izolacji społecznej, kontrolowanie obecności i aktywnego udziału uczniów)
- Aktywizowanie uczniów na zajęciach zdalnych, odejście od metod słownych, w kierunku problemowych i działań praktycznych
- Odciążenie uczniów od nadmiaru obowiązków, prac domowych
- Zadbanie o zdrowie fizyczne uczniów, pozostawienie im czasu i przestrzeni na spędzanie czasu na powietrzu i ruch („odczarowanie” zajęć w-fu)
- Rozważenie możliwości prowadzenia zajęć 30 minutowych kosztem 45 minutowych (odpoczynek między zajęciami, dodatkowe 15 minut przeznaczone na konsultacje)
- Wyrównanie szans dla uczniów z rodzin o niższym statusie społeczno-ekonomicznym (doposażenie w sprzęt)
- Dalsza inwestycja w mobilne pracownie sprzętowe w szkołach z możliwością pracy uczniów i nauczycieli na szkolnym sprzęcie w domu
- Odejście od organizacji sprawdzianów w formie testów zamkniętych na rzecz innego weryfikowania wiedzy (projekty, rozmowa z nauczycielem)

Podsumowanie

Nauczycielom potrzebny jest obecnie intensywny udział w szkoleniach z zakresu prowadzenia zajęć online, podczas których będą wykorzystywać różnorodne narzędzia i materiały cyfrowe, a także nauczą się aktywizować, motywować i rzetelnie oceniać osiągnięcia uczniów

Uczniowie podczas edukacji zdalnej powinni częściej rozwiązywać zadania problemowe lub realizować projekty, które będą wymagały od nich kreatywności i współpracy z rówieśnikami, a także rozwijały ich samodzielność i odpowiedzialność za wykonaną pracę

Nauczyciele oraz uczniowie w ciągu minionego roku zdobyli wiele doświadczeń związanych z szeroką pojętą edukacją zdalną, które z pewnością będą mogli wykorzystać w przyszłości. Edukacja zdalna realizowana z wykorzystaniem technologii cyfrowych prawdopodobnie będzie jeszcze długo obecna w polskich szkołach, ponieważ bardzo trudno określić, kiedy się zakończy się pandemia covid-19. Jest to uzależnione od sytuacji epidemiologicznej, która ulega ciągłym, dynamicznym zmianom. Warto zatem zadbać o wysoką jakość realizacji tej nowoczesnej formy nauczania. Dotychczasowe doświadczenia oraz refleksje, a także rezultaty zaprezentowane w tym raporcie z badań skłaniają do ponownego sformułowania kilku istotnych postulatów, które z pewnością są warunkiem koniecznym, aby edukacja zdalna była efektywna i umożliwiała osiągnięcie zamierzonych efektów uczenia się:

- 1. Wykorzystanie pełnego potencjału edukacji online w edukacji zdalnej.**
- 2. Intensyfikacja szkoleń w zakresie kompetencji cyfrowych oraz warsztatu metodycznego online nauczycieli.**
- 3. Intensyfikacja działań na rzecz planowania procesu edukacji online.**
- 4. Intensyfikacja działań na rzecz szerokiego wsparcia nauczycieli oraz uczniów w edukacji online .**
- 5. Intensyfikacja działań na rzecz wyposażenia technologicznego placówek w szczególności mobilne pracownie sprzętowe, pozwalające na pracę na szkolnym sprzęcie w domu uczniów oraz nauczycieli.**

Spis rysunków

Badania prowadzone wśród nauczycieli

<i>Rysunek 1 Jaką funkcję pełnisz w szkole?</i>	
<i>Rysunek 2 Gdzie znajduje się szkoła w której pracujesz?</i>	10
<i>Rysunek 3 Województwo</i>	10
<i>Rysunek 4 Typ szkoły</i>	12
<i>Rysunek 5 Nauczany przedmiot</i>	12
<i>Rysunek 6 Jak wygląda typowa lekcja online prowadzona przez Ciebie w czasie epidemii COVID-19?</i>	18
<i>Rysunek 7 Z jakich narzędzi cyfrowych najczęściej korzystasz w trakcie lekcji online?</i>	19
<i>Rysunek 8 Wskaż metody najczęściej wykorzystywane w czasie swoich zajęć online?</i>	20
<i>Rysunek 9 Skąd czerpiesz wiedzę na temat możliwości prowadzenia zajęć online?</i>	21
<i>Rysunek 10 Jak zorganizowany jest proces prowadzenia zajęć online w Twojej szkole?</i>	22
<i>Rysunek 11 Czy Twoim zdaniem nauczyciele są przygotowani do realizacji zajęć online w czasie pandemii COVID-19?</i>	23
<i>Rysunek 12 Czy w Twojej ocenie Twoja wiedza i umiejętności w zakresie prowadzenia zajęć na odległość wzrosły w porównaniu do wiosny 2020 r.?</i>	24
<i>Rysunek 13 Czy metody prowadzenia przez Ciebie zajęć na odległość ewaluowały w porównaniu do wiosny 2020 roku?</i>	25
<i>Rysunek 14 Czy Twoim zdaniem uczniowie są zmotywowani w czasie edukacja online?</i>	26
<i>Rysunek 15 Czy Twoim zdaniem edukacja online jest efektywna dla uczniów?</i>	27
<i>Rysunek 16 Ile godzin poświęcasz tygodniowo na edukację online w ramach pracy z jedną klasą?</i>	28
<i>Rysunek 17 Sposób oceniania efektów kształcenia edukacji prowadzonej w formie zdalnej</i>	29
<i>Rysunek 18 Jaki sprzęt komputerowy wykorzystywany jest przez Ciebie do edukacji online?</i>	30
<i>Rysunek 19 Jaki dostęp do Internetu wykorzystywany jest przez Ciebie do edukacji online?</i>	31
<i>Rysunek 20 Jakiego typu materiały edukacyjne są wykorzystywane przez Ciebie w czasie edukacji online?</i>	31
<i>Rysunek 21 Jaki typ sprzętu komputerowego wykorzystywany jest przez Ciebie do edukacji online?</i>	32
<i>Rysunek 22 Jaki charakter ma Twoja komunikacja z uczniami w czasie edukacji online?</i>	33
<i>Rysunek 23 Jak często odbywała się Twoja komunikacja z uczniami w czasie tygodnia?</i>	34
<i>Rysunek 24 Jak wykorzystywać edukację online w przyszłości?</i>	35
<i>Rysunek 25 Czy chciałbyś korzystać z edukacji online w przyszłości?</i>	36

Badania prowadzone wśród uczniów

<i>Rysunek 26 Typ szkoły</i>	44
<i>Rysunek 27 Gdzie znajduje się Twoja szkoła?</i>	44
<i>Rysunek 28 Województwo</i>	45
<i>Rysunek 29 W jaki sposób przebiega w Twojej szkole edukacja zdalna ?</i>	49
<i>Rysunek 30 Jak wygląda Twoja typowa lekcja zdalna prowadzona w czasie epidemii COVID-19?</i>	50
<i>Rysunek 31 Z jakich narzędzi cyfrowych najczęściej korzystasz w trakcie edukacji zdalnej w czasie epidemii COVID-19?</i>	51
<i>Rysunek 32 Jakie metody najczęściej stosują nauczyciele w czasie Twoich zajęć zdalnych?</i>	52
<i>Rysunek 33 Czy Twoim zdaniem nauczyciele są przygotowani do realizacji lekcji zdalnych w czasie COVID-19?</i>	54
<i>Rysunek 34 Czy Twoim zdaniem edukacja zdalna jest efektywna dla uczniów?</i>	54
<i>Rysunek 35 Czy Twoim zdaniem edukacja zdalna jest motywująca dla uczniów?</i>	55
<i>Rysunek 36 Czy w drugim semestrze edukacji zdalnej wzrosła atrakcyjność zajęć?</i>	56
<i>Rysunek 37 Czy w drugim semestrze edukacji zdalnej wzrosła efektywność zajęć?</i>	56
<i>Rysunek 38 Czy w drugim semestrze nauczyciele wybierali bardziej różnorodne metody?</i>	57
<i>Rysunek 39 Czy chciałabyś/chciałbyś uczyć się zdalnie jeszcze kiedyś w przyszłości?</i>	58
<i>Rysunek 40 Ile godzin poświęcasz tygodniowo na naukę zdalną?</i>	59
<i>Rysunek 41 W jaki sposób oceniana jest Twoja wiedza i umiejętności w czasie edukacji zdalnej?</i>	60
<i>Rysunek 42 Z jakiego sprzętu korzystasz w czasie lekcji zdalnych?</i>	61
<i>Rysunek 43 Jakie materiały edukacyjne udostępniają Ci nauczyciele do zajęć zdalnych?</i>	61
<i>Rysunek 44 Czy posiadasz sprzęt na wyłączność do nauki w czasie edukacji zdalnej?</i>	62
<i>Rysunek 45 Jakiego typu sprzęt wykorzystujesz jako podstawowy do nauki zdalnej?</i>	63

O Autorach

dr hab. prof. UV Marlena Plebańska - jedna z prekursorów polskiej e-edukacji, specjalizacja zarządzanie wiedzą, e-learning, Design Thinking. Absolwentka Politechniki Warszawskiej, Szkoły Głównej Handlowej. Ekspert w zakresie kształcenia na odległość oraz wykorzystania nowych mediów w edukacji. Specjalista w zakresie zarządzania wiedzą. Lider polskiego e-learningu. Autorka ponad stu publikacji naukowych oraz kilkudziesięciu publikacji popularno – naukowych z zakresu e-edukacji. Od 20 lat inspirator, projektant i strateg rozwiązań e-learningowych oraz zarządzania wiedzą w wielu polskich przedsiębiorstwach, szkołach, organizacjach pozarządowych. Kierownik i

konsultant projektów edukacyjnych oraz e-learningowych. Aktywny trener i wykładowca. Więcej informacji www.marlenaplebanska.com

dr Aleksandra Szyller - doktor nauk społecznych w dziedzinie pedagogiki, nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej, trenerka, wieloletnia wykładowczyni na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Warszawskiego. Koordynatorka praktyk przedszkolnych i wczesnoszkolnych. Opiekunka Koła Naukowego Wczesnej Edukacji WPUW. Prowadząca szkolenia dla nauczycieli edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej m.in. w Warszawskim Centrum Innowacji Edukacyjnych i Społecznych, Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli, Ośrodku Rozwoju Edukacji. Autorka książek i artykułów naukowych dotyczących edukacji początkowej, podręczników, scenariuszy zajęć dla dzieci, materiałów dydaktycznych dla nauczycieli.

Właścicielka firmy szkoleniowej dla nauczycieli www.mamtemoc.edu.pl

Prywatnie szczęśliwa żona i mama trzech synków.

dr Małgorzata Sieńczewska – doktor w dziedzinie nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki, wieloletnia wykładowczyni na Wydziale Pedagogicznym Uniwersytetu Warszawskiego. Autorka publikacji naukowych i edukacyjnych, współautorka podręczników szkolnych. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się wokół zagadnień związanych z kształtowaniem kompetencji językowej uczniów klas I-III szkoły podstawowej, a także wykorzystania nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych jako źródła wiedzy i popularyzacji nauki na poziomie wczesnej edukacji. Przez kilka lat koordynowała badania, które dotyczyły rozumienia przekazów medialnych, odróżniania fikcji i rzeczywistości, a także efektywności uczenia się dzieci w wieku 6-9 lat z wykorzystaniem programów multimedialnych.

W środowisku pedagogicznym znana jako tutor, a także specjalista z zakresu stosowania dramy i metody projektów.